

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

**EDUKOLOGIJOS MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA
Švietimo vadybos specializacija**

BEATRIČĖ IVAŠKEVIČIŪTĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**INTEGRUOTO UGDYMO ORGANIZAVIMAS IR KOKYBĖS VERTINIMAS
PRADINĖSE KLASĖSE**

Darbo vadovė: doc. dr. Jurgita Lenkauskaitė

Šiauliai, 2022

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Beatričė Ivaškevičiūtė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Švietimo vadybos magistrantūros studijų programa <i>Master's Degree Program in Educational Management</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Integruoto ugdymo organizavimas ir kokybės vertinimas pradinėse klasėse <i>Organization of Integrated Education and Quality Assessment in Primary Classes</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs. Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work. Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Beatričė Ivaškevičiūtė pateikdama šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Beatričė Ivaškevičiūtė, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
*Embargo Period***

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for*

TURINYS

ĮVADAS	7
1. INTEGRUOTO UGDYMO ORGANIZAVIMAS IR KOKYBĖS VERTINIMAS	
PRADINĖSĖ KLASĖSE: TEORINIAI ASPEKTAI	12
1.1. Integruoto ugdymo apibrėžtis ir taikymas pradinio ugdymo procese	12
1.2. Filosofinės integruoto ugdymo nuostatos ir raiška ugdymo turinyje.....	14
1.3. Integruoto ugdymo būdai, modeliai ir jų taikymas mokykloje	18
1.4. Pradinio ugdymo turinio integravimas	27
1.5. Ugdymo kokybės vertinimas švietimo įstaigose.....	32
2. TYRIMO METODOLOGIJA	38
2.1. Empirinio tyrimo strategija ir metodologinis pagrindimas.....	38
2.2. Tyrimo metodika ir organizavimas	40
3. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	45
3.1. Integruoto ugdymo proceso planavimas	45
3.2. Integruoto ugdymo proceso organizavimas.....	53
3.3. Mokyklos aplinkos svarba integruoto ugdymo kokybei.....	62
3.4. Mokytojo asmeninės savybės ir profesinės kompetencijos įgyvendinant integruoto ugdymo kokybę.....	65
DISKUSIJA	71
IŠVADOS	72
REKOMENDACIJOS	73
LITERATŪRA	74
PRIEDAI	82

SANTRAUKA

Išanalizavus mokslinę literatūrą ir įvairių autorių tyrimus teigtina, kad integruotas ugdymas sudaro galimybes pasireikšti intelekto daugialypiškumui kartu sukuria prielaidas visiems dalykams tapti jungiamąja ugdymo grandimi. Tačiau yra ir autorių (Bolak, ir kt., 2005), abejojančių integracijos nauda. Jų nuomone, itin glaudus integruojamų dalykų ryšys gali pakenkti konkrečiau dalyko mokymui, nes įgyjamos žinios bus bendro pobūdžio, negilios. Integruoto ugdymo šalininkai mano, kad integruota medžiaga mokiniai mokomi faktų, principų ir įgūdžių, įgalinant mokinius aktyviai veikti. Aptarta situacijos analizė leidžia suponuoti **tyrimo probleminį klausimą**: kaip organizuojamas integruotas ugdymas ir jo kokybės vertinimas pradinėse klasėse? **Šio darbo tikslas** – ištirti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis. Atliekant tyrimą buvo siekiama išanalizuoti mokslinę, metodinę literatūrą ir pateikti integruoto ugdymo sampratą. Teoriškai ir empiriškai pagrįsti kokybės vertinimui reikšmės turinčius veiksnius siekiant integruoto ugdymo organizavimo. Atskleisti problemas, turinčias poveikį kokybės vertinimui. Nustatyti integruoto ugdymo organizavimo naudą pradinėse klasių mokinių pažangai.

Tyrimo objektas – integruoto ugdymo organizavimas ir kokybės vertinimas pradinėse klasėse.

Tyrimo tikslas – ištirti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis.

Tyrimo metodologija ir metodai. Tyrimas grindžiamas humanistinio ugdymo teorija, holistiniu ugdymu, pragmatizmo, socialinio konstruktyvizmo filosofijos nuostatomis. Tyrimas atliktas 2022 metų balandžio mėnesį, X pradinėje mokykloje. Naudota kokybinio (interviu raštu) tyrimo strategija.

Empirinio tyrimo metu apklausus X mokyklos pedagogus ir mokyklos vadovę nustatyta, kad mokytojai planuodami integruoto ugdymo procesą stengiasi atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygį, mokymosi poreikius, mokymosi stilius ir polinkius, mokymo ir mokymosi sąlygas. Tačiau integruoto ugdymo procesui plėtotis trukdo problemos kylančios bendradarbiaujant su pedagogais, klasės valdymo ir mokomojo proceso organizavimas, kruopštaus pasirengimo iš anksto planuoti, gerosios patirties sklaidos trūkumas, skirtingi požiūriai ir motyvacijos stoka.

Empirinio tyrimo metu pastebėtos integruoto ugdymo tobulinimo perspektyvos. Mokytojas, dalyvaudamas mokyklos ugdymo kokybės įsivertinime, pirmiausia atkreipia dėmesį į savo turimas kompetencijas – kokias norėtų ir turėtų stiprinti, kokių žinių ar įgūdžių trūksta jam, kaip mokytojui, vertinančiam mokyklos ir kartu savo veiklą.

Esminiai žodžiai: integruoto ugdymo organizavimas, pradinis ugdymas, ugdymo kokybė.

SUMMARY

After analyzing the scientific literature and research by various authors, it can be stated that integrated education creates opportunities for the multifacetedness of the intellect to create the preconditions for all subjects to become a connecting link in education. However, there are also authors (Bolak et al., 2005) who question the benefits of integration. In their opinion, the extremely close connection between the subjects to be integrated may be detrimental to the teaching of a particular subject, as the acquired knowledge will be general and shallow. Proponents of integrated education believe that integrated materials teach students facts, principles, and skills, enabling them to be active. The analysis of the situation discussed allows us to assume **the question of the research problem:** how is integrated education and its quality assessment in primary schools organized? **The purpose of this work** – to explore the experience of integrated education organization and quality assessment in primary classes. The aim of the research was to analyze the scientific and methodological literature and to present the concept of integrated education. To theoretically and empirically substantiate the factors relevant to quality assessment in order to achieve an integrated organization of education. Reveal issues affecting quality assessment. To determine the benefits of integrated education organization for the progress of primary school students.

Research object – organization of integrated education and quality assessment in primary schools.

The aim – to explore the experience of integrated education organization and quality assessment in primary classes.

Research methodology and methods. The research is based on the theory of humanistic education, holistic education, and the provisions of the philosophy of pragmatism and social constructivism. The study was conducted in April 2022 at X Primary School. Qualitative (written interview) research strategy was used.

An empirical study interviewing teachers and school leaders in school X found that teachers try to take into account the level of achievement of students in a particular class, learning needs, learning styles and aptitudes, and teaching and learning conditions when planning the integrated education process. However, the development of an integrated education process is hampered by problems with collaboration with teachers, the organization of the classroom management and teaching process, the lack of careful preparation in advance, the lack of dissemination of good practice, different approaches and lack of motivation.

Perspectives for the improvement of integrated education have been observed during the empirical research. When participating in the self-assessment of the quality of school education, the teacher first of all draws attention to his / her competencies - what kind of knowledge or skills he / she would like and should strengthen, as a teacher evaluating the school and at the same time his / her activity.

Key words: organization of integrated education, primary education, quality of education

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas (toliau – bendrojo ugdymo programų aprašas) – Lietuvos strategijos „Lietuva 2030“ ir Geros mokyklos koncepcijos idėjomis grįstas dokumentas, kuriame atspindimos humanistinio ugdymo paradigmos tęstinumas, perteikiamos Lietuvos mokyklos kaitos kryptys ir tendencijos link šiuolaikinio suvokimo, keliami reikalavimai ugdymo kokybei (Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, 2016). Pradinio ir pagrindinio ugdymo programos numato ugdymo turinio integravimo galimybes, siekiant priartinti mokymąsi prie gyvenimo, pritaikyti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, vengti kartojimosi ir pernelyg didelių mokymosi krūvių (Hokušienė, Narvilas, Ronkus, Vaivadienė, Žygaitienė, 2021). Integruotas ugdymas yra prasmingas, kuomet mokomieji dalykai integruojami atsižvelgiant į daugialypę intelekto struktūrą ir dalykų tarpusavio integralumą. Integruotas ugdymas, sudarantis galimybes pasireikšti intelekto daugialypiškumui, kartu sukuria prielaidas visiems dalykams tapti jungiamąja ugdymo grandimi (Pancerovienė, Stonienė, Žvinienė, 2021).

Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos (2014) nuostatuose atkreipiamas dėmesys į silpnai išplėtotą kokybės kultūrą, pabrėžiant, kad mokyklų bendruomenės nėra aktyviai įsitraukusios į švietimo kokybės kūrimą. Todėl siekiant integruoto ugdymo kokybės siūloma plėtoti tokią kultūrą, kai tyrimai, vertinimai yra nukreipiami į tai, kad atsirastų įrodymais, patirtimi ir žinojimu grįsta lyderystė, nuolatinis tobulinimas ir aukštos kokybės siekis. Kasdieniai integracijos procesai sparčiai vyksta ekonomikoje, technologijose, moksle, o taip pat ir mokinių ugdyme. Tinkamas mokomųjų dalykų tarpusavio integravimas leidžia mokiniams pritaikyti savo gebėjimus, padeda greičiau įsiminti reikiamą informaciją, pagilina, išplečia ir susieja žinias, bei gebėjimus, žadina mokinių mokymosi motyvaciją, ugdo gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, leidžia kokybiškiau paskirstyti mokymosi laiką, skatina mokytojus dirbti komandomis. Dėl šių priežasčių labai svarbu skatinti integruoto ugdymo plėtrą mokyklose, plėtoti mokytojų kompetencijas bendradarbiauti ir ieškoti jų mokomųjų dalykų tarpusavio ryšių, bei formų sėkmingai dalykų integracijai (Mončienė, Skiotienė, 2021). Ugdymo kokybė tampa kiekvienos mokyklos prioritetinė strategija, atliepanti visuomenės, asmens, švietimo sistemos poreikius, jos įgyvendinimas siejamas su plataus masto planais, orientuotais į organizacijų perspektyvą, tikslus, sąveiką su sparčiai kintančia bei stiprėjančia konkurencine aplinka (Gumuliauskiene, Smilgienė, 2010). Mokytojai Lietuvoje ir pasaulyje skirtingais būdais renka ir kuria integruotą ugdymo turinį. Pastarasis dažniausiai apima kelis dalykus, ar siekia visiškai integruoto, holistinio ugdymo (Kvieskienė, 2021). Išskirtinė pradinio ugdymo ypatybė – jo integralumas, t. y. visybiškumas, sąryšingumas, darna. Pradinis ugdymas organizuojamas kaip

vieninga sistema, kiek įmanoma neskaidant ugdymo sričių į atskiras, nesusietas dalis – mokomuosius dalykus. Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2016) pabrėžiamas mokinio vertybinių nuostatų ugdymas – kaip bendrasis (integralus) uždavinys kiekvieno dalyko ugdymo procese. Pradinio ugdymo bendroji programa teikia galimybių įgyvendinti integruojamųjų programų gaires: ugdyti mokinių mokėjimo mokytis, komunikavimo, darnaus vystymosi, kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijų pradmenis. Tinkamas integravimas padeda mokiniams pritaikyti savo gebėjimus ir įprasmina mokymąsi, padeda greičiau įsiminti reikiamą informaciją, pagilina, išplečia ir susieja žinias bei gebėjimus, žadina mokinių mokymosi motyvaciją, ugdo mokinių gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, leidžia kokybiškiau paskirstyti mokymosi laiką, skatina mokytojus dirbti komandomis (Hokušienė, Narvilas, Ronkus, Vaivadienė Žygaitienė 2021).

Temos iširtumas. Vydūnas (1990), A. Maceina (1991), S. Šalkauskis (1992), J. Grinius (1995) ir kt. integruotą ugdymą siejo su integralios asmenybės samprata. V. Paulauskaitė (1993), T. Stulpinas (1993), L. Jovaiša (1996), J. Vaitkevičius (1997), V. Jakavičius (1998), V. Rajeckas (1999), V. Lamanuskas (2001) išryškino ugdymo proceso esmę naujų edukacinių nuostatų kontekste. J. Pikūnas (1990), Z. Kairaitis (1992), Ž. Jackūnas (1996), B. Bitinas (2000) analizavo integruotąjį ugdymą filosofiniu aspektu. G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996), R. Žukauskienė (1996) teoriniu ir empiriniu tyrinėjimų pagrindu atskleidė žmogaus fizinių, emocinių, protinių ir dvasinių galių integraciją. Integruoto ugdymo kokybę lemiantis veiksnys aktualizuotas įvairių autorių, pavyzdžiui: A. Lowe (2004), K. Rogers (2005), A. Maslow (2006), J. Stone, C. Alfeld, D. Pearson (2006), D. Pearson (2009), R. Fogarty, B. Pete (2009), A. Delserieys-Pedregosa, J.M. Boilevin ir kt. (2010), J. A. Komenskis (1927), S. Šalkauskis (1990), A. Maceina (1991), S. Molis (1991), V. Paulauskaitė (1992, 1994), Z. Kairaitis (1992), J. Laužikas (1993), J. Vaitkevičius (1993), Z. Kairaitis (1996), Ž. Jackūnas (1996), G. Butkienė, A. Kepalaitė (1998), V. Rajeckas (1999), B. Bitinas (2000), J. Pikūnas, A. Palujanskienė (2001), V. Lamanuskas (2001), M. Miškinienė, J. Česnavičienė (2003), Z. S. Petrikienė (2003), A. Vilkelienė (2005), S. Valatkienė (2005), Š. Amonašvilis (2009), L. Railienė (2012), V. Gudžinskienė, J. Česnavičienė (2015), G. Kvieskienė, M. Vyšniauskaitė (2017), R. Venckienė, M. Dedalytė (2018) ir kitų moksliniuose darbuose. A. Juodaitytė (2008), S. Neifachas (2009), K. Trakšelys (2013), D. Martišauskienė (2017) ir kt. autoriai plačiai tyrė ugdymo kokybės užtikrinimo, tobulinimo švietimo organizacijose reikšmingumą, šių procesų laidavimą teikiamoms paslaugoms. A. Gumuliauskienė ir I. Adomaitytė (2011) akcentavo veiklos kokybės, kaip ir ugdymo kokybės užtikrinimo nenutrūkstamą procesą, kurio metu kiekviena įstaiga turi stebėti, kontroliuoti procesus. Ugdymo kokybės aktualumas, problematika ir vertinimas įvairiais aspektais yra išryškinama daugelio užsienio ir lietuvių autorių, pvz., C.C. Barczyk (1999), R. J. Marzano (2005), Kirilica (Богачек, 2006), G. Purvaneckienė (1993), R. Želvys (2003), P. Gudynas (2005), V.

Lamanauskas (2005), M. Vilkonienė (2005), R. Ališauskas, R. Dukynaitė (2006), S. Neifachas (2008), A. Gumuliauskienė, D. Gedminienė (2008), A. Gumuliauskienė, J. Smilgienė (2010), R. Bilbokaitė (2012) moksliniuose darbuose.

Tyrimo problema. Šiandien galiojančiose Bendrojo programų atnaujinimo gairėse (2019) yra nurodoma, jog „Bendrojo ugdymo programų turinys yra aktualus ir prasmingas mokiniam, atviras jų poreikių ir talentų įvairovei, integralus, įtraukiantis į realių problemų sprendimą, skatinantis savivaldį mokymąsi ir savo žinojimo kūrimą. Jis sudaro mokiniams galimybes tyrinėti, spręsti problemas, apmąstant jas iš skirtingų perspektyvų, ir praktiškai veikti, pritaikant skirtingų sričių žinias bei gebėjimus“. Tačiau yra ir autorių (Bolak, ir kt., 2005), abejojančių integracijos nauda. Jų nuomone, itin glaudus integruojamų dalykų ryšys gali pakenkti konkrečiau dalyko mokymui, nes įgyjamos žinios bus bendro pobūdžio, negilios. Integruotam mokymui dažniausiai pasirenkama tradicinė mokomoji medžiaga ir nepaisoma įvairovės. Integruoto ugdymo šalininkai mano, kad integruota medžiaga mokiniai mokomi faktų, principų ir įgūdžių, įgalinant mokinius aktyviai veikti. Aptarta situacijos analizė leidžia suponuoti **tyrimo probleminį klausimą**: kaip organizuojamas integruotas ugdymas ir jo kokybės vertinimas pradinėse klasėse?

Tyrimo objektas – integruoto ugdymo organizavimas ir kokybės vertinimas pradinėse klasėse.

Tyrimo tikslas – ištirti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis.

Uždaviniai:

1. Išanalizavus mokslinę, metodinę literatūrą, atskleisti integruoto ugdymo sampratą ir raišką pradiniam ugdyme.
2. Teoriškai ir empiriškai pagrįsti kokybės vertinimui reikšmės turinčius veiksnius organizuojant integruotą ugdymą pradinėse klasėse.
3. Atskleisti problemas, turinčias poveikį ugdymo kokybės vertinimui, identifikavus tobulintas pradinės mokyklos integruoto ugdymo sritis.
4. Nustatyti integruoto ugdymo organizavimo naudą pradinėse klasių mokinių mokymosi pažangai.

Tyrimas grindžiamas šiomis metodologinėmis nuostatomis:

Humanistinio ugdymo teorijos nuostatomis, kurios ugdymo procesą grindžia mokinių poreikiais, pabrėžia jo optimizavimo svarbą. Mokymo turinio integravimas laikomas prielaida, palengvinančia žinių įsisavinimo procesą ir padedančią veikti dalykiniu mokymu išskaidytą tikrovės vaizdinį. Integruotas mokomųjų dalykų turinys mokinių yra lengviau įsisavinamas, skatina savarankišką pažinimo veiklą. Humanistinio ugdymo teorija ir jos idėjos darbe padeda atskleisti

integruoto ugdymo galimybes švietimo įstaigose. Humanistinės idėjos, atsižvelgiant į įvairių šalių ypatumus ir nusistovėjusias praktikas, skirtingu lygmeniu yra integruotos į jų švietimo sistemą (Žibėnienė, Indrašiėnė, 2017).

Holistiniu ugdymu, teigiančiu, kad kiekvienas elementas turi būti suvokiamas ir analizuojamas tik kaip visumos dalelė. Holistinis ugdymas yra tiek holistiškai naudingas ir prasmingas, kiek glaudžiai siejasi atskiros jo dalys. Integruotame ugdymo procese išugdoma visapusiška, kūrybingai gyvenanti ir priimanti sprendimus asmenybė (Pečiuliauskienė, Valantinaitė, Malonaitienė, 2013).

Pragmatizmo filosofijos nuostatomis, kurios požiūriu žmogaus vidinių varomųjų jėgų paskirtis yra visapusiškai prisitaikyti prie aplinkos ir maksimaliai realizuoti save. Ugdymo paskirtis yra išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę nepažeidžiant normų, kurios galioja visuomenėje. „Tuo būdu moksleiviai integruoja pavienių mokslo sričių žinias, giliau suvokia ir gyvenimo realijas, ir mokslo vertę bei jo svarbą gyvenime“ (Bitinas, 2013, p. 178-179).

Socialinio konstruktyvizmo nuostatomis, kad tikrovė yra neatsiejama nuo socialinės aplinkos, kuri kuria tikrovės konstrukcijas. Tiriant integruotą ugdymą reikia tirti tai, kas suvokiama kaip tikrovė kasdieniniame gyvenime ir išsiaiškinti, kokia yra ta tikrovė, susitelkiant į specifinį kontekstą (Gedminienė, Gumuliauskienė, 2008).

Tyrimo metodai:

Teoriniai: mokslinės, metodinės literatūros, strateginių ir integruoto ugdymo galimybes reglamentuojančių dokumentų analizė, lyginimas, sisteminimas, apibendrinimas.

Empiriniai: interviu raštu su pradinio ugdymo pedagogais ir mokyklos vadove.

Duomenų apdorojimo ir analizės metodai: kokybinių duomenų analizė atlikta remiantis turinio (*content*) analizės metodu: interpretuojant, sisteminant, apibendrinant, pateikiant išvadas ir rekomendacijas.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrimo imtis: 9 mokyklos pedagogai ir direktorė. Remiantis kokybinių tyrimų metodologija, imties dydis yra pakankamas kokybiniam tyrimui, paremtam atvejo analizės strategija, realizuoti ir analizuojamai problemai giliai, intensyviai, o ne ekstensyviai ištirti. Atvejo analizės vienetas – X pradinė mokykla, kurioje jau 7 metai vykdomas integruotas ugdymas.

Tyrimo etapai.

1. Pirmasis etapas. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, suformuluota tyrimo problema, apibrėžtas tyrimo objektas, suformuluotas tyrimo tikslas, uždaviniai, pasirinkta tyrimo strategija (2021 metų lapkričio – 2022 metų sausio mėnesiai).
2. Antrasis etapas. Tyrimo instrumentų konstravimas ir metodikos kūrimas: interviu klausimynai skirti pradinio ugdymo pedagogams ir mokyklos vadovei siekiant ištirti integruoto ugdymo

- organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis (2022 metų vasario pradžia).
3. Trečiasis etapas. Tyrimo dalyvių atranka ir duomenų rinkimo etapas (2022 metų kovo – balandžio mėnesiai).
  4. Ketvirtasis etapas. Gautų rezultatų analizė ir apdorojimas (2022 metų kovo – balandžio mėnesiai).
  5. Penktasis etapas. Tyrimo duomenų apibendrinimas, išvadų, diskusijos rengimas, rekomendacijų pateikimas (2022 metų balandžio – gegužės mėnesiai).

Darbo teorinį reikšmingumą apsprendžia tai, kad šis magistro baigiamasis darbas prisideda prie mokslinių teiginių, susijusių su integruoto ugdymo organizavimo švietimo įstaigose procesu ir jo reikšme švietimo įstaigų ugdymo kokybės vertinimo praplėtimui.

Tyrimo praktinis reikšmingumas. Gauti kokybinio tyrimo rezultatai ypatingai aktualūs magistro baigiamajame darbe analizuotai pradinei mokyklai ir jos bendruomenei: direktoriui, administracijai, pedagogams, siekiantiems identifikuoti integruoto ugdymo organizavimo tobulintas veiklos sritis ir užtikrinti kokybės vertinimą savo įstaigoje. Darbo empirinės dalies reikšmingumą sudaro tai, kad tiriant individualų atvejį sudaromi tyrimo instrumentai, kurie padeda atskleisti esminius klausimus iš vidaus, išsamiau ir iš esmės. X pradinės mokyklos bendruomenei pateiktos rekomendacijos padės keisti ir puoselėti integruoto ugdymo organizavimą ir kokybės vertinimą švietimo įstaigose, siekiant gerosios patirties sklaidos tobulinant atskirus kokybės elementus, įsigilinant į kiekvieną valdymo sistemos dalį.

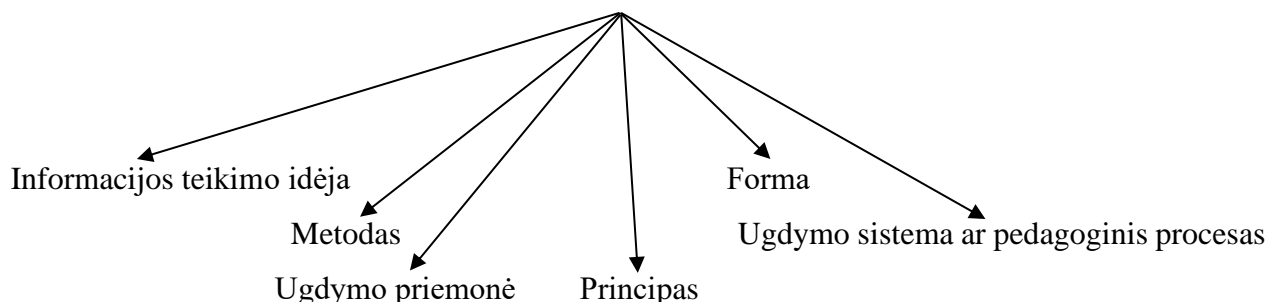
Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai (literatūros šaltinių analizė, tyrimo metodologija, tyrimo rezultatai ir jų aptarimas), diskusija, išvados, rekomendacijos, 118 literatūros šaltinių (iš jų 8 anglų kalba). Darbe pateikiama 16 lentelių, 12 paveikslų. Darbo apimtis – 81 puslapis (be priedų).

1. INTEGRUOTO UGDYMO ORGANIZAVIMAS IR KOKYBĖS VERTINIMAS PRADINĖSE KLASĖSE: TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Integruoto ugdymo apibrėžtis ir taikymas pradinio ugdymo procese

Integracija (angl. integration), tai dviejų, ar daugiau skirtingų elementų, lygių, ar sistemų sujungimas į vieną veikiančią visumą (Lipskytė, Matkevičienė, Barkauskaitė, Vaičeliūnaitė, Norvaišienė, 2018). Anot A. Galkienės (2021), (cit. pagal Magazzini, 2020) integracijos samprata yra susijusi su tikslo ir problemos, kurią ji turėtų spręsti, formulavimu. Integralus švietimas ir ugdymas yra nukreiptas į žmogaus, kaip integralios, vientisos ir harmoningos pasaulio sistemos dalyvio savivoką, individualistinio požiūrio į pasaulį keitimą integraliu, integralaus bendravimo savo aplinkoje ugdymą per integralaus ugdymo metodo teikiamą pozityvų empirinį patyrimą (Integralaus ugdymo principais ir naujausių žinių perdavimo metodais paremto, matematikos ugdymo proceso organizavimo modelis, 2018). Pasak V. Salienės (2004) integracija apibūdinama, kaip siejimas to, kas susiję: siejami gali būti dalykai, turintys bendrumų, panašumų. V. Lamanausko (1996) teigimu integraciją reikėtų suprasti ir kaip siekimą tam tikros sistemos – tikslingos, loginiu požiūriu baigtos, pagrįstos priežasties ryšiais, kurie nors ir įvairiai pasireiškia, tačiau yra visuotiniai.

Teorinius švietimo integracijos pagrindus analizavo J. Laužikas, jis daug dėmesio skyrė ugdymo proceso integralumui ir teigė, kad žmogus iš prigimties nori būti vientisas (Valatkienė, 2005). T. H. McLaughlino (1997) nuomone, mokykla skatina moksleivius, savarankiškai apmąščius, daryti sprendimus, užtikrindama tarpusavio supratimo, atvirumo ir tolerancijos atmosferą, o tai leidžia manyti, kad mes neturėtume ugdyti „visuminės vaiko asmenybės“ ir mokyklose vaikams nereikėtų perteikti esminio „holistinio“ požiūrio į gyvenimą, jei neturėtų būti formuojami kaip „visuminės asmenybės“. Mokyklos turėtų daugiau galimybių suteikti kritiniam vertinimui ir tyrinėjimui. Su integracijos samprata glaudžiai susijusi integracijos praktinė raiška (žr. 1 pav.)

1 pav. Integruoto ugdymo taikymo galimybės

Šaltinis: Kiliuvienė, D. (2006). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėdos universitetas

Integracija į ugdymo procesą yra vienas iš pagrindinių ugdymo proceso prioritetų, kuris

atsispindi Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2012). Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) apibrėžiama integruotojo ugdymo paskirtis – padėti formuoti visuminiam ir darniam vaiko pasaulėvaizdžiui, o integravimas traktuojamas kaip vienas svarbiausių ugdymo turinio principų. Integruotas ugdymas – tai metodika, leidžianti transformuoti švietimą (Benetė, 2019). I. Vinokuro, T. Sandler, A. Uljanov, M. Kasimov, P. Sysov (2013) teigia, integralūs ugdymo principai ne tik teigiamai veikia vaikų savijautą, bei santykius su aplinkiniais, bet ir pagerina jų pažangumą. O. Junevičienės (2011) teigimu integruotas ugdymas leidžia matyti disciplinų ribas, ryšius tarp jų, kurie sudaro prielaidas įvertinti savo kompetencijos ribas ir rasti būdus turimam žinių lygiui praplėsti. Anot A. Zaparucha (2011), ugdymo procese integracija gali reikšti visuminį asmenybės ugdymą ir integruotą mokymą(-si). Integruotasis ugdymas – tai ne tik ugdymo turinio elementų sąveika, integravimo modeliai, metodai ir būdai, bet ir požiūris į asmenybės integralumą, pagrįstą visapusišku asmens galių ugdymu(si) bendrųjų ir sociokultūrinių ugdymo tikslų kontekste.

Integruotojo ugdymo teorija, laikydamosi pagrindinių klasikinės didaktikos principų, padeda rasti ugdymo realizavimo galimybes šiuolaikinėje mokykloje (Kiliuvienė, 2006). Pasak A. Vilkelienės (2005), integruotas mokymas vyksta tuomet, kai vaikas visapusiškai panaudoja įvairių dalykų žinias, tam tikrais aspektais susijusias su jo aplinka. Antrindama A. Česnavičienė (2003) teigia, kad integruotas ugdymas padeda įgyti kompleksines žinias ir jas taikyti konkrečioje veikloje, kas yra ypatingai aktualu šiandienėje visuomenėje. Z.S. Petrikienės (2003) manymu, būtent integravimas ugdymą daro prieinamą vaikui, palengvina mokymo turinį, kūrybingiau taikant mokymo formas ir metodus, kuriant programas, atitinkančias ugdytinių gebėjimus ir poreikius. Z. Kairaitis (1992) teigia, kad integracija nėra galima, nes ji turi subjektyvų pobūdį. Žinių, kaip ir kultūrų sintezė galima tik subjektyviame žmogaus prade. Tik žmogus informaciją sintetina, tik jis savo vidinėmis struktūromis gali kurti sintetinę kultūrą arba tokį pat pasaulėvaizdį. Taip manydamas, jis pažymi, kad, jei tokia sintezė ir vyksta, tai toks kultūrų mišinys yra silpnėsnis už sudedamuosius jo elementus.

Apibendrinant galima teigti, kad integraciją suvokiama pirmiausia, kaip svarbiausių ugdymo proceso elementų – tikslų, diagnostinio švietimo tyrimų rezultatų, mokymo ir mokymosi, mokinio poreikių ir galimybių, mokomųjų dalykų turinio, vertinimo bei apibrėžtų švietimo standartų – sąveiką. Integruotas ugdymas yra paremtas nuostatomis: ugdymo proceso centre yra vaikas, kuris yra unikalus, o pedagogas yra padėjėjas ir partneris. Šios nuostatos padeda visapusiškai atsiskleisti asmenybei, išugdyti vertybines nuostatas, įgūdžius, įgyti prasmingų žinių, kurios būtų atskleidžiančios įvairiapusių tikrovės reiškinių ryšius ir sąveikas.

1.2. Filosofinės integruoto ugdymo nuostatos ir raiška ugdymo turinyje

Pragmatizmo filosofijos pradininkai Č. Pirsas ir V. Džeimsas žmogaus esmę laikė veiksmą, o mąstymui priskyrė visų pirma tarnavimo veiklą, gyvenimo praktikos funkciją. „Gyvenimo logika nesutampa su mokslo logika, todėl mokymo turinys turi būti integruotas, grindžiamas ugdytinių poreikiais. Pedagoginė šio principo raiška – kompleksinis mokymas, projektų metodas, keliomis mokslo disciplinomis paremti mokomieji dalykai ir pan. Tuo būdu moksleiviai integruoja pavienių mokslo sričių žinias, giliau suvokia ir gyvenimo realijas ir mokslo vertę, bei jo svarbą gyvenime“ (Bitinas, 2013 p. 81). Integraciniai ryšiai yra svarbus ugdymo principas. Tik filosofija mokslinės sistematizacijos atžvilgiu, kaip nurodo S. Šalkauskis (1990), pasižymi tuo, kad „<...> ji pati tyrinėja šios sistematizacijos pagrindus, tuo tarpu kai specialieji moksliai šiuo atžvilgiu skolinasi filosofijos išvadas, šituo klausimu padarytas“ (Šalkauskis, 1990, p. 89). Idealistinė ugdymo filosofijos kryptis, kuriai pradus davė antikos filosofas Platonas (427-347 m. pr. Kr.), pripažįsta tik dvasinę tikrovę (Aster, 1995; Paulauskaitė, 1994). Anot A. Galkienės (2005) integruotą ugdymą sudaro dvi ugdymo sistemos: bendrasis ir specialusis ugdymas. P. Pečiauliuskienė, I. Valantinaitė, V. Malonaitienė (2013) teigimu idealistinės ugdymo filosofijos koncepcijos pagrindiniai teiginiai yra šie:

- Ugdymo procesas grindžiamas aukštu intelektualumu;
- Lavinamasis yra pagrindinių kultūros vertybių įsisavinimas;
- Ugdymas turi būti holistinis, sistemingas, įvairialypis;
- Ugdymo pagrindas – mokinio saviraiška.

Edukaciniu aspektu nagrinėjant integracinius ryšius, akcentuojama, kad jie suteikia nagrinėjamam turiniui naujumo, o kartu ir probleminį pobūdį, kuris skatina mokinių kūrybingumo ugdymą. Pabrėžiama, kad refleksiją suprantant ne tik kaip atsigrėžimą į tai, kas mąstoma, bet ir paties mąstymo proceso apmąstymą, atsiskleidžia integracinių ryšių svarba mokėjimo mokytis kompetencijai, jos refleksijos gebėjimams (Pečiauliuskienė, Valantinaitė, Malonaitienė, 2013). Anot E. Bakonio (2018) ugdymo integravimas mokykloje priimtas, kaip duotybė, kaip įrodymų nereikalaujanti aksioma.

Pasak D. Kiliuvienės (2006) esminis integruotojo ugdymo siekis – intelektualinė bei pasaulėžiūrinė asmens branda su jo sociokultūrine kompetencija. Toks požiūris į visapusišką žmogaus ugdymą skatina ugdymo turinio integravimą ir diferencijavimą. Integruotasis ugdymas labiausiai padeda vaiko pasaulėvaizdžio, kuris išreiškia jutiminį (vidinį) pasaulio pažinimo pradą ir pasaulėžiūros, t.y. protiniam (sąvokiniam), ugdymuisi. Šiuolaikinio pasaulio informacijos perteklius, noras praplėsti kultūrinį akiratį, kai kurių mokslų neapibrėžtumas ir tarpusavio integracija, būtinybė mokėti sieti įvairių dalykų žinias ir vertinti pasaulio reiškinius yra ne vienintelės svarbios integravimo

būtinybę nulėmusios prielaidos. Ugdymo integravimą nulėmusias prielaidas galima skirstyti į vidines ir sociokultūrinės (žr. 1 lentelę.)

1 lentelė. **Integravimo prielaidos**

<i>Vidinės, susijusios su ugdymo filosofijos ir pedagogikos nuostatų kaita</i>	humanizavimo ir demokratizavimo būtinybė	<i>Sociokultūrinės, susijusios su Lietuvos socialinės politikos kaita ir pasaulinėmis bendrakultūrinėmis tendencijomis</i>	sociokultūrinė Lietuvos situacija tradiciškai atspindi demokratišką Europos politinio gyvenimo tendencijas
	švietimo tikslų ir uždavinių kaita		socialinė Lietuvos politika siejasi su dinamiškos, mokačios prisitaikyti, atviros visuomenės kūrimo perspektyvomis
	atsiradusi būtinybė ugdyti visumos pojūtį		
	integralios asmenybės ugdymo samprata		
	mokyklos ir švietimo kaitos stoka		
	pernelyg mokslinis mokymo turinys ir menkas ryšys su gyvenimu		
	didelis atotrūkis tarp teorijos ir praktikos		
	mokyklos unifikavimas (programų, vadovėlių, mokymo(si) metodų vienodumas ir pasirinkimo galimybių, bei alternatyvių ugdymo formų nebuvimas)		
	švietimo įstaigų centralizacija, griežta kontrolė, savarankiškumo ir autonomiškumo nebuvimas, bei iniciatyvumo stoka		
	daugelis dalykų tarpusavyje susiję, sąveikauja, elementus dažnai sieja tam tikras bendrumas, ar atitikimas, o jų panašumai laiduoja elementų visumos vientisumą, suteikia sistemos pavidalą		
	Lietuvos kultūros plėtotė visada buvo susijusi su kitų tautų kultūros procesais		

Šaltinis: Kiliuvienė, D. (2006). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėdos universitetas

Integruotu ugdymu siekiama sudaryti vientisą pasaulio vaizdą, susisteminti mokinių žinias, plėtoti ir tobulinti praktinius mokėjimus ir įgūdžius, atskleisti įvairius gyvenimo ryšius, stiprinti mokymosi motyvus (Aleščikienė, 2011). Šiuo principu paremtas integruotas ugdymas, kurio galutinis tikslas padėti vaikui suprasti bendrąsias žmonijos vertybes, atskleisti ir realizuoti savo paties galimybes. Remiantis Gerosios praktikos vadovu (2018) – humanistinio ugdymo idėja – matyti kiekvieną vaiką kaip asmenybę. Augantį žmogų ugdo aplinka, joje puoselėjamos vertybės, kasdieniniai pavyzdžiai iš suaugusiojo pasaulio. Todėl integralus ugdymas visų pirma turi prasidėti nuo mūsų, suaugusiųjų, noro keistis, metodo įsisavinimo ir naudojimo mūsų bendravimui (žr. 2 lentelę.)

2 lentelė **Integracijos aspektai**

Integralios asmenybės ugdymas
Asmenybės integruotumas, apimantis individo fizinių jėgų, psichinių galių (valios, jausmų, intelekto) bei sociokultūrinių vertybių (dorovinių, pažintinių, estetinių ir kt.) sistemą, lemiančią sėkmingą integraciją į socialinį

gyvenimą, darną (žmogus, galintis tobulai naudotis savo protu, kūnu, jausmais)
Asmeninė atsakomybė (laisvai renkasi savo elgesį, veiksmus ir yra atsakingas už jų padarinius)
Sąmoningumas (gebėjimas tikrovę atskirti nuo vaizduotės)
Sociokultūrinė integracija
Pagal mokinių amžių, patirtį ir interesus leidžia suvokti dabarties kultūrinį kontekstą per istorinės raidos perspektyvą
Stiprina mokymosi motyvus, mokinio patirtį ir interesus atliepiančiu turiniu, interpretacinį santykį su mokomąja medžiaga
Ugdo vertybines orientacijas, asmenybės kultūrinį akiratį bei interesus
Tarpdalykinė integracija
Siejant, derinant atskirų dalykų keliamus ugdymo tikslus ir uždavinius, mokymo(si) metodus, padeda mokiniams įgyti sociokultūrinės kompetencijos atitinkančios jų amžių, patirtį bei interesus (mokykloje ją garantuoja tarpdalykiniai ryšiai ir universaliosios (integracinės) programos

Šaltinis: Kiliuvienė, D. (2006). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėdos universitetas

J. Aleščikienė (2011) teigia, kad integruotas ugdymas yra prasmingas, kuomet mokomieji dalykai integruojami atsižvelgiant į daugialypę intelekto struktūrą ir dalykų tarpusavio integralumą. Integruotas ugdymas, sudarantis galimybes pasireikšti intelekto daugialypiškumui kartu sukuria prielaidas visiems dalykams tapti jungiamąja ugdymo grandimi. Jis įkūnija tokias vertybes, kaip kritiškas mąstymas, intelektualinė branda, mokinių ir mokytojų bendradarbiavimas. Integruotas ugdymas leidžia matyti disciplinų ribas, ryšius tarp jų, vadinasi, sudaro prielaidas įvertinti savo kompetencijos ribas ir rasti būdus turimam žinių lygiui praplėsti. Remiantis B. Bitino (2000) teiginiu, mokyme turi būti sudarytos sąlygos „įgimtų“ idėjų sklaidai ir saviraidai. Anot H. M. Ozmon, S. M. Craver (1996), būtina mąstyti apie tai, ką darome, apgalvoti ir pateisinti savo veiksmus, kad jie būtų nuoseklūs ir prasmingi ir kreiptų prie siekiamų ugdymo tikslų.

Kaip nurodyta Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse (2019), atnaujinant Bendrąsias programas numatoma sieti turiniu susijusius mokomuosius dalykus integruojant juos papildyti pasipriešinimo istorijos, nacionalinio saugumo ir krašto gynybos, gyvenimo įgūdžių ugdymo, alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos, medijų ir informacinio raštingumo, finansinio raštingumo, antikorupecinio ugdymo programų turiniu, globalaus švietimo, intelektinės nuosavybės, Europos Sąjungos aktualijomis. Prasmingai įtrauktas aktualus turinys numato ugdymo(si) galimybes įvairiuose kontekstuose. Integravimas taip pat siejamas ir su ugdymo proceso įgyvendinimo galimybėmis, mokymosi vienetų planavimu bei mokytojų su mokiniais darbo organizavimo būdais ir metodų parinkimu (Statauskienė, 2020).

Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strateginio (2014) planavimo rezultatuose buvo patvirtinta Lituaništinio švietimo integruota programa, skirta pasirengti sugrįžimui į Lietuvą ir sugrįžusių vaikų mokymui tradiciniu ir nuotoliniu būdu. Ilgalaikėje strategijoje buvo numatyta

skatinti mokymosi visą gyvenimą įvairovę; stiprinti motyvaciją mokytis, sukuriant finansinės paramos sistemą; plėtoti mokymosi visą gyvenimą ir darbo patirties integralumą, ypač per praktiką, stažuotes, profesinį mokymą, diegiant pameistrystės formą; sudaryti sąlygas asmenims savarankiškai valdyti karjerą, teikiant individualizuotą įvairių formų pagalbą realioje ir virtualioje aplinkoje; sukurti darnią suaugusiųjų švietimo sistemą, apimančią neformaliojo suaugusiųjų finansavimo mechanizmą, tarpinstitucinį koordinavimą, informavimą ir konsultavimą, neformaliojo mokymosi kokybės užtikrinimą ir neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimą. Mokymosi visą gyvenimą memorandumo programoje (2001) išryškėja ir yra aptariama mokymuisi visą gyvenimą svarba. Siūloma atsižvelgti į įvairias jo sritis ir integralią prigimtį. Pvz., galima imtis bendrų veiksmų, skatinant bendradarbiauti praktikus, dirbančius įvairiose švietimo ir mokymo srityse, formaliojo ir neformaliojo mokymosi sferose.

A. Padarauskienė (2008) teigia, kad visi ugdymo turinio integravimo principai glaudžiai siejasi tarpusavyje, daro įtaką vienas kitam ir yra integruotųjų programų kūrimo pagrindas. Lyginant integruotą ugdymą su tradiciniu, galima išskirti šiuos pageidautinus ir nepageidautinus principus (žr. 3 lentelę.)

3 lentelė **Ugdymo turinio integravimo principai**

Pageidautini	Nepageidautini
Visuminis požiūris	Detalizuotas požiūris
Proceso pabrėžimas	Veiklos rezultatų pabrėžimas
Problemų pabrėžimas	Atskirų klausimų pabrėžimas
Palankus reformų vertinimas	Polinkis kartotis
Niuansų gausa	Vadovavimasis taisyklėmis
Netiesioginė įtaka	Tiesioginė įtaka
Įvairovė	Ribotumas

Šaltinis: Padarauskienė, A. (2008). *Pradedančiam mokytojui – mentoriaus pagalba*. Metodinė veikla mokytojo ir mokinio kompetencijoms ugdyti. Vilnius: ŠMM švietimo aprūpinimo centras.

Ugdymo turinys pirmiausia derinamas vertikaliai – tarp klasių, koncentrų, amžiaus grupių. Svarbiausias yra atsakymas į klausimą „Ko tikimasi iš piliečio ateityje?“ arba į konkretesnius klausimus: „Ką reikia gerai mokėti (lietuvių kalbą, matematiką ir t. t.) baigiant mokyklą?“ Tada būtų suprantama, kaip kiekviena ugdymo pakopa priartina prie galutinio tikslo (Bakonis, 2018). Ž. Jackūnas (1996) išskiria keletą integracijos reikšmių įvairiuose kontekstuose:

- švietimo sistemos vidinę integraciją (įgyvendinant skirtingų grandžių, pakopų organizacinį vientisumą, t.y. ikimokyklinio, mokyklinio ir užmokyklinio ugdymo institucijų, jų funkcijų suderinimą);
- integraciją organizaciniu požiūriu (švietimo sistema suderinama su kitomis ugdymo institucijomis: šeima, masinių komunikacijų sistema);
- ugdymo integraciją – ugdomosios veiklos sudedamųjų elementų – tikslų, struktūros, turinio, metodų – derinimas.

Pasak T. H. McLaughlino (1997) iš esmės ugdymas yra pagrįstas liberaliais demokratiniais principais, lemiančiais dvejopus ugdymo uždavinius:

- perduoti vertybes, principus ir ugdymo turinį veikiant mokinių įsitikinimus bei asmenybę;
- susilaikyti nuo įtakos principiniams klausimams, pvz. kalbant apie vertybes, susijusias su įvairiapusiškais gėrio teorijomis ir nesistengti suformuoti mokinių įsitikinimų, remiantis šiomis teorijomis.

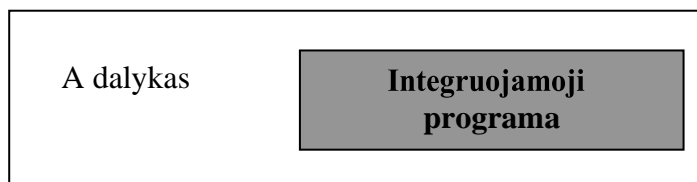
Ugdymo integracija yra daugiaaspektis reiškinys, neapsiribojantis tik pedagogine sistema. Jis apima daugybę ryšių, kurie atskleidžia vidinę pačios sistemos, ugdymo proceso sudėtingumą ir integralumą siejant tai su sociokultūriniu gyvenimo kontekstu. Ž. Jackūnas (1996) pabrėžia dar du ugdymo integracijos aspektus – asmenybės integralumo ir asmenybės bei visuomenės integraciją. Pastaroji samprata sietina su integralios, harmoningos asmenybės ugdymu ir apima fizinių jėgų, psichinių galių ir socialinių bei kultūrinių vertybių, lemiančių sėkmingą integraciją į visuomenę, darną. Tokią asmenybę ugdo ne tik pažinimo, emocinių ir psichomotorinių sričių gebėjimus ugdanti pedagoginė sistema, bet ir visas ugdymo turinys, susijęs su prasminga sociokultūrine veikla, vertybinių nuostatų, įgūdžių ir žinių, būtinų darniam sugyvenimui šeimoje ir visuomenėje, ugdymu. Z. Kairaičio (1992) nuomone, integravimas – tai žinių, veiklos būdų, disciplinų siejimas tarpusavyje, arba į grupes. Šio proceso rezultatas – integruota programa, žinių kompleksai, dalykų grupės, bei jas atitinkantys vadovėliai, ar kitos mokomosios priemonės.

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymo turinys, tai integruota vertybinių nuostatų, gebėjimų, įgūdžių ir žinių sistema. Ugdymo turinio integracijai labai svarbus ugdymo programų sudarymas remiantis bendraisiais principais. Visuminė asmens ir visuminė pasaulio sampratos lemia visuminį ugdymo turinio, kaip integruotos vertybinių nuostatų, gebėjimų, įgūdžių ir žinių sistemos supratimą. Ugdymo turinys turėtų būti suvokiamas kaip vientisas tikslas, o ne kaip ankstyvojo ugdymo, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo etapų rinkinys.

1.3. Integruoto ugdymo būdai, modeliai ir jų taikymas mokykloje

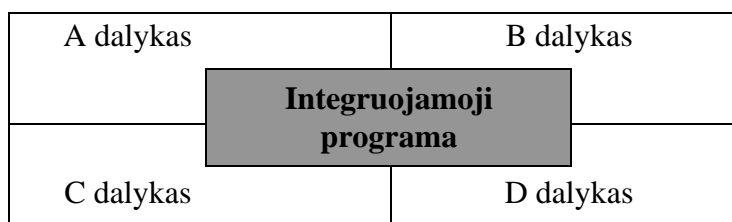
Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2016) nurodoma, kad galimi keli integruojamųjų programų įgyvendinimo modeliai. Jais galima integruoti į vieną, ar kelis dalykus, ji gali būti įtraukiama į visus dalykus ir daugelį mokyklos gyvenimo sričių.

Integruojamoji programa įtraukiama į vieną dalyką. Šis būdas yra populiariausias ir dažniausiai naudojamas integruoti disciplinas tarpusavyje. Sąvoka, ar dalyko medžiaga yra paimama iš vienos disciplinos, kad padėtų mokytis ir sustiprinti kitą discipliną. Vaikai mokosi per muziką, bet ne muzikos ir ne apie ją. Šiuo atveju muzika tarnauja kitai disciplinai. Tai yra gera integruoto ugdymo pradžia. Tai patinka ir mokytojams, ir mokiniams, o taip pat padeda siekti naujų tikslų (Vilkėlienė, 2005). Mokytojai dalykininkai ruošia ir planuoja pamokas nemąstydami apie kitus mokomuosius dalykus. Šio modelio trūkumas yra tas, kad pateikiamas siauras, vieno dalyko aspektu nagrinėjamas požiūris, nėra platesnės perspektyvos (žr. 3 pav.)

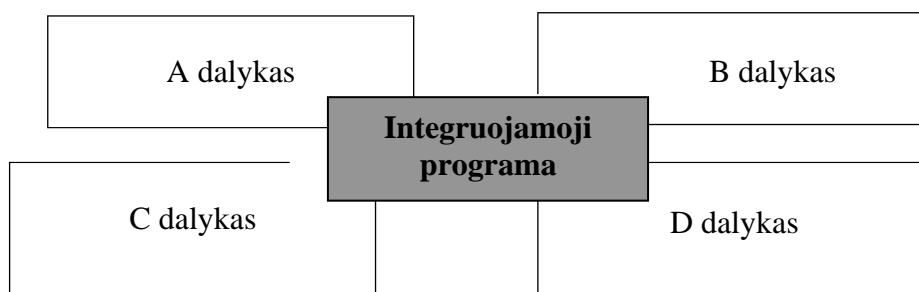
3 pav. Integruojamoji programa dalyke

Integruojamoji programa jungia kelių mokomųjų dalykų programas. Sudaromos galimybės ugdyti gebėjimus, nagrinėti medžiagą įvairiuose kontekstuose. Mokytojai privalo derinti ugdymo turinį, nes kitaip mokinių žinios bus fragmentiškos, tarpusavyje nesusietos. Pavyzdžiui, lietuvių kalbos ir istorijos mokytojai moko apie tą patį laikotarpį. Tokiu būdu dalykai yra sujungiami, o išmokimas yra efektyvesnis (Vilkėlienė, 2005). Mokytojų komandos darbas turi daug privalumų – ne tik pasiekiami mokyklai keliami tikslai, sudaromas nagrinėjamos problemos visuminis vaizdas, bet ir taupomas mokinių laikas, mažinamas mokymosi krūvis, išvengiama bereikalingų pasikartojimų (žr. 4 pav.)

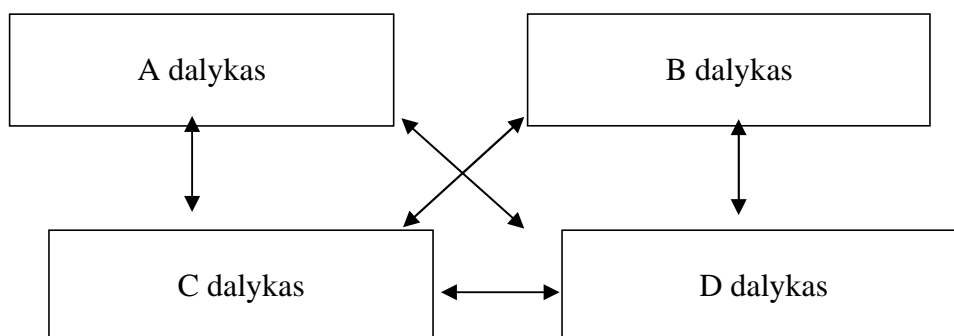
4 pav. Integruojamoji programa jungia kelių dalykų temas

Integruojamoji programa jungia kelis dalykus ir išauga į atskirą kursą. Atsiranda plačios galimybės dirbti su naujais kontekstais, suprasti problemos reikšmingumą. Taupomas mokinių laikas. Atskiro kurso atsiradimas sudaro sąlygas susisteminti tai, kas įgyta įvairiuose dalykuose, akcentuoti kas svarbiausia. Projektinis metodas galėtų būti natūralus pamokos pradėtos veiklos tęsinys, ar papildymas. Mokytojai tarpusavyje suderina tam tikras temas, susipažįsta su einama medžiaga. Mokymas vyksta neturint tikslo apibendrintai demonstruoti mokymosi procesą. Mokytojai tarpusavyje derina temas ir dirba lygiagrečiai, pvz., lietuvių kalbos ir istorijos mokytojai moko apie tą patį istorinį periodą ir panašiai (žr. 5 pav.)

5 pav. Integruojamoji programa jungia kelių dalykų temas ir išauga į atskirą dalyką

Integruojamoji programa įtraukiama į visus dalykus ir mokyklos gyvenimą. Integruojamoji programa įtraukiama į visus dalykus ir daugelį mokyklos gyvenimo sričių atsiranda bendra vizija, mokiniai pasiekia geriausių rezultatų. Aktualios temos nagrinėjamos, mokomasi, bandoma ir taikoma nuolat, ne tik per dalykų pamokas, bet ir gyvenime. Šiuo atveju reikalingas visų mokyklos mokytojų bendradarbiavimas, bendras veiklos planavimas, efektyvi komunikacijos sistema (žr. 6 pav.)

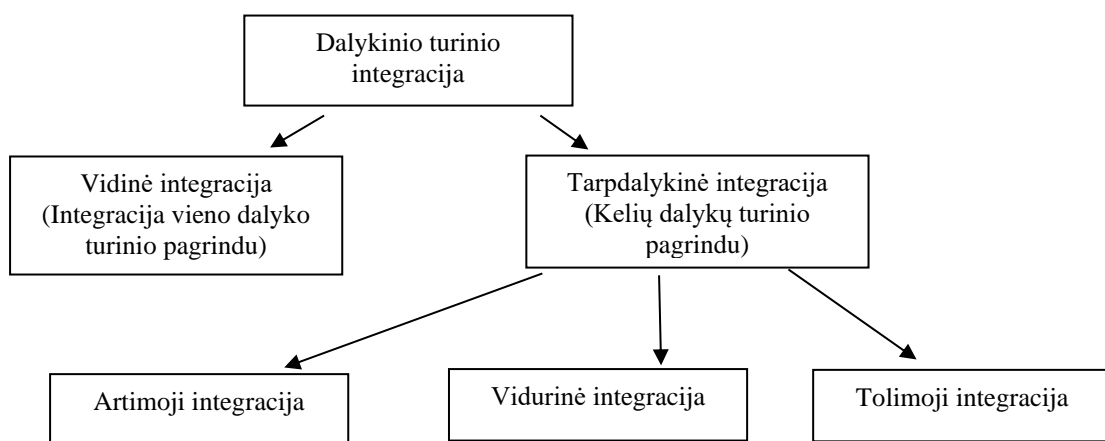

6 pav. Integruojamoji programa įtraukiama į visus dalykus ir į mokyklos gyvenimą

Anot I. Matonytės (2014), skirtingi integracijos metodai leidžia pasiekti skirtingus rezultatus,

siekiant mokiniui suteikti kuo platesnę informaciją. Konkrečių mokomųjų dalykų edukacinėje praktikoje tarpdalykinių integracinių ryšių realizavimo praktines problemas Lietuvoje sprendė D. Grabauskas (1982), V. Valentinavičienė (1982), V. Valentinavičius (1982), S. Molis (1990), V. Paulauskaitė (1994) ir kt. Integravimo problemos, Z. S. Petrikienės (2003) teigimu, aktualios daugeliui užsienio šalių mokslininkų (R. Taylor, A. Glattkorn, H. Cohen, J. Tomilson, K. Turner ir kt.). Lietuvos edukacinėje erdvėje integruotas mokymas taip pat nėra naujas dalykas, tačiau, anot Z. S. Petrikienės (2003, p. 3), mokykloje „dažniausiai taikoma tarpdalykinė integracija, kai mokomųjų dalykų sistema išlieka, nors vienos disciplinos įsiterpia į kitas, jas papildo, praplečia, pagilina“, o teminė ir metodų integracija sutinkama rečiau“. Lietuvos edukologų darbuose pastebimas integraliam ugdymui paaiškinti vartojamų sąvokų nevienodas interpretavimas. E. Motiejūnienė ir J. Rimkutė (1993) išskiria dvi integracijos kryptis: tarpdalykinę ir sociokultūrinę. Jos išskiriamos pagal integruojamo turinio pobūdį: tarpdalykinė – integruojant mokomuosius dalykus; sociokultūrinė – integruojant kultūrinės vertybes. S. Molis (1991) nurodo jau tris integravimo kryptis: integravimą dalyko viduje, kelių mokomųjų dalykų integravimą, kultūrinių vertybių ir mokymo turinio integravimą. V. Lamanuskas (1998) siūlė išskirti ne integravimo kryptis, bet tris jos lygius: vidinis integravimas, tarpdalykinis integravimas, metodologinė sintezė.

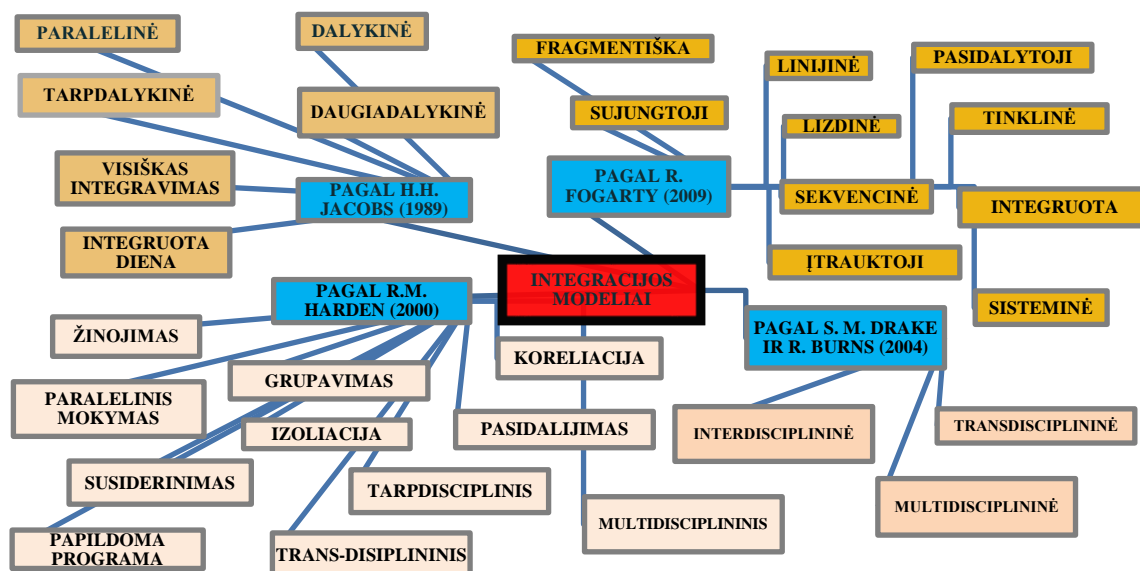
Ugdymo turinio tarpdalykinė integracija yra vienas iš būdų suvaldyti fragmentinį, paviršutinišką pasaulio ir žinių suvokimą (Hokušienė, Narvilas, Ronkus, Vaivadienė, Žygaitienė, 2021). Anot D. Kiliuvienės (2004, p. 42) ugdymo turinio integracijai turėjo įtakos požiūris į asmenybės integralumą, visuomenės sociokultūrinę integraciją bei tarpdalykinius ryšius“. XX a. paskutiniame dešimtmetyje – XXI a. pradžioje Rusijos edukologai Kolesina (1995), Dyšliuk (2001) pasiūlė integravimo modelį, kuriame išskyrė vidinę ir tarpdalykinę integraciją. Tarpdalykinė integracija dar klasifikuojama į tipus: artimoji – vienos ugdymo srities integracija, vidurinė – artimų ugdymo sričių dalykų integracija, tolimoji – labai skirtingo ugdymo turinio integracija (žr. 7 pav.)

7 pav. Dalykinio turinio integracijos būdai

Šaltinis: Pečiuliauskienė, P., Valantinaitė, I., Malonaitienė, V. (2013). *Z karta: kūrybingumas ir integracija*. Lietuvos edukologijos universitetas.

Anot V. Gudžinskienės ir A. Česnavičienės (2015), kaip vienas iš pagrindinių integruoto ugdymo privalumų išskiriamas mokinių motyvacijos žadinimas, nes integruotas ugdymas yra siejamas su realiu gyvenimu, o tai reiškia su mokinio interesais, rūpesčiais, problemomis ir gyvenimo tikslais. Mokslininkai V. Railienė ir A. Gudžinskienė (2012), B. Leonienė, V. Mačiulienė ir Z. Variakojienė (2012), A. Gudžinskienė ir J. Česnavičienė (2015) sutinka, jog integruotas ugdymas turi labai daug privalumų ir gali tapti pagrindiniu veiksmu sukuriant efektyvią mokymosi programą. Egzistuoja daugybė integravimo modelių, tačiau dažniausiai yra išskiriami šie keturi: H. H. Jacobs, R. Fogarty, R. M. Harden bei S.M. Drake ir R. Burns modeliai (žr. 8 pav.)

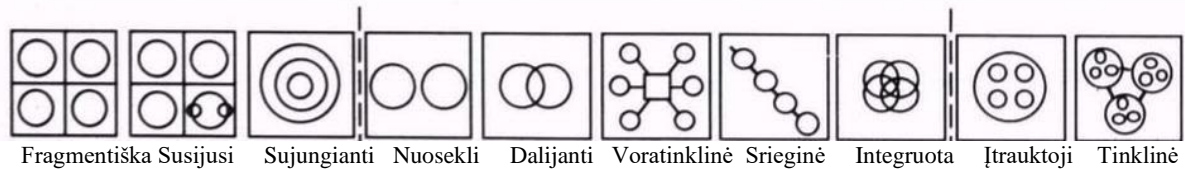
8 pav. Integracijos modeliai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal H.H. Jacobs (1989), R.M. Harden (2000), S.M. Drake ir Burns (2004), R. Fogarty (2009).

Anot R. M. Harden (2000), integracija – tęstinis procesas, kurio vienoje pusėje yra visiška integracija, o kitoje – disciplinomis grįstas mokymas su tarpiniais etapais tarp šių dviejų kraštutinumų. S. M. Drake ir R. C. Burns (2004) supaprastino integravimo modelį, palikdamos tris integravimo būdus: daugiadalykis integravimas, tardalykinis integravimas, transdalykinis integravimas. Šie integravimo būdai skiriasi integracijos laipsniu (žemas, vidutinis, aukštas) ir mokytojo vaidmeniu (padėjėjas, projektuotojas). Mokslininkės G. Kvieskienė ir M. Vyšniauskaitė (2017) šiuos tris integravimo metodus aiškina kaip:

- Multidisciplininė integracija vyksta kaip mokomojo dalyko (ar kelių mokomųjų dalykų) ir neformaliojo ugdymo užsiėmimų temų ar nuostatų sinergija.
- Interdisciplininę integraciją paprastai vykdo vienas ar keli dalyko mokytojai pagal aiškiai atsirinktų kelių mokomųjų dalykų derinį. Dalykų mokytojai pabrėžia tarpdisciplininius įgūdžius ir sąvokas. Disciplinos yra atpažįstamos, tačiau jos įgyja mažiau svarbos nei multidisciplininės integracijos metu.
- Transdisciplininė integracija vyksta sujungus visus mokomuosius dalykus ir ugdomasias patirtis, t.y. pasireiškia mokinių tyrimo įgūdžiai ir mąstymo modeliai (Stankūnienė; Žižys, 2011).

Anot R. Fogarty (2009) kurdama integracinių ryšių modelius, ji išskyrė dvi integravimo sritis: vienos ugdymo srities bendrojo ugdymo dalykų integravimas, kelių ugdymo sričių bendrojo ugdymo dalykų integravimas. Dalykinį integravimą būtų galima lyginti su S. R. Fogarty struktūriniu modeliu *Lizdas*. R. Fogarty (2009) požiūriu, tai koncentrinis mokymo būdas, dažniausiai taikomas ne tik informacijai perteikti, modeliuoti, bet ir tam tikros kognityvinės raidos pagal amžiaus ypatumus įgūdžiams formuoti (žr. 9 pav.)

9 pav. R. Fogarty integraciniai modeliai

Šaltinis: Fogarty, R. (2009). *How to integrate the curricula*. Thousand Oaks: Corwin Press.

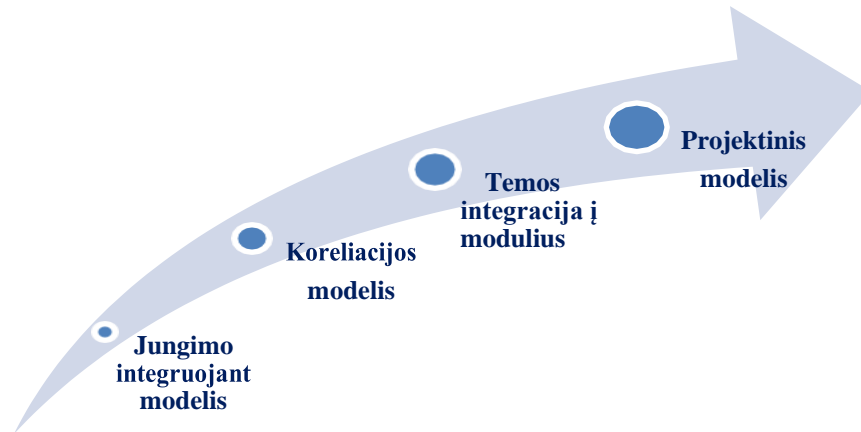
Galima pastebėti, kad R. Fogarty integraciniai modeliai labai panašūs į H. H. Jacobs modelius, tačiau mokslininkė juos vadina visiškai kitaip: fragmentiška, susijusi, sujungianti, srieginė, nuosekli, dalijanti, voratinklinė, integruota, įtrauktoji, tinklinė. Taikant šį modelį, mokomųjų dalykų programos sudaromos vadovaujantis tam tikrais principais, tarpdalykiniais ryšiais ir griežtu mokomojo proceso planavimu (Kiliuvienė, 2006).

A. Vilkėlienė (2018) savo įžvalgose pristato H.H. Jacobs (1998) integravimo modelį, kuriame išskiriami šeši integracijos būdai, kuriuos savo darbuose nagrinėja ir aptaria daugelis mūsų šalies pedagogikos teoretikų, švietimo reformos organizatorių (J. Rimkutė, E. Motiejūnienė, 1993; D. Kiliuvienė, 2006; L. Jovaiša, 2012). Integracijos būdai pagal H. H. Jacobs, kuriuos autorė klasifikuoja pagal tris kriterijus:

- pagal turinį (dalykinė integracija, daugiadalykinė integracija);
- pagal metodą (paralelinė integracija, tarpdalykinė integracija);

- pagal ugdymo vadybą (visiška integracija, integruota diena).

Dar vienas, kurį autorė pristato savo išvalgose, tai Snyder (1996) integravimo modelis kurį klasifikuoja į keturius lygius (žr. 10 pav.)

10 pav. Ugdymo turinio integravimo būdai

Šaltinis: Vilkelienė, A. (2006). *Integruotas ugdymas: disciplinų integralumas nūdienos kontekste*. Vilnius.

Jungimo lygyje mokėjimai ir žinios vienoje disciplinoje pritaikomi norint sustiprinti kito dalyko mokymą. Sąvokos ir dalyko medžiaga yra paimamos iš vienos disciplinos, kad padėtų mokyti ar sustiprintų kitą discipliną. Tokia integruoto ugdymo pradžia patinka dėstytojams/mokytojams ir studentams/mokiniams, bei padeda siekti naujų tikslų.

Koreliacijos lygyje viskas vyksta tarp dviejų dalykų: mokytojai tarpusavyje suderina tam tikras atskiras temas, susipažįsta su einama medžiaga. Mokymas vyksta neturint tikslo apibendrintai demonstruoti mokymosi procesą. Koreliacija vyksta tarp dviejų disciplinų ar veiklų. Mokytojai stengiasi suprasti vienas kito programą. Taikant koreliaciją dažniau jungiama dalyko esmė (medžiaga), o ne tema.

Integruotas mokymo lygis pasiekiamas, kai mokymo procese studentui/mokiniui sudaroma galimybė panaudoti visas daugialypio intelekto struktūras. Integruojant teminį vienetą, pasirenkama plati tema, kuri integraliai apima visas arba daugelį disciplinų. Tuo siekiama vaikus mokyti lyginimo, analizės, apibendrinimo, platesnio požiūrio į reiškinius, kritinio mąstymo (Snyder, 1996).

Projektinio modelio lygmuo efektyvus tuomet, kai sprendžiamos vietinio reikšmingumo, atviros problemos. Jo metu išryškėja aktualiausios temos, pademonstruojami subrandinti įgūdžiai, atrandamos naujos raiškos formos. Projektinio ugdymo metu pasireiškia įvairūs integracijos lygiai – nuo paprasto dviejų disciplinų siejimo iki daugelio disciplinų integravimo.

Anot A. Padarauskienės (2008) ugdymo turinio integracijai keliami penki reikalavimai:

- ugdymas turi aprėpti ir harmoningai derinti fizinį, psichinį bei sociokultūrinį individo ugdymo aspektus;

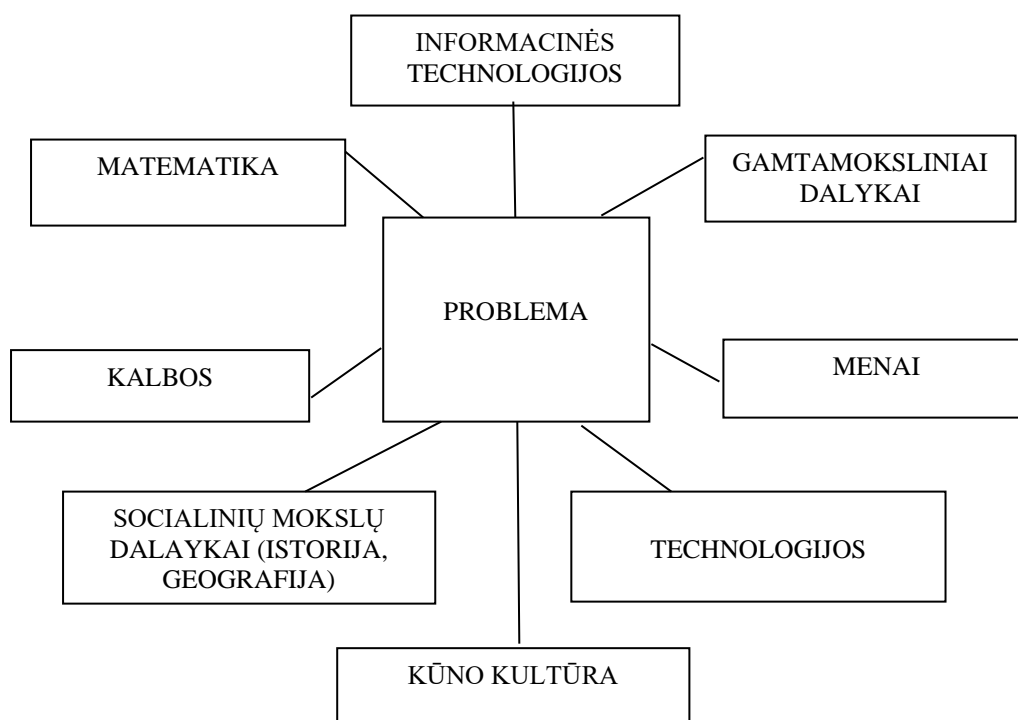
- ugdymo turinys ir metodai turi būti pritaikyti visų asmenybės psichinių galių plėtotei, atsižvelgiant į ugdytinių amžiaus ypatybes;
- ugdymo turinys ir procesas turi padėti darniai klostytis visiems asmenybės kultūros turinio elementams: žinioms, vertybėms, įgūdžiams;
- ugdymo turinys ir metodai turi būti grindžiami svarbiausiomis visų tautos, kaimyninių šalių, bei pasaulio kultūros sričių vertybėmis;
- ugdymas turi remtis tikslinga tradicinių bei šiuolaikinių sričių vertybių derme (Padarauskienė, 2008).

A.Vilkelienės (2018) pateiktose išvalgose integraciją į ugdymo procesą suskirsto į du vektorius:

- Vertikaloji integracija – tai vidinė integracija, kurią sieja bendri ugdymo tikslai, tačiau jie kartojasi skirtingais amžiaus tarpsniais siekiant aukštesnio žinių lygio.
- Horizontalioji integracija – tai integracija į ugdymo procesą, kuri apima turinį, metodus, priemones ir vertybių dermę.

E. Bakonis (2018) pažymi, kad vertikalios integracijos ugdymo turinys turėtų būti suvokiamas, kaip vaikams ir jaunimui skirtas vientisas tikslas, o ne kaip ankstyvojo ugdymo, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo etapų rinkinys. Ugdymo turinys pirmiausia derinamas vertikaliai – tarp klasių, koncentrų, amžiaus grupių. Horizontalioji integracija – tai vientisas ugdymo turinio išdėstymas tarp skirtingų sričių ir dalykų. Būtent šios integracijos dėka yra užtikrinama dalykų dermė, kai tas pats reiškinys (pvz., vanduo) gali būti nagrinėjamas skirtingose klasėse, skirtingų dalykų pamokų metu.

Horizontalioji integracija – tai ne tik vienalaikis ugdymo temų išdėstymas, tai dermės tarp bendrųjų programų trūkumas, kai tas pats reiškinys (pvz., barokas) nagrinėjamas skirtingose klasėse, ar skirtingu metu. Greta faktų, sąvokų jis apima mokinių jau turimą patirtį, mokymo programas, mokymo ir mokymosi metodus, kontekstą, pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus, mokymo(si) priemones. Todėl integracija taip pat įmanoma mokinio turimų mokėjimų, gebėjimų srityje. Pavyzdžiui, jau įgyti teksto analizės gebėjimai pasitelkiami nagrinėjant istorijos šaltinius, o per istorijos pamokas nuolat akcentuojami priežasties – pasekmės ryšiai – analizuojant literatūros tekstus. (Bakonis, 2018). Taikant paralelinio integravimo būdą, programos turinys nėra keičiamas, išskyrus metų laiką (žr. 11 pav.)

11 pav. Dalykinis paralelinis integravimas

Šaltinis: Kiliuvienė, D. (2006). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėdos universitetas

Taikant paralelinio integravimo būdą, programos turinys nėra keičiamas, išskyrus metų laiką. Šis būdas yra paviršutiniškas, iš anksto neplanuojamas, siejamas su tam tikra proga, taikomas dirbant su vyresniojo mokyklinio amžiaus vaikais. Dalyko mokytojai, pasirinkę tokį integravimo modelį, tikslingai sieja dėstomo dalyko medžiagą pagal temą, arba problemą (Kiliuvienė, 2006). Programos turinys nėra keičiamas, tiesiog suderinamas temos dėstymo laikas. Šis integravimo būdas yra paviršutiniškas, iš anksto nesuplanuotas. Tačiau tinkamai organizuojant tokias pamokas, išvengiama žinių dubliavimo, ir formuojami gilesni mokinių įgūdžiai bei platesnis pasaulėvaizdis (Dalykų ryšiai ir integracija 2011). Daugiadalykinis integravimas skiriasi nuo paralelinio, kur didesnis dėmesys yra skiriamas vienam dalykui, o kiti derinami prie jo (Kiliuvienė, 2006). Šis būdas sudėtingesnis, nes reikalauja ne tik įvairiapusio mokytojų pasirengimo, bet ir gero pamokų organizavimo (Salienė, 2004).

Teminės integracijos atveju tam tikrą temą (problemą) atskleidžianti medžiaga integruojama į kelių, ar daugelio mokomųjų dalykų turinį perteikiant vertybes ir žinias bei lavinant įgūdžius, akumuliuotus integruojamosiose ugdymo programose: bendrojoje lietuvių kalbos, etninės kultūros, dorovinio, pilietinio, sveikatos, ekologinio, darbinio, bendrosios mokslinės kultūros ugdymo. Parenkant temas reikėtų vadovautis tokiais kriterijais:

- tema turi atskleisti pagrindinę integruojamos veiklos idėją;
- tema turi būti aktuali, emocionali, lengvai suvokiama ir įdomi ne pedagogui, o mokiniams;

- tema parenkama atsižvelgiant į vaikų amžiaus ypatumus;
- tema turi būti nei per plati, nei per siaura, kad užtektų laiko ją nagrinėti;
- tema turi būti pakankamai informatyvi, skatinanti tolesnį išsamesnį jos nagrinėjimą;
- temą rekomenduojama pritaikyti konkrečiam kalendoriniam laikotarpiui (pvz.: Nepriklausomybės diena, Tarptautinė žmogaus teisių diena, Visų Šventųjų dieną, Lietuvos karių diena, Angelų sargų diena ir pan.);
- parinkta tema turėtų neapsiriboti vienu nagrinėjamu aspektu (Kiliuvienė, 2006).

Naudojant projektų metodą galima padėti mokiniams įgyti ateities visuomenės žmogui būtinų įgūdžių ir savybių: rengdami projektus, moksleiviai mokosi išvelgti problemas ir ieškoti jų sprendimo būdų, kelti hipotezes ir jas tikrinti, rinkti informaciją ir ją apdoroti bei panaudoti, kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, taikyti įgytas žinias naujose situacijose, konstruktyviai dirbti grupėje ir pan. Toks mokymas lavina intelektualinio darbo ir socialinius organizacinio darbo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Rengdamas projektą, moksleivis parodo savo sugebėjimus, pratinasi įvertinti savo atliktą darbą ir mokosi išvelgti, ką dar turėtų sužinoti bei nuveikti ateityje (Cibulskaitė, 2001). Projektų metodas leidžia mokytojams atsižvelgti į kiekvieno vaiko būdą, gebėjimus, poreikius, galimybes. Darbas projektų metodu padeda kurti, formuoti bendrąją mokyklos bei mokymosi kultūrą. Projektinė veikla, projektų pristatymai, visuomenės įtraukimas į ugdomąjį darbą – visa tai praturtina mokyklos kasdienybę, ugdymo procesą daro reikšmingą ne tik jo dalyviams, bet ir visuomenei (Šiaulytienė, 2001).

Integruotoje dienoje svarbiausia yra temų ir problemų pasirinkimas iš vaikų pasaulio. Taikant šį būdą išryškėja glaudus ryšys su klasės gyvenimu, nes mokymo turinys labiau atitinka vaikų interesus, negu numatyta, ar nurodyta valstybinėje mokomojoje programoje. Šis integravimo būdas plačiai taikomas JAV ikimokyklinėse įstaigose (Kiliuvienė, 2006). Šis mokymo būdas sudėtingesnis mokytojui, nes iš jo reikalaujama itin kruopščiai pasirengti ir iš anksto planuoti. Klasės valdymas ir mokomojo proceso organizavimas sudėtingas, todėl reikalingas specialus pasirengimas (Dalykų ryšiai ir integracija, 2011).

Apibendrinant galima teigti, kad bet kuriuo atveju integruojant disciplinas ieškoma integralumo – jo sąlyčio taškų. Įvairūs integruotojo mokymo metodai, būdai ir modeliai padeda suformuoti mokinio kompetencijas, reikalingas visuomenėje, bendruosius sociokultūrinius, pažinimo, komunikacinius, darbo ir veiklos gebėjimus. Integracija įgyvendinama įvairiai – integruojant mokomuosius dalykus, vieną temą, arba problemą analizuojant pasitelkus kelių mokomųjų dalykų medžiagą, integruojant ugdymo turinį tais pačiais metodais, kai mokant naujų dalykų remiamasi jau žinomomis sąvokomis, bendromis idėjomis, principais ir dėsningumais. Integraciniai ryšiai gali būti

labai įvairūs, skirtis vienas nuo kito bendrumo ir išsamumo požiūriais. Tarp dviejų artimų disciplinų gali būti nustatyta daug bendrybių, kurios leistų įgyvendinti tam tikrą integracinę programą.

1.4. Pradinio ugdymo turinio integravimas

Išskirtinė pradinio ugdymo turinio ypatybė yra jo integralumas (visybiškumas, darna). Pradinis ugdymas organizuojamas kaip vieninga sistema, kiek įmanoma neskaidant ugdymo sričių. Integravimo ašis, pasak Pradinio ugdymo turinio bendrųjų programų, yra pats vaikas. Todėl šiame dokumente siekiama, kad ugdymo turinys būtų kiek įmanoma integralus ir atitiktų vaiko raidos amžiaus tarpsnio ypatumus (Pradinio ugdymo bendroji programa, 2016). Integruotasis ugdymas Lietuvos mokyklose vyksta remiantis visumine (holistine) ugdymo samprata ir su ja susijusiomis nuostatomis (Kiliuvienė, 2006). Dauguma humanistinės krypties mokslininkų, kaip G. Butkienė, A. Kepalaitė (1998), A. Palujanskienė (2001), Z. S. Petrikenė (2003), K. Rogers (2005), A. Maslow (2006, 1971), Š. Amonašvilis (2009), ir kt. pripažįsta, kad geriausia mokinių ugdymo strategija yra aktyvūs, „apčiuopiami“ ugdymo metodai. Ugdymo procesas, šių mokslininkų nuomone, turėtų būti grindžiamas aktyvia mokinių veikla. Integravimo dėka mokinys įgyja ir plėtoja holistinį požiūrį į tai, ko mokosi, ir kiekvienos temos nagrinėjimas jam įgauna didesnę prasmę (Kompetencijų ugdymas, 2012).

J. Grigaitienė (2007) pažymi, kad dabartinėje mokykloje labai populiaru integruoto ugdymo idėja. Pradinio ugdymo bendrojoje programoje pabrėžiamas mokinio vertybinių nuostatų ugdymas – kaip bendrasis (integralus) uždavinys kiekvieno dalyko ugdymo procese. Dalyko integravimas gerina ugdymo procesą, formuoja visuminį pasaulio pažinimą, stiprina mokinio žinias. Per integruotas pamokas mokiniai atlieka įvairaus pobūdžio mokomąsias užduotis, ugdomas jų poreikis pažinti daugiau (Rimeikienė, Lavrentjeva, 2008). Mokinių etinės (vertybinės) nuostatos ugdomos per visas tradicines ugdymo sritis – dorinį (tikyba arba etika), kalbinį (gimtoji, valstybinė ir užsienio kalbos), socialinį bei gamtamokslinį (pasaulio pažinimas), tiksluosius mokslus (matematika), meninį (dailė, muzika, teatras, šokis), technologinį (darbeliai) ir sveikatos (kūno kultūra) ugdymą (Česnienė, Valiukevičienė, 2019). Integruoto ugdymo veikla suvienija individualias pastangas geresniam rezultatui pasiekti, vaikai tampa aktyvesni, labiau orientuoti, organizuoti ir savarankiškesni įvairiose srityse (Rabizaitė, 2021). Pradinio ugdymo programa sudaro sąlygas bręsti mokiniui kaip asmenybei, plėtoti pozityvius santykius su savimi, kitais žmonėmis, socialine, gamtine ir daugiakultūre aplinka, įgyti pažinimo, mokėjimo mokytis, sveikatos ir kitų kompetencijų integralius pradmenis, kaip prielaidą tolesniam sėkmingam ugdymuisi (Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, 2017).

Pradinio ugdymo bendroji programa (2016) teikia galimybių įgyvendinti integruojamųjų

programų gaires: ugdyti mokinių mokėjimo mokytis, komunikavimo, darnaus vystymosi, kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijų pradmenis. Mokinių vertybinės nuostatos ugdomos per visas tradicines ugdymo sritis – dorinį (tikyba arba etika), kalbinį (gimtoji, valstybinė ir užsienio kalbos), socialinį bei gamtamokslinį (pasaulio pažinimas), tiksluosius mokslus (matematika), meninį (dailė, muzika, teatras, šokis), technologinį (darbeliai) ir sveikatos (kūno kultūra). Į pradinio ugdymo turinį taip pat integruojamos prevencinės programos: Gyvenimo įgūdžių ugdymo (2004), Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos (2006), Žmogaus saugos (2012), Sveikatos ir lytiškumo ugdymo, bei rengimo šeimai (2017) ir kitos. (Pradinio ugdymo bendroji programa, 2016). Pradinio ugdymo programoje kiekviena ugdymo(si) sritis skirta visų kompetencijų integraliems pradmenims plėtoti. Gali būti kuriamas integralus pradinio ugdymo turinys, jungiantis visų ar kelių ugdymo sričių turinį, arba išskiriami atskiri ugdymo dalykai (Švietimo ir mokslo ministerija, 2021).

Mokyklos ugdymo programų turinys integruojamas taikant įvairius modelius: asmenybės ir sociokultūrinę, dalyko vidinę, ar tarpdalykinę integraciją, prioritetinių ugdymo(si) siekių (sveikos gyvensenos, saugos, verslumo, karjeros ugdymo ir pan.) integravimą į bendrojo ugdymo dalykų ir neformaliojo ugdymo turinį, integraciją temos, problemos, metodo pagrindu ir kt. Siejamas formalusis ir neformalusis vaikų švietimas, vykstantis tiek mokykloje, tiek už jos ribų, taip pat mokymasis ir kitos mokyklos inicijuojamos mokinių veiklos (Ugdymas(is) paradigmos kaitoje, 2016). Dėl šių priežasčių labai svarbu skatinti integruoto ugdymo plėtrą mokyklose, plėtoti mokytojų kompetencijas bendradarbiauti ir ieškoti jų mokomųjų dalykų tarpusavio ryšių, bei formų sėkmingai dalykų integracijai (Mončienė, Skiotienė, 2021).

Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“ (2016), kuri nurodo, kad viena iš pagrindinių ugdymo turinio atnaujinimo krypčių yra „stiprinti ugdymo turinio integraciją siekiant, kad mokiniai suprastų ir galėtų kūrybingai taikyti, tai ką jau išmoko“. Pradinis ugdymas organizuojamas kaip vieninga sistema, kiek įmanoma neskaidant ugdymo sričių į atskiras, nesusietas dalis – mokomuosius dalykus, kadangi šio amžiaus vaiko suvokimas ir mąstymas yra visybiškas (Pradinio ir pagrindinio ugdymo programa, 2008). Šio amžiaus vaiko suvokimas ir mąstymas yra sinkretiški, todėl siekiama, kad ugdymo turinys kiek įmanoma būtų integralus, atitiktų šio amžiaus tarpsnio raidos ypatybes (Petrikenė, 2003). Organizuojant integruoto ugdymo procesą svarbus vaidmuo tenka pedagogui, kuris naudojant įvairius integravimo modelius, turi tinkamai gebėti įvertinti ir nuspręsti, kuris metodas yra efektyviausias (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2014). Kiekvienas mokytojas, įsitraukdamas į dalykų integravimą, turi teigiamai vertinti šį mokymo metodą. Tokiu būdu bus paprasčiau dirbti tarpusavyje, o be to, mokiniai, sekdami mokytojo pavyzdžiu, greičiau įsitrauks

ir priims naują mokymosi būdą (Dalykų ryšiai ir integracija, 2011).

Pradinio ugdymo metodinėse rekomendacijose „Pradinio ugdymo organizavimas“ II dalis (2009), pateikiamos rekomendacijos pedagogui, kaip organizuoti pradinį ugdymą. Ugdymo procese reikia įtraukti aktyviuosius ugdymo metodus, kurie skatina mokinius mąstyti, analizuoti, veikti, reikšti savo nuomonę. Labai svarbus – mokymasis bendradarbiaujant, kuris formuoja gebėjimą dirbti komandoje, prisiimti atsakomybę ne tik dėl savo, bet ir komandos rezultatų (Kvieskienė, 2021). Į kiekvieną problemą, faktą, reiškinį žvelgiama iš vaiko pozicijų, jo akimis, aiškinamasi, remiantis jo patirtimi. Pirmiausia pedagogas turi būti altruistiškas ir suvokiantis savo atsakomybę ugdant žmogų (Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programa „Dalykiniai ryšiai ir integracija“, 2011). Pasak R. Pranaitytės, D. Malinauskienės (2011), kokybiškas vaiko ugdymas siejamas su pedagogų turimomis kompetencijomis. Šiam teiginiui pritaria ir E. Masiliauskienė, A. Bagdonaitė (2012). Jos teigia, kad kvalifikaciją būtina nuolat tobulinti, nes nuo to priklauso ir darbo rezultatų kokybė.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymo „Dėl pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“ (2008 m. rugpjūčio 26 d. Nr. ISAK-2433), mokytojams rekomenduojama „susipažinti su kitų ugdymo srities dalykų programomis, ieškoti galimybių integruoti ugdymo turinį pirmiausia ugdymo srityje ir su kitų ugdymo sričių dalykais“. Vienas iš ugdymo turinio integravimo būdų siekiant sėkmingai ugdyti bendrąsias ir dalykines kompetencijas – integruojamų programų įgyvendinimas. Bendrųjų programų 11 priede (2008) pateikti keturi šių programų įgyvendinimo modeliai:

- integruojant į vieną dalyką;
- jungiant kelių mokomųjų dalykų temas;
- jungiant kelis dalykus ir parengiant atskirą kursą (modelį);
- įtraukiant į visus dalykus ir daugelį mokyklos gyvenimo sričių.

Integravimo dėka mokinys įgyja ir plėtoja holistinę požiūrį į tai, ko mokosi ir kiekvienos temos nagrinėjimas jam įgauna didesnę prasmę. Pradinio amžiaus vaiko suvokimas ir mąstymas yra sinkretiški, t. y. nesuskaidyti. Todėl siekiama, kad ugdymo turinys kiek įmanoma būtų integralus, atitiktų šio amžiaus tarpsnio vaiko raidos ypatybes (Bendrųjų programų atnaujinimo gairės, 2019). Ugdymas planuojamas taip, kad veiklos padėtų siekti išsikeltų ugdymo tikslų, vienas kitas papildytų ir derėtų. Mokymosi laikas ir periodai lanksčiai pritaikomi ugdymo poreikiams (jungiant pamokas, integruojant dalykus, pamokines ir po pamokų vykstančias veiklas, organizuojant projektinę veiklą, koreguojant tvarkaraščius (Ugdymas(is) paradigmu kaitoje, 2016). Pagrindinio ugdymo programa užtikrina ugdymosi tęstinumą ir darnų mokinio perėjimą prie integruotų ar atskirų dalykų mokymosi,

didesnio savarankiškumo ir atsakomybės už savo mokymąsi. Pasak D. Kiliuvienės (2004, p. 49 – 50):
“geras mokytojas integruotoje pamokoje turi turėti atitinkamą komunikacinę kompetenciją:

1. Mokėti klausytis ir girdėti įvairius kalbinius ir nekalbinius signalus – minčių sąsajas, įžanginę ir baigiamąsias frazes, pasikartojimus, nuoseklumus, pauzes ir kt.;
2. Saikingai naudoti pažodinį kartojimą, suteikiantį galimybę įsitikinti mokinio minčių teisingumu;
3. Įtraukiant visus į diskusiją palikti asmens teisę joje nedalyvauti;
4. Įžvelgti naujus temos aspektus patikslinant mintį ar idėją;
5. Padedant mokiniui aiškiau reikšti mintis teikti jam papildomų klausimų;
6. Perteikiant abstrakčias mintis remtis konkrečiais pavyzdžiais;
7. Užduotys turi padėti suprasti, kad jie yra svarbi bendruomenės dalis;
8. Ugdyti vaiko atsakomybę už patį save;
9. Skatinti vaikus diskutuoti ir analizuoti visuotinai pripažintas vertybes;
10. Pamokų turinį grįsti informacija, vertybėmis ir poelgiais, vertinant žinias ne pažymiais, bet asmeniniais laimėjimais lyginant pastaruosius tarpusavyje, bet ne su kito asmens laimėjimais;
11. Integruotose pamokose mokytojo vaidmuo skiriasi nuo kitų dalykų, nes priklauso nuo galutinio tikslo – pakeisti elgseną, skatinti mokinių aktyvumą bei norą kuo daugiau sužinoti;
12. Taikyti aktyvius mokymosi metodus, skatinančius mokinius eksperimentuoti, mokantis pačiam atrasti ir padedančius išsiugdyti tinkamiausius mokymosi įgūdžius“.

Anot A. Padarauskienės (2008) integruotose pamokose mokytojo vaidmuo kitoks, nes priklauso nuo galutinio tikslo – pakeisti elgseną, žadinti mokinių aktyvumą, bei norą kuo daugiau sužinoti. Pamokų turinį reikėtų grįsti informacija, vertybėmis ir poelgiais, žinias vertinti ne pažymiais, bet asmeniniais laimėjimais, o šiuos lyginti tarpusavyje, bet ne su kito asmens laimėjimais. Reikia taikyti aktyvius mokymosi metodus, skatinančius mokinius eksperimentuoti, mokantis pačiam atrasti, padedančius išsiugdyti tinkamiausius mokymosi įgūdžius.

Apibendrinant, galime teigti, kad integruotasis ugdymas Lietuvos mokyklose vyksta remiantis visumine (holistine) ugdymo samprata ir su ja susijusiomis nuostatomis. Įgyvendinant integraciją šiuolaikinėje mokykloje būtina suvokti, kad ji formuoja vertybių sistemą ir pasaulėžiūrą ir atvirkščiai, kad vertybių sistema suvokiama per integracinį ugdymą. Ugdymo integracija yra prielaida į tvaresnį ir tolygesnį mokinio suvokimą. Integracijos galimybės ugdymo procese yra pakankamai didelės, tačiau reikalauja tinkamo pedagogų pasiruošimo, bendradarbiavimo, dalijimosi ir domėjimosi reikalinga metodine medžiaga. Pradinio ugdymo programa numato ugdymo turinio integravimo

galimybes siekiant priartinti mokymąsi prie gyvenimo, pritaikyti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, vengti kartojimosi ir pernelyg didelių mokymosi krūvių.

1.5. Ugdymo kokybės vertinimas švietimo įstaigose

Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro Nr. ISAK – 3219 (2008), švietimo kokybės vertinimas yra viso švietimo, ar jo dėmenų bei jų ryšių tyrimas siekiant nustatyti, kiek vertinami objektai atitinka kokybės reikalavimus ar konceptualią švietimo kokybės sampratą. I. Segalovičienė (2011) vertinimo sąvoką apibrėžia, kaip objektyviosios realybės vertės nustatymu sistemingai vykdoma veikla. Studijų kokybės terminų žodyne (2014) kokybės vertinimas apibrėžiamas, kaip faktų ir kitos informacijos rinkimas, sisteminimas ir analizė, siekiant priimti sprendimą apie studijų dalyko/modulio, programos, institucijos/padalinio kokybę, ar studento pažangą ir pasiekimus. Kokybė – ypatybė, vertė, tikimo laipsnis (Dabartinis lietuvių kalbos žodynas, 2012). Kai kurių mokslininkų nuomone, kokybės valdymas - tai organizacijos narių darbo planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė; visų organizacijos išteklių panaudojimas iškeltiems organizacijos tikslams siekti (Kaziliūnas, 2006; Mikulis, 2007). Profesorius V. Lamanuskas (2004) teigia, kad švietimo kokybės efektyvumas priklauso nuo pačios kokybės sampratos. Mokslininkės O. Monkevičienė ir K. Stankevičienė (2010) pateikia, kad ugdymo kokybės samprata turi vadovautis šiais aspektais:

- kokybiškas ugdymas turi remtis šiuolaikine į vaiką orientuota ugdymo filosofija;
- turi tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius bei laiduoti ugdymo (si) tęstinumą;
- turi apimti svarbiausias vaiko ugdymo ir ugdymo (si) sritis, būti integralus;
- ugdymas turi laiduoti vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę;
- turi būti taikomos šiuolaikinės ugdymo technologijos, orientuotos į spontaniško ir pedagogo inicijuoto vaiko ugdymo dermę;
- turi būti kuriama tinkamai struktūruota ugdymo aplinka.

Mokyklos pažanga koreliuoja su Geros mokyklos samprata (2015): Gera mokykla – „pamatinėmis humanistinėmis vertybėmis ugdymą grindžianti, prasmės, atradimų ir asmens ugdymo(si) sėkmės siekianti mokykla, kuri savo veikloje vadovaujasi mokyklos bendruomenės susitarimais ir mokymusi. Ši geros mokyklos sąvoka apibrėžia pagrindines Konceptijos vertybes ir nusako mokyklos veiklos tobulinimo kryptį“ (Geros mokyklos koncepcija, 2015, p. 2).

O. Monkevičienė, K. Stankevičienė (2010) akcentuoja, kad ugdymo kokybė atspindi šie aspektai:

- kokybiškas ugdymas turi remtis šiuolaikine į vaiką orientuota ugdymo filosofija;
- turi tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius bei laiduoti ugdymo (si) tęstinumą;
- turi apimti svarbiausias vaiko ugdymo ir ugdymo (si) sritis, būti integralus;
- ugdymas turi laiduoti vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę;
- turi būti taikomos šiuolaikinės ugdymo technologijos, orientuotos į spontaniško ir pedagogo inicijuoto vaiko ugdymo dermę;
- turi būti kuriama tinkamai struktūruota ugdomoji aplinka.

Pasak M. Vilkonienės (2007), kokybiškas švietimas yra esminė bendros visuomenės gerovės sąlyga. Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. (2003) nuostatose švietimo kokybę įvardijama kaip vienas pagrindinių siekių. Anot R. Želvio (2014), visuminę švietimo kokybę sudaro kelios sudedamosios dalys, tokios kaip ugdymo sąlygų kokybė, ugdymo proceso kokybė, rezultatų kokybė, pasekmių kokybė, pridėtinė vertė. Lietuvos Respublikos įstatyme (2011) teigiama, jog už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas, formaliojo ir iš dalies neformaliojo švietimo kokybę užtikrina valstybė. Valstybės ilgalaikės raidos strategija (2002) pažymi, kad užtikrinant švietimo sistemos kokybę integruojantis į bendrąją Europos šalių švietimo sistemos erdvę svarbu vykdyti nuolatinę švietimo sistemos stebėseną, diagnostinius tyrimus, kurie padėtų siekti išsilavinimo pripažinimo, užtikrinti švietimo kokybę atitinkančią Europos Sąjungos šalių švietimo kokybės standartus. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl pritarimo bendrojo lavinimo mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijoms“ (2009) apibrėžiami bendrojo lavinimo mokyklos veiklos rodikliai, kurių pagalba yra matuojama švietimo kokybė.

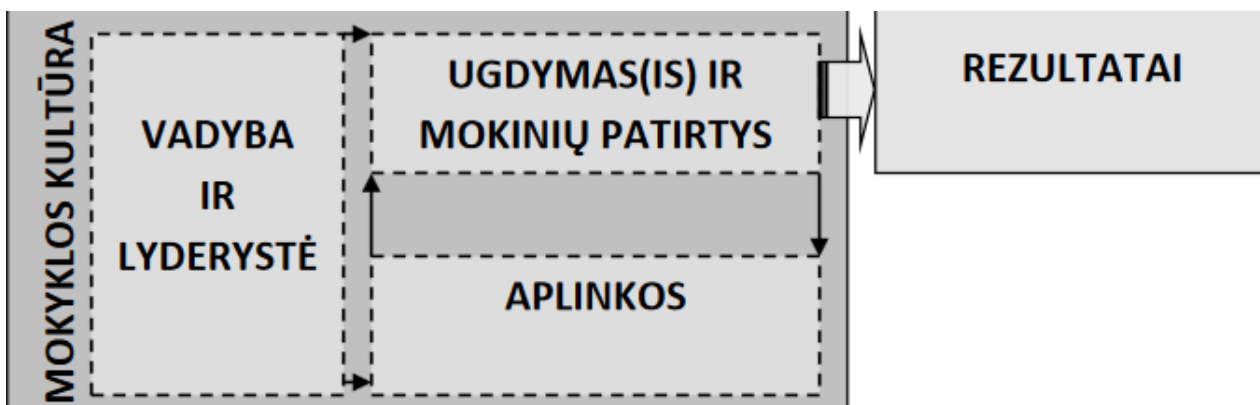
Vyriausybės 2012–2016 metų programoje (2015) nurodoma, kad švietimo kokybės gerinimas yra vienas iš neatidėliotinų Vyriausybės veiklos prioritetų. Švietimo įstatymo (2011) 37 straipsnio 4 dalis įpareigoja švietimo kokybei gerinti vykdyti švietimo stebėseną, tyrimus, mokyklų veiklos įsivertinimą ir išorinį vertinimą, mokyklų vadovų ir mokytojų atestaciją, mokymosi pasiekimų vertinimą. Siekiant kokybės švietimo srityje nuolatinis švietimo organizacijos vertinimas yra viena iš būtinų sąlygų (Kiržgalvienė, 2015). Mokslinėje, informacinėje literatūroje plačiai yra aptariami kriterijai ir veiksniai, kurie lemia ikimokyklinio amžiaus vaikų ir bendrojo ugdymo mokykloje besimokančių mokinių ugdymosi kokybę, atskirai neakcentuojant pradinio ugdymo grandies (Ivaškienė, Malinauskienė, 2021). Pradinio ugdymo kokybę lemia daugybę veiksnių, tokių kaip psichologinė moksleivio ir pradinio ugdymo pedagogo būklė, mokymo(si) aplinka, mokymosi priemonės, pedagogo kompetencijos, moksleivio asmeninės savybės, ugdymo prieinamumas, diegiamos informacinės technologijos, pedagogų mokymai, metodinė medžiaga pedagogams (Panko,

2020).

Kokybė kaip nuolatinis tobulėjimas ir mokymasis yra veiklos ir įsitikinimų būdas, pabrėžiantis nuolatinių tobulėjimo paieškų svarbą, akcentuojant švietimo paslaugas teikiančių organizacijų atsakomybę dėl joms deleguotų funkcijų veiksmingo realizavimo, kuris reiškia vidinį bei išorinį organizacijos veiklos kryptingumą bei dermę (Gumuliauskienė, Smilgienė, 2010).

Išorinis vertinimas vykdomas vadovaujantis etiškumo, objektyvumo, skaidrumo, kontekstualumo, pažangumo principais. Šių principų laikymasis užtikrina, kad vertinant mokyklos veiklos kokybę vertinimo sprendimai būtų grindžiami patikimais duomenimis, laiku dalijamasi informacija; pripažįstamas mokyklos socialinis, ekonominis, kultūrinis, technologinis ir pedagoginis kontekstas, o išorinio vertinimo rezultatai sudaro sąlygas koreguoti mokyklos ugdomąją veiklą, gerinti rezultatus, taikyti ugdymo(si) inovacijas, skatinti geresnę mokyklos valdymą ir siekti kiekvieno mokinio pažangos (Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelis, 2021). Vidinis vertinimas yra integrali veiklos dalis, nuolatinė veiklos dalyvių savistaba ir refleksija, padedanti jiems išvelgti problemas, trūkumus ir koreguoti veiklą.

Švietimo įstatymo (2011) 37 straipsnio 5 dalis nustato, kad mokyklos veiklos įsivertinimo sritis, atlikimo metodiką pasirenka mokyklos taryba. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas gali būti vykdomas pagal bendruomenėje priimtina metodiką. Mokyklos veiklos įsivertinimo modelis (2016) yra viena iš galimybių įsivertinant mokyklos veiklos kokybę. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelis sudarytas iš vertinimo sričių, kurios detalizuojamos temomis, o šios skaidomos į rodiklius. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelį sudaro keturios vertinimo sritys, susijusios priežastiniais ryšiais: rezultatai, ugdymas(is) ir mokinių patirtys, ugdymo(si) aplinkos, lyderystė ir vadyba (žr. 2 pav.)

12 pav. Mokyklos veiklos įsivertinimo modelis

Šaltinis: D. Survutaitė, V. Bacys, S. Balčiūnas. G. Čiuladienė, V. Petkūnienė, V. Sičiūnienė, J.

Valuckienė, M. Vilkonienė (2015). *Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijos*. Vilnius

Pirmoji sritis – rezultatai – yra svarbiausias mokyklos veiklos kokybės požymis. Vertinant šią sritį, siekiama išsiaiškinti, kas pasiekama ugdant kiekvieną mokinį ir kokie yra apibendrinti mokyklos veiklos rezultatai, taip pat suvokti rezultatų kaitą – mokinio ir mokyklos pažangą.

Antroji sritis – ugdymas(is) ir mokinių patirtys – lemia ugdymo rezultatus dviem ugdymo proceso aspektais: formaliuoju ugdymu ir visu mokykliniu gyvenimu, visomis mokykloje ar mokyklai organizuojant įgyjamomis mokinių patirtimis, įskaitant mokyklos kultūros poveikį („paslėptoji ugdymo programa“). Vertinant šią sritį, siekiama išsiaiškinti, kaip planuojamas ir organizuojamas ugdymas ir ką mokykloje patiria mokiniai.

Trečioji sritis – ugdymo(si) aplinkos – akcentuoja fizinių ir virtualių mokymosi aplinkų reikšmę ugdymui. Vertinant šią sritį, pabrėžiamas aplinkų kūrimo ir ugdymo ryšys, ugdymo proceso dalyvių įtraukimas į erdvių bendrakūrą. Vadovaujamosi atviros mokyklos, „mokymosi be sienų“, neformalių mokymosi bendruomenių ir nuolatinio mokymosi idėjomis.

Ketvirtoji sritis – lyderystė ir vadyba – akcentuoja, kiek nuosekliai ir darniai veikia visa mokyklos bendruomenė, siekdama mokinių mokymosi pažangos ir pasiekimų ir asmenybės brandos (ūgties). Vertinama, kaip mokyklos bendruomenėje susitariama dėl veiklos perspektyvos, kokiomis nuostatomis grindžiama bet kuri vykstanti veikla, kaip siekiama asmeninio profesinio meistriškumo.

Geros mokyklos koncepcijoje (2015) akcentuojama, kad pagrindiniai ir pageidaujami mokyklos veiklos rezultatai – mokinių asmenybinė branda, individualias galimybes atitinkantys mokymosi pasiekimai ir nuolatinė mokymosi pažanga. Mokiniai suvokia save kaip asmenybes, džiaugiasi savo pasiekimais ir kantriai įveikia nesėkmes, neprarasdami tikėjimo, kad jiems pavyks. Jie priima naujus iššūkius kaip kelią į tobulėjimą, sveikai pasitiki savo jėgomis, tačiau adekvačiai ir kritiškai vertina realybę. Mokykloje dėmesys skiriamas tiek bendrųjų asmens kompetencijų, tiek dalykinių pasiekimų ugdymui. Įgyjami pagrindiniai gebėjimai, įgalinantys sėkmingai planuoti asmeninį ir profesinį gyvenimą bei tapti pilietiškais visuomenės nariais. Mokinių pasiekimai vertinami atsižvelgiant ne vien į apibrėžtus, programinius ugdymo tikslus, bet ir į individualias kiekvieno mokinio ypatybes bei išgales, siekiant nuolatinės asmeninės pažangos mokiniui tinkamu tempu, netrikdomos mokinio pasiekimų lygio klasėje, ar mokinių grupėje įvertinimų.

Ugdymasis (mokymasis): dialogiškas ir tyrinėjantis. Ugdymo turinys įdomus, provokuojantis, pakankamai platus ir gilus, kuriantis iššūkius. Mokomasi spręsti gyvenimiškas problemas, ugdamos šiuolaikiniam gyvenimui aktualios kompetencijos. Mokomasi tyrinėjant, eksperimentuojant, atrandant ir išrandant, kuriant, bendraujant. Ugdymasis (mokymasis) pagrįstas dialogu (mokinių su

mokiniais, mokinių ir mokytojų, mokinių ir už mokyklos erdvių esančių mokymosi partnerių) ir jo metu gaunama informacija, gimstančiomis idėjomis, sukuriamomis prasmėmis.

Ugdymas (mokymas): paremiantis ugdymąsi (mokymąsi). Geroje mokykloje ugdymas/mokymas padeda mokytis. Ugdymas nėra savitiksliis – jis padeda mokiniui ugdytis įvairias jam svarbias kompetencijas, moko lankstumo kintant aplinkai bei gebėjimo susidoroti su iššūkiais, skatina savarankiškai kelti klausimus ir mąstyti. Didelis dėmesys skiriamas mokymui(si) mokytis – rasti, atsirinkti, įprasinti žinias. Mokymas(is) yra partneriškas – mokytojas yra mokinio pagalbininkas tyrinėjant pasaulį, mokymosi partneris, tačiau ir autoritetas tose srityse, kuriose mokiniui nepakanka patirties ar išminties. Mokoma(si) pagal individualius poreikius ir pasirinkimus, pagrįstus asmenine patirtimi, siekiais, prasmės suvokimu.

Darbuotojai: asmenybių įvairovė. Mokykla įdomi ir įvairiapusė tiek, kiek įvairūs joje dirbantys žmonės: įvairaus amžiaus, moterys ir vyrai, skirtingų kompetencijų ir gyvenimo patirties, skirtingus ugdymo stilius pripažįstantys, įdomios asmenybės. Visus mokykloje dirbančius asmenis sieja nuostatų pozityvumas, t.y. aukšta savivertė, pasitikėjimas ir rūpinimasis mokiniais, aukšta darbo motyvacija, nuoširdus domėjimasis dėstomu dalyku, pilietinė atsakomybė. Mokyklos darbuotojai – savo sričių profesionalai, besirūpinantys nuolatiniu asmeniniu tobulėjimu, plečiantys ne tik profesinį, bet ir bendrą kultūrinį akiratį. Jie atviri naujovėms, nebijo tyrinėti ir bandyti, mokosi iš kolegų ir mokinių, nepuola į neviltį nepavykus.

Bendruomenė: besimokanti organizacija. Mokyklos bendruomenė susibūrusi į nuolatinio mokymosi organizaciją. Savistaba, apmąstymas, ką žinau ir gebu, o ko – ne, kaip dirbu ir kaip būtų galima dirbti, tapęs įprasta praktika, kuria grindžiamas asmeninio mokymosi ir mokymosi su kitais bei iš jų planavimas. Mokykloje klesti mokymosi kultūra – besimokantieji bei mokantys kolegas yra skatinami, gerbiami ir palaikomi. Mokyklos bendruomenė refleksyvi: apmąsto bei aptaria savo veiklą ir bendro gyvenimo įvykius, įsivertina, geba pasimokyti iš patirties ir pagrįstai planuoti. Mokyklos nariai geba bendrai formuluoti tikslus, kurti viziją, derinti asmeninius tikslus su bendruomenės tikslais. Mokykla yra atvira pasauliui: bendruomenės nariai domisi kintančia aplinka bei reaguoja į pasikeitimus.

Lyderystė ir vadyba: įgalinančios. Mokyklos vizija ir strategija kuriama visos mokyklos bendruomenės, yra aiški bei įkvepianti. Vadovavimas ir lyderystė mokykloje pasidalinti: didelę dalį sprendimų priima bendruomenė, veikloms vadovauja įvairūs jos nariai, skatinama asmeninė iniciatyva. Nuomonių įvairovė ir diskusijos yra neatsiejama mokyklos gyvenimo dalis. Mokykloje vertinamas kūrybiškumas ir naujos idėjos, turima drąsos rizikuoti ir priimti sunkius sprendimus. Toks vadybos stilius palaiko mokyklos kaip besimokančios organizacijos darbo ir apskritai bendro gyvenimo būdą.

Vietos bendruomenė ir steigėjas: įsipareigojęs mokyklai, ją remiantis ir palaikantis. Mokyklos viziją ir strategiją kuria mokyklos personalas, mokiniai ir jų tėvai, vietos bendruomenė bei steigėjas, prisiimama atsakomybė už tikslų įgyvendinimą. Vietos bendruomenė ir steigėjas drąsina ir skatina, tačiau tuo pačiu išsako argumentuotą kritiką. Ištekliai mokykloms yra aiškiai numatyti, paskirstyti ir pakankami, kuriama palanki aplinka bendradarbiavimui su įvairiais partneriais. Mokyklos bendruomenė bei steigėjas domisi bei ieško įvairių paramos ir pagalbos mokyklai galimybių, konsultuoja įvairiais klausimais. Mokykla pasitikima, ji veikia savarankiškai ir atsiskaito už sutartus veiklos rezultatus.

Pasak „Erudito licėjaus“ įkūrėjo doc. dr. Nerijaus Pačėsos (2022), ugdymo kokybę lemiantys veiksniai yra: ugdymo turinys, ugdymo metodikos ir mokytojų kompetencija. Remiantis S. Neifacho (2008) nuomone, ugdymo kokybė priklauso nuo ugdymo procesų dalyvių: auklėtojo, vaiko, tėvų, jų autoriteto, asmenybės savybių. Ugdymo kokybė atspindi, „koku laipsniu, būdais bei priemonėmis mokykla pasiekia savo paskirčiai būdingų nacionalinės švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti mokiniams asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas“ (Gumuliauskienė, Smilgienė, 2010 p.147). Mokytojai esamuoju laikotarpiu geriausiai supranta ir įvertina kokybiško ugdymo(si) svarbą mokiniams, nes tai turi reikšmės ne tik vaiko ugdymuisi ir jo pažangai dabartyje, bet ir jo geresniems mokymosi pasiekimams ateityje, visapusiškos asmenybės formavimuisi, sėkmingesnei socializacijai ir kt. Nuo kokybiško pradinio ugdymo didžia dalimi priklauso ir vaiko asmenybinių savybių raiška ir jų formavimasis, vaiko gera savijauta mokykloje, sklandesnis pasiruošimas dalykinei sistemai (Ivaškienė, Malinauskienė, 2021, p.18).

Ugdymo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti, dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus. Konceptijoje svarbiausiu sėkmingos mokyklos veiklos požymiu laikomas tinkamas mokyklos misijos įgyvendinimas, t. y. geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai ir turtingos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje patirtys. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo paskirtis – mokyklos veiklos gerinimas atrandant ir patvirtinant mokinių ugdymo ir ugdymo (si) sėkmes ir nustatant tobulintinas sritis, priimant bendrus sprendimus dėl būtinų veiksmų, siekiant bendrai sutartos mokinių mokymo (si) kokybės.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Empirinio tyrimo strategija ir metodologinis pagrindimas

Tyrimo metu remtasi interpretacine paradigma, kuriai rūpi individas, bandymas suprasti subjektyvų žmogiškosios patirties pasaulį, stengiantis įeiti į žmogaus vidų (Kardelis, 2002). Interpretacinė paradigma žmogų suvokia, kaip reikšmę suprantančią esybę, todėl vaidmenų santykius aiškina, kaip dviejų, ar daugiau asmenų tarpusavio sąveikas, supratimą ir grįžtamuosius ryšius (Bruzgelevičienė, 2014).

Integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse empirinis tyrimas grindžiamas filosofinėmis, vadybinėmis koncepcijomis ir jas atitinkančiomis teorinėmis nuostatomis:

Humanistinio ugdymo teorijos nuostatomis, kurios ugdymo procesą grindžia mokinių poreikiais, pabrėžia jo optimizavimo svarbą. Humanistinės ugdymo filosofijos atstovai A. D. Perretti, C. Rogers ugdymo procesą grindžia mokinių poreikiais, pabrėžia jo optimizavimo svarbą. Mokymo turinio integravimą jie laiko prielaida, palengvinančia žinių įsisavinimo procesą ir padedančią įveikti dalykiniu mokymu išskaidytą tikrovės vaizdinį. Integruotas mokomųjų dalykų turinys mokinių yra lengviau įsisavinamas, skatina savarankišką pažinimo veiklą (Pečiuliauskienė, Valantinaitė, Malonaitienė, 2013). Humanistinio ugdymo teorija ir jos idėjos darbe padeda atskleisti integruoto ugdymo galimybes švietimo įstaigose. Humanistinės idėjos, atsižvelgiant į įvairių šalių ypatumus ir nusistovėjusias praktikas, skirtingu lygmeniu yra integruotos į jų švietimo sistemą (Žibėnienė, Indrašiėnė, 2017). Humanistinė filosofija svarbi grindžiant šiuolaikinės mokyklos ir kartu mokytojo švietimo veiklą, kuri yra suvokiama kaip nuolatinės pastangos vystyti ir tobulinti teikiamų paslaugų kokybę. Ši idėja pagrindžia ir patvirtina tai, kad mokytojo požiūris į mokyklos veiklos kokybės įsivertinimą, yra labai svarbus ne tik pačiam mokytojui, bet ir jo mokyklai (Bagdonaitė, 2011).

Holistiniu ugdymu, teigiančiu, kad kiekvienas elementas turi būti suvokiamas ir analizuojamas tik kaip visumos dalelė. Holistinis ugdymas yra tiek holistiškai naudingas ir prasmingas, kiek glaudžiai siejasi atskiros jo dalys. Integruotame ugdymo procese išugdoma visapusiška, kūrybingai gyvenanti ir priimanti sprendimus asmenybė (Pečiuliauskienė, Valantinaitė, Malonaitienė, 2013).

Pragmatizmo filosofijos nuostatomis, kurios požiūriu žmogaus vidinių varomųjų jėgų paskirtis yra visapusiškai prisitaikyti prie aplinkos ir maksimaliai realizuoti save. Ugdymo paskirtis yra išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę nepažeidžiant normų, kurios galioja visuomenėje. „Tuo būdu moksleiviai integruoja pavienių mokslo sričių žinias, giliau suvokia ir gyvenimo realijas, ir mokslo vertę bei jo svarbą gyvenime“ (Bitinas, 2013, p. 178-179).

Socialinio konstruktyvizmo nuostatomis, kad tikrovė yra neatsiejama nuo socialinės aplinkos,

kuri kuria tikrovės konstrukcijas. Tiriant integruotą ugdymą reikia tirti tai, kas suvokiama kaip tikrovė kasdieniniame gyvenime ir išsiaiškinti, kokia yra ta tikrovė, susitelkiant į specifinį kontekstą (Gedminienė, Gumuliauskienė, 2008).

Siekiant analizuoti ir spręsti identifikuotą problemą remtasi mokslinėje socialinių tyrimų metodologijoje aprašomu kokybinio tyrimo modeliu (Girdzijauskienė, 2006; Rupšienė, 2007; Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008; Tidikis, 2013; Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Siekiant atskleisti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis pasirinktas kokybinis tyrimas, remiantis kokybinio tyrimo metodologija. Kokybiniu tyrimu buvo siekiama atrasti gilesnį tiriamojo objekto supratimą, bandoma atskleisti visus probleminius klausimus iš esmės ir atrasti visus ugdymo kokybės valdymo aspektus, kurie atskleistų tiek gerąją institucijos patirtį, tiek tas ugdymo kokybės valdymo sritis, kurios vis dar nepakankamai išplėtos ir leistų numatyti jų tobulinimo strategijas. Kokybinis tyrimas yra lankstus, skirtingi jo etapai yra glaudžiai susiję tarpusavyje ir veikia vieni kitus (Gaižauskienė; Valavičienė, 2016). Dar viena svarbi ir esminė kokybinio tyrimo savybė - *holistinis požiūris į objektą*. Jis reiškia, kad tyrėjas ugdymą nagrinėja kaip vientisą sudėtingą sistemą, vadovaudamasis teiginiu, kad objekto komponentų, elementų visuma yra daugiau negu jų suma (Bitinas, 2013). Kokybinio tyrimo atveju konteksto poveikis yra neišvengiamas, nes tyrėjas siekia atskleisti ugdymo ypatumus natūralioje aplinkoje, jo rezultatus sieja su istorinėmis ir socialinėmis sąlygomis.

Rengiant tyrimą, jo instrumentus, metodus bei atliekant tyrimo procedūras remtasi R. Tidikio (2003), B. Bitino, L. Rupšienės, V. Žydžiūnaitės (2008), V. Žydžiūnaitės (2007, 2008), R. Butkevičienės (2010), V. Žydžiūnaitės, S. Sabaliausko (2017) tyrimų metodologijos studijomis ir rekomendacijomis.

Tyrimo problema formuluojama šiuo probleminiu klausimu: *kaip organizuojamas integruotas ugdymas ir jo kokybės vertinimas pradinėse klasėse?*

Tyrimo objektas – integruoto ugdymo organizavimas ir kokybės vertinimas pradinėse klasėse.

Tyrimo tikslas – ištirti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis.

Uždaviniai:

1. Išanalizavus mokslinę, metodinę literatūrą, atskleisti integruoto ugdymo sampratą ir raišką pradiniam ugdyme.
2. Teoriškai ir empiriškai pagrįsti kokybės vertinimui reikšmės turinčius veiksnius organizuojant integruotą ugdymą pradinėse klasėse.

3. Atskleisti problemas, turinčias poveikį ugdymo kokybės vertinimui, identifikavus tobulintas pradinės mokyklos integruoto ugdymo sritis.
4. Nustatyti integruoto ugdymo organizavimo naudą pradinį klasių mokinių mokymosi pažangai.

Tyrimo metodai:

Tyrimo metodai:

Teoriniai: mokslinės, metodinės literatūros, strateginių ir integruoto ugdymo galimybes reglamentuojančių dokumentų analizė, lyginimas, sisteminimas, apibendrinimas.

Empiriniai: interviu raštu su pradinio ugdymo pedagogais ir mokyklos vadove.

Duomenų apdorojimo ir analizės metodai: kokybinių duomenų analizė atlikta remiantis turinio (*content*) analizės metodu: interpretuojant, sisteminant, apibendrinant, pateikiant išvadas ir rekomendacijas.

2.2. Tyrimo metodika ir organizavimas

Duomenų rinkimo metodai. Siekiant atskleisti integruoto ugdymo organizavimą ir kokybės vertinimą pradinėse klasėse pasirinktas atlikti kokybinis tyrimas. Atlikto kokybinio tyrimo duomenys atskleidžia ne faktus ar statistiką, o patirtis, prasmes, procesus (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Atliekant integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse tyrimą taikytas kokybinių duomenų rinkimo metodas: *interviu raštu* apklausiant analizuojamos pradinio ugdymo mokyklos pradinio ugdymo pedagogus ir direktorių.

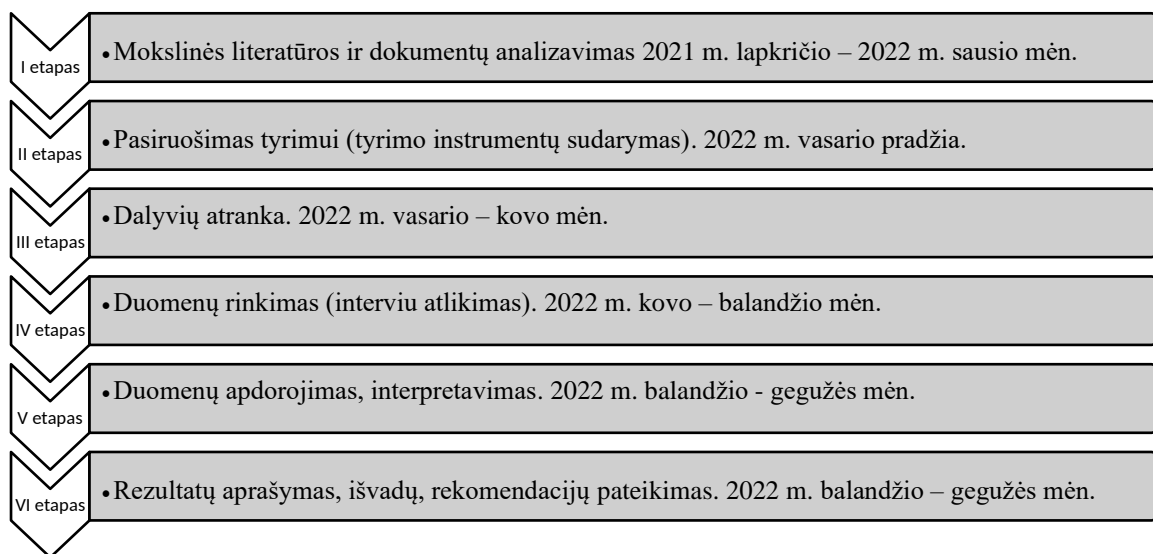
Interviu raštu kaip duomenų rinkimo metodas pasirinktas todėl, kad apklausiant analizuojamos pradinės mokyklos pradinio ugdymo pedagogus ir mokyklos direktorių pasirinktas siekiant surinkti reikiamos žodinės informacijos gaunamos tiesioginiu kryptingu interviu su informantu. Individualus pokalbis garantuojantis didesnę patikimumą, priartėjantis prie žmonių suvokimo reikšmių, situacijų, apibrėžimo ir realybės konstravimo būdas (Tidikis, 2003). Pasitelkus interviu, atrandamas reikšmių ir patirčių turinys: kaip vyko koks nors procesas, kokia jo reikšmė (prasmė) tyrimo dalyviams, kokie galimi šios patirties skirtumai ir savitumai (Gaižauskienė; Valavičienė, 2016). Taigi kokybinis interviu leidžia surinkti giluminius, su kontekstu susietus, atvirus tyrimo dalyvių atsakymus, išreiškiančius jų požiūrius, nuomones, jausmus, žinias, patirtį (Butkevičienė, 2010). Atliekant interviu yra siekiama iširti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis.

Duomenų analizės metodai. Kokybinio tyrimo duomenims analizuoti taikytas kokybinės turinio analizės metodas. Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis, buvo laikomasi nuostatos, kad kokybinėje turinio analizėje siekiant išsaugoti kokybinės analizės privalumus kokybiškesniam teksto

interpretavimui, svarbūs šie duomenų analizės aspektai: taikoma tyrimo technika turi būti inkorporuota į komunikavimo modelį, tačiau pats tyrėjas apsisprendžia, kurie elementai bus svarbūs tyrimo išvadoms: informanto savybės (jausmai, patirtis), teksto atsiradimo situacija, sociokultūrinė situacija, ar pats tekstas. Remiantis analizės taisyklėmis, tekstas turi būti analizuojamas nuosekliai, žingsnis po žingsnio, remiantis konkrečiomis metodologinėmis procedūromis. Kategorijos ir subkategorijos yra turinio analizės pagrindas, todėl teksto interpretavimas atliktas vadovaujantis tyrimo klausimais, į kuriuos atsakyta pasitelkiant suformuluotas kategorijas. Formuluoiant kategorijas vartotos informantų įvardytos sąvokos ir terminai. Pamatinis analizės principas – kreipti dėmesį į tai, ką tyrimo dalyvis nori pasakyti, o ne ką tyrėjas nori išgirsti, t. y. laikytis *emic* – tyrimo dalyvio perspektyvos. Kokybinis interviu įgalina tyrėją savo tyrimui surinkti gausios medžiagos.. Toliau einantis teksto kodavimas sustruktūrina interviu duomenis ir suteikia pagrindą gilesnei analizei. Interviu metu tas pats aspektas gali būti aptariamas keliose vietose – interviu dalyvis kalbėdamas gal prisiminti jo požiūriu svarbų momentą ir jį įterpti į bet kurią interviu vietą, o pokalbio pabaigoje visą informacijos masyvą, kuriam reikia suteikti formą. Kokybiniai duomenys yra pateikiami tekstine išraiška, todėl juos analizuojant iš kokybinės perspektyvos yra ieškoma prasmų. Kokybinė turinio analizė sumažina duomenų apimtį – šis metodas iš tyrėjo reikalauja koncentruotis tik į tuos pasirinktus reikšmių aspektus, kurie susiję su bendruoju tyrimo klausimu, taigi apibrėžiama kategorija paprastai yra platesnė nei bet kuri konkreti teksto ištrauka. Ją atliekant būtina patikrinti kiekvieną medžiagos dalį, kuri koku nors aspektu atitinka tyrimo klausimą. Tokiu būdu šis metodas pašalina riziką į medžiagą žiūrėti tik per tyrėjo prielaidų ir lūkesčių prizmę. Kokybinė turinio analizė leidžia tyrėjui sutraukti didelės apimties informaciją, pagal turinį ir prasmę jungti tyrimo duomenis į subkategorijas ir kategorijas. Tyrėjas analizuoja interviu tekstus, siekdamas atskleisti žmonių suvokimo, elgesio, strategijų, sąveikų įvairovę (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Tyrimo procedūra. Prieš atliekant tyrimą buvo sudaryta tyrimo loginė schema/seka, kuri pateikiama 12 paveiksle. Svarbu tyrimo procesą aptarti detaliau.

13 pav. Tyrimo loginė schema

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Tyrimas vyko 2022 m. kovo – balandžio mėnesiais, vienoje iš Vilniaus pradinė mokyklų. Pradinio ugdymo pedagogų ir mokyklos vadovo interviu vyko raštu, išsiunčiant klausimus. Tyrėjo santykis su tyrimo dalyviais – dalykinis, todėl išlaikytos etikos normos ir reikalavimai. Pirmajame etape buvo atliekama analizuojamos temos mokslinės literatūros ir dokumentų turinio analizė, suformuluota tyrimo problema, apibrėžtas tyrimo objektas, suformuluotas tyrimo tikslas, uždaviniai, pasirinkta tyrimo strategija. Antrajame etape buvo vykdomas pasiruošimas tyrimo instrumentų sudarymui. Rengiami klausimynai skirti pradinio ugdymo pedagogams, generuojami pusiau struktūruoto interviu siekiant išsiaiškinti kaip įstaigos vadovas prisideda prie integruoto ugdymo kokybės vertinimo ir kokiomis vertybėmis vadovaujasi jas užtikrinant. Trečiajame etape tyrimo dalyvių atranka yra svarbus interviu tyrimo proceso elementas, kuris tiesiogiai lemia surinktų duomenų kokybę, tyrimo tikslų atitikimą, būsimų apibendrinimų ribas. Kokybinio tyrimo dalyviai pasirenkami todėl, kad jie turi tam tikrų charakteristikų, ar patirties, kuri prisideda prie geresnio tiriamojo reiškinių supratimo (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016). Ketvirtajame etape siekiant užtikrinti interviu informantų anonimiškumą, iš teksto pašalinti visi vardai, pavadinimai ir kita panaši informacija, galinti būti informanto identifikavimo prielaida (Rupšienė, 2007). Tyrimo metu pateikiami atviro tipo klausimai, kuriais informantai pristato savo patirtį, požiūrį, apibūdina su tyrimo probleminiu klausimu susijusias kasdienes situacijas, jas vertina. Šiuo interviu buvo siekiama atskleisti, kaip įstaigos pedagogai vertina integruoto ugdymo procesą, ar jis tinkamai valdomas, užtikrinama kokybė. Taip pat buvo siekta išsiaiškinti, kaip pedagogai patys prisideda prie šio proceso kokybės valdymo, kokius metodus naudoja. Interviu rezultatams įtakos turėjo informantų

kvalifikacija ir darbinė patirtis įstaigoje. Grupę sudarė optimalus skaičius nuo 6 iki 10 dalyvių, užtikrinantis nuomonių ir požiūrių įvairovę.

Tyrimo dalyvių atranka ir imtis. Kokybiniam tyrimui neaktualus tiriamųjų skaičius, o aktualus gauto interviu teksto turinys – jo gilumas, išsamumas, nauja informacija. Formuojant imtį interviu tyrimui reikėtų atsakyti į šiuos klausimus: Kas tokie bus atrenkami? Kiek bus atrenkama? Koks atrankos būdas bus taikomas? Kaip ir kur bus ieškoma potencialių tyrimo dalyvių? Kas bus atrenkami? Kaip pabrėžia Masonas (2002), kartais tyrimui daug svarbesnė gali būti tam tikra patirtis, jausmai, praktikos, o ne įprastos žmonių kategorijos, ar jų klasifikavimo požymiai. Svarbu tikslingai (o ne standartiškai) apsvastyti, kokie yra tie atvejai, kurie jums leis padaryti logiškus apibendrinimus ir turės didžiausią reikšmę atsakant į tyrimo klausimus, generuojant teoriją. Kokybiniam tyrimui nėra taikomi griežti tūrio imties reikalavimai. Kokybinė imtis – stebėjimo objektai, kurie pakankamai informatyvūs tyrimo tikslų atžvilgiu, todėl kokybinė imtis yra kryptinga ir formuojama tyrėjo nuožiūra (Bitinas, 1998; 2002; 2006). Kokybinio tyrimo imtis galutinai baigiama formuoti duomenų rinkimo ir analizės procesų metu. Imties tūrį kokybiniame tyrime sudarė 9 informantai. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių informantų, kurie taiko integruotą ugdymą turi mažametį pedagoginio darbo stažą, kuris siekia 2 – 5 metus. Vidutinis darbo stažas siekia 3 metus. Tyrimo dalyvių kontingentą sudaro 9 moterys, iš jų 6 – vyresnieji mokytojai, 3 – metodininkai.

Tyrimo kokybė. Kokybinio tyrimo validumui užtikrinti buvo siekta pateikti detalų ir vaizdingą tyrimo duomenų bei žmonių patirčių aprašymą. Laikomasi natūralistinio tyrimo principų: tyrimo visapusiškumas, kontekstualumas ir detalus aprašymas, tyrėjas ir tiriamojo dalis, pagrindinis instrumentas, siekiantis pažinti kito žmogaus pasaulį. Situacija vertinama iš dalyvių pozicijų: svarbus informantų validumas, būtinas prasmų ir intencijų suvokimas. Užtikrintas tinkamų tyrimo dalyvių parinkimas, aprašyta jų patirtis ir atitikimas iškeltiems reikalavimams. Ypatingas dėmesys skirtas duomenų analizei. Interviu duomenys kruopščiai išanalizuoti, kelis kartus perskaityti interviu tekstai ir jų pagrindu surastos pagrindinės temos ir idėjos. Duomenys pateikiami informantų, o ne tyrėjos terminais. Duomenys nagrinėjami induktyviai, netaikant iš anksto numatytų kategorijų, situacija vertinama iš dalyvių pozicijų, svarbus informantų validumas, būtinas prasmų ir intencijų suvokimas (Rupšienė, 2007).

Tyrimo etika. Atsižvelgiant į tiriamųjų sutikimo dalyvauti tyrime koncepciją, focus grupės diskusija buvo pradėta vykdyti tik tada, kai buvo gautas kiekvieno informanto sutikimas. Atliekant kokybinį tyrimą, su informantais buvo tariamasi dėl jiems patogaus laiko ir vietos, susitariama dėl galimos interviu trukmės. Tyrimas buvo atliekamas remiantis lygiavertiškumo principu, t.y. stengtasi išlaikyti lygiavertį santykį tarp tyrimo informantų ir tyrėjo – sudaryti klausimus ir užduotis taip, kad jie atskleistų tiriamųjų požiūrį į tyrimo objektą, o ne būtų darbo autorės asmeninį požiūrį, ar klaidintų

interview metu (Gaižauskienė; Valavičienė, 2016). Norint to pasiekti, tyrimo metu laikytasi šių etikos principų:

Geranoriškumo principas – klausimai buvo sudaryti aiškiai ir suprantamai, pateikiami pagarbiu stiliumi. Interview pradžioje informantai buvo informuoti, jog dalyvavimas šiame tyrime yra jų laisvas asmeninis apsisprendimas. Informantams buvo pateikiama informacija apie tyrimo naudingumą konkrečiai profesinei sričiai. Tokia pati informacija buvo suteikta įstaigos vadovui, kuris sudarė puikias galimybes šioje įstaigoje vykdyti interview.

Teisingumo principas – vykdytame tyrime visiems informantams buvo suteikiamas anonimiškumas, tyrime nepateikti informantų vardai, jie užkoduoti, nenurodytas informantų amžius, kad kiti asmenys negalėtų jų atpažinti.

Teisė gauti tikslią informaciją – prieš interview informantams buvo suteikta tiksli informacija apie tyrimo tikslą, duomenų rinkimo būdą, tyrėjo motyvą pasirenkant šiuos tyrimo dalyvius. Interview dalyviai buvo informuoti, jog dalyvavimas tyrime nedaro jokios įtakos jų darbiniam statusui, nesukelia jokios rizikos. Informantų nebuvo klausama jokios individualios informacijos ir taip buvo užtikrinamas jų anonimiškumas. Interview metu gautus duomenis analizuoja tik tyrimo autorius, jais nedisponuoja jokie kiti asmenys. Tyrimo rezultatai skelbiami baigiamajame tyrimo autoriaus darbe.

3. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

3.1. Integruoto ugdymo proceso planavimas

Tyrimas buvo orientuotas į pedagogų nuomonę apie integruoto ugdymo strategiją ir asmenines patirtis ją taikant. Tyrimas buvo atliktas vienoje iš Vilniaus pradinių mokyklų, kuriame integruoto ugdymo strategija yra vienas iš pagrindinių mokymosi strategijų. Duomenys sisteminami, ieškoma prasminių sąsajų, išskiriamos kategorijos ir subkategorijos, pateikiami jas patvirtinantys teiginiai, jų dažniai.

X pradinės mokyklos vadovė turinti visas įmanomas sąsajas su bendruomene, pedagogais, kolektyvu, kuri ne tik atlieka reikšmingas vadybines funkcijas, teigia, kad „*integruotas ugdymas sukuria didesnę mokinių įsitraukimo į ugdymą galimybę*“ (I10). Remiantis pasidalinta ugdymo institucijos vadovės patirtimi, galima teigti, kad integruotas ugdymas X pradinėje mokykloje atlieka svarbų vaidmenį tiek vaikų asmenybės ugdyme, tiek akademinuose pasiekimuose. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti įstaigos pedagogų požiūrį taikant integruotą ugdymą pradinių klasių mokiniams. Gauti duomenys pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė. **Integruoto ugdymo svarba pradinių klasių mokiniams: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
I vaiką orientuotas ugdymas	Ugdomųjų dalykų siejimas tarpusavyje	„<...>, kiekviena tema ar problema aktualizuojama siejant ją su vaiko poreikiu ir praktiniu pritaikymu (I ¹). <...> padeda susieti ugdomuosius dalykus tarpusavyje ir lengviau pritaikomos žinios, gebėjimai gyvenimiškose situacijose“ (I ²).	2
	Visuminio ugdymo užtikrinimas	„<...> žinios įsisavinamos daug paprasčiau“ (I ¹). „<...> gali mokytis tai kas jiems aktualu, juos domina (I ⁷). „<...> galima įsigilinti, įtvirtinti ir plačiau apžvelgti tam tikrą temą“ (I ⁹).	3
Ugdymas(is) per tiesiogines patirtis	Mokomosios medžiagos įsisavinimas	„<...> mokiniai, išsamiau nagrinėdami tą pačią temą per kitų dalykų pamokas, pažvelgia į ją naujai (I ¹). „<...> gali geriau įsisavinti mokomąją medžiagą bei įtvirtinti temą, kuri yra suplanuota savaitės veiklos uždaviniuose“ (I ⁴).	2
Integruoto ugdymo teikiami privalumai	Kompetencijų ugdymas	„<...> padeda susisteminti žinias, ugdo kūrybiškumą (I ³). „<...> dėl didelio kiekio informacijos ir vykstant jos nuolatiniams kaitai, tai padeda mokiniams ugdyti kritinį mąstymą, kūrybiškumą“ (I ⁸).	2

	Poveikis mokinių bendriesiems pasiekimams	„<...> sieja skirtingas sritis ir įgūdžius (I ⁶). „<...> pamoka įvairesnė, labiau motyvuoja mokinį, sutelkia jo dėmesį“ (I ⁵).	2
--	---	--	---

Teorinėje baigiamojo magistro darbo dalyje išryškinta įvairiapusė integruoto ugdymo paskirtis: kaip vieninga sistema, kiek įmanoma neskaidant ugdymo sričių į atskiras, nesusietas dalis – mokomuosius dalykus. Siekiama kiekvieną mokomąją temą, problemą aktualizuoti, t. y. padaryti mokiniui aktualią, reikšmingą, susieti ją su mokinio reikmėmis, praktiniu pritaikymu (Pradinio ugdymo bendroji programa, 2016). Analizuojant 4 lentelėje pateiktus duomenis, galima pastebėti, kad integruotas ugdymas svarbus pedagogams, nes yra orientuotas į vaiko ugdymą ir su juo susijusį procesą – ugdomųjų dalykų siejimą tarpusavyje ir visuminio ugdymo užtikrinimą. Personalizuotą ugdymosi procesą užtikrina mažos mokinių klasės, bei vienu metu dirbantys du mokytojai. Mokiniai ir mokytojai dirba be skambučio. Tai leidžia turinį orientuoti į mokinį, jo poreikius ir gebėjimus, o informaciją įsisavinti per asmeninę patirtį – taip, kaip patogiausia šiuolaikiniam žmogui.

X pradinėje mokykloje stiprinama ugdymo turinio integracija, remiamasi formalaus, neformalaus ir informalaus (savaiminio) ugdymo integracija visos dienos metu. Galima pastebėti, kad dauguma informantų nurodo, kad *<...> žinios įsisavinamos daug paprasčiau“ (I¹). „<...> gali mokytis tai kas jiems aktualu, juos domina“ (I⁷). „<...> galima įsigilinti, įtvirtinti ir plačiau apžvelgti tam tikrą temą“ (I⁹). Ši subkategorija stipriausiai atspindi analizuojamos kategorijos esmę. Visuminio ugdymo užtikrinimas padeda visapusiškai atskleisti kiekvieną asmenybę. Vaiko patirtis sukaupiama per tai, kas jam svarbu, priimtina, kas žaisminga ir kas jį traukia, paskatina užsiimti tolesne saviugda. Toks vientisas įvairių mokėjimų, įgūdžių, minčių ir jausmų derinys formuoja asmenybę, atsparesnę tykantiems gyvenimo pavojams. Laikantis šio principo integruotame ugdyme sudaromos sąlygos kryptingai vaiko veiklai (Petrikienė, 2001).*

Iš subkategorijos *ugdomųjų dalykų siejimas tarpusavyje* turinio išryškėja, kad „<...> kiekviena tema ar problema aktualizuojama siejant ją su vaiko poreikiu ir praktiniu pritaikymu (I¹). „<...> padeda susieti ugdomuosius dalykus tarpusavyje ir lengviau pritaikomos žinios, gebėjimai gyvenimiškose situacijose“ (I²). Taikant integruotą ugdymą pradinėje mokykloje mokomasi to, kas mokiniui yra svarbu, reikšminga, prasminga. Siekiama kiekvieną mokomąją temą, padaryti mokiniui aktualią, reikšmingą, susieti ją su mokinio reikmėmis, praktiniu pritaikymu. Dalykų tarpusavio integracija gali padėti spręsti per didelio mokymosi krūvio problemą, šiuo būdu optimizuojant ugdymo turinį. Praktinė ir projektinė veikla leistų ne tik pritaikyti įgytas žinias praktikoje, bet ir integruoti įvairių mokomųjų dalykų turinį, parodyti tarpdalykines sąsajas ir dalykinių žinių pritaikymo galimybes gyvenime (Mokyklų tobulinimo programa plus, 2007).

Nepaisant to, galima teigti, kad integruotas ugdymas mokykloje prisideda prie *ugdymo(si) per patirtis* ir yra viena iš integruoto ugdymo papildančių ugdymo sričių. Iš subkategorijos *mokomosios medžiagos įsisavinimas* atskleidžiančios, kad „<...> mokiniai, išsamiau nagrinėdami tą pačią temą per kitų dalykų pamokas, pažvelgia į ją naujai (I¹). „<...> gali geriau įsisavinti mokomąją medžiagą bei įtvirtinti temą, kuri yra suplanuota savaitės veiklos uždaviniuose“ (I⁴). Povilaitytė, Lenkauskaitė (2020), Gerulaitis, Vaivadaitė (2019) taip pat išryškina mokinio patirties svarbą. Autorių teigimu, patirtinio mokymosi strategija remiasi konstruktyvizmo teorijos idėjomis ir jos esmė – remiantis anksčiau įgytomis vaiko žiniomis ir patirtimi kurti naujas idėjas, sąvokas, prasmes.

X pradinėje mokykloje daug dėmesio skiriama mokymuisi per patirtį, ugdymo veiklos organizuojamos ir įgyvendinamos atsižvelgiant į asmeninę vaikų patirtį. Ši metodika padeda sužadinti mokinių dėmesį ir motyvaciją, derinti jau turimas žinias ir patirtį su naujai įgytomis. Teminiai projektai sudaro mokiniams papildomas galimybes gilintis į jiems įdomias temas ir tuo pačiu ugdyti(s) bendradarbiavimo, laiko planavimo, viešo kalbėjimo kompetencijas. Patirtinį ugdymą pradinė klasių mokytojos ypač rekomenduoja antrame pradinės mokyklos konkreste, ir ypač mokant pasaulio pažinimo, nes tuomet mokiniai jau turi sukaupę pakankamą darbo porose ir grupėse patirtį, geba dirbti bendradarbiaudami, o pasaulio pažinimas pasiūlo veikloms labai įvairius ir įdomius, kompleksiškus kontekstus (Šalkauskaitė, 2021).

Integruotas ugdymo procesas siejamas ir su įgyvendinimo galimybių teikiamais privalumais. Iš subkategorijos *kompetencijų ugdymas* atskleidžia, kad integruotas ugdymas: „<...> padeda susisteminti žinias, ugdo kūrybiškumą (I³). „<...> dėl didelio kiekio informacijos ir vykstant jos nuolatiniai kaitai, tai padeda mokiniams ugdyti kritinį mąstymą, kūrybiškumą“ (I⁸). Subkategorijos *poveikis mokinių bendriesiems pasiekimams*. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad pradinio ugdymo pedagogai taikant integruotą ugdymą „<...> sieja skirtingas sritis ir įgūdžius“ (I⁶). „<...> pamoka įvairesnė, labiau motyvuoja mokinių, sutelkia jo dėmesį“ (I⁵).

Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2016) kaip vienas iš užduočių yra „<...> padėti išsiugdyti asmens kompetencijoms būtinus įgūdžius, gebėjimus ir vertybines nuostatas“. Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairės (2017) įpareigoja parengti į kompetencijų plėtotę orientuotas bendrojo ugdymo programas. Bendrojo ugdymo programose dėmesys sutelkiamas į mokinio bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visumą. Kompetencijos integruoja žinias, gebėjimus ir vertybines nuostatas, jie plėtojami ir pritaikomi mokantis įvairių mokomųjų dalykų, įvairiose praktinėse mokyklos ir bendruomenės veiklose.

Bendrojo ugdymo programose ugdymo(si) procesas grindžiamas mokytojo ir mokinio, mokinio ir mokinio, mokinio ir mokymo(si) aplinkų ir kita sąveika. Ugdymo procesas yra atviras mokinių skirtingam žinojimui, turimai patirčiai, jų poreikių, gabumų, talentų, mokymosi tempo ir

stilių įvairovei (Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, 2016).

Interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti kaip pradinio ugdymo pedagogai planuoja integruotą ugdymą siekdami ugdymo(si) kokybės (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. **Integruoto ugdymo planavimas: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Konkrečių tikslų ir užduočių ugdymo procese numatymas	Ilgalaikiai tikslai	<...> pavairinu edukacijomis, atlieku tyrimus klasės/mokyklos mastu (I ²). <...> pagal suplanuotą metinį, bei mėnesinį pamokų planą“ (I ⁴).	2
	Trumpalaikiai tikslai	<...> apgalvoju, kokiais metodais sieksime įgyvendinti savo tikslus, kuriame pamokos etape įtrauksiu kito dalyko medžiagą, atrinkti, kas aktualu ir domintų vaikus (I ³). <...> kiekvienos savaitės planuose sieju integruotą ugdymą su žinių pritaikymu kiekvienoje veikloje, vyksta refleksija ką žinau, ką noriu sužinoti“ (I ⁶).	2
	Vieno dalyko integravimas su kitu	<...> planuoju iš anksto, integruoju dvi pamokas į vieną“ (I ⁹).	2
	Mokomųjų dalykų programos	<...> pamokos turinio planavimas, metodų parinkimas (I ⁵). <...> integruotinių temų paieška pagal mokomųjų dalykų programas“ (I ⁸).	2
Visapusiškas mokinio pažinimas	Mokymosi motyvacija	<...> kiekvienos pamokos tikslas motyvuoti ir skatinti mokinių žingeidumą savaitės suplanuotiems tikslams pasiekti, todėl visų pamokų dėstymo eiga siejasi su integruotu ugdymu“ (I ⁴).	1
	Vaiko ugdymo(si) poreikiai	„<...> atsižvelgiant į vaikų norus, aktualumą, temas pritaikymą praktikoje (I ¹). <...> stengiuosi kiekvieną aktualią temą, ar problemą sieti su vaikų poreikiais, bei pritaikyti praktiškai“ (I ⁷).	2

Mokytojai planuodami integruoto ugdymo procesą stengiasi atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygį, mokymosi poreikius, mokymosi stilius ir polinkius, mokymo ir mokymosi sąlygas. Bendruosiuose ugdymo planuose (2021) numatoma, kad mokykla, užtikrindama minimalų programoms įgyvendinti skiriamų pamokų skaičių per savaitę, mokinių raštingumo, ypač skaitymo gebėjimų, ugdymą per visų dalykų pamokas, turi suformuoti ugdymo turinį, atsižvelgdama į mokyklos tikslus ir konkrečius mokinių ugdymo(si) poreikius. Bendruosiuose ugdymo planuose aptariamas ugdymo diferencijavimas (mokiniui individualiai, mokinių grupei, pasiekimų skirtumams mažinti, gabumams plėtoti), ugdymo turinio integravimas. Planuojant mokinių mokymąsi turėtų būti

sistemiškai analizuojama, kokį poveikį ugdymas ir parinktas ugdymo turinys daro mokinio mokymuisi, pasiekimams ir pažangai.

Iš subkategorijos *ilgalaikiai tikslai*, suprantama, kad mokytojams planuojant integruotą ugdymą X pradinė mokykla parodo, kokiais tikslais vadovaujasi siekdama ugdymo kokybės <...> *pajvairinu edukacijomis, atlieku tyrimus klasės/mokyklos mastu (I²). <...> pagal suplanuotą metinį, bei mėnesinį pamokų planą“ (I⁴). Kaip pateikia ugdymo vadovė, planuodama integruotą ugdymą mokyklos mastu ilgalaikiuose ugdymo planuose yra sudaromas <...> *integracinis teminių savaitinių planas, kuriame numatyti raktiniai žodžiai, probleminiai klausimai, išvykos, svečiai, simuliacijos, minimos šventės, kuriuos rengia metams“ (I¹⁰).**

Subkategorija *trumpalaikiai tikslai* įgyvendinama, kaip teigia pedagogai <...> *apgalvojant kokiais metodais sieksime įgyvendinti savo tikslus, kuriame pamokos etape įtraukiu kito dalyko medžiagą, atrinkti, kas aktualu ir domintų vaikus (I³). <...> kiekvienos savaitės planuose sieju integruotą ugdymą su žinių pritaikymu kiekvienoje veikloje, vyksta refleksija ką žinau, ką noriu sužinoti“ (I⁶). Įstaigos vadovė trumpalaikius ugdymo planus apibūdina, kaip <...> *savaitinis integruotas planas, kuriame numatyti ugdomi dalykiniai gebėjimai, tarpdalykinės veiklos, metodai, priemonės ir kt“ (I¹⁰). X pradinėje mokykloje <...> trumpalaikius planus mokytojai rengia „nuo atostogų iki atostogų“, pasiliekant teisę juos tobulinti eigoje. Savaitės planas turi būti detalai parengtas prieš savaitę (ir į keltas į Litterą). Taip pat mokytojai planuoja du kartus per metus fenomenais grįstą ugdymą.**

Subkategorija *vieno dalyko integravimas su kitu* akcentuojama, jog pradinio ugdymo mokytojos ruošiantis integruotam ugdymui <...> *planuoja iš anksto, integruojant dvi pamokas į vieną“ (I⁹). Pedagogės teigimu, taip yra siekiama tikslingiau išnaudoti mokymosi laiką praktinių įgūdžių formavimui ir lavinimui, eksperimentų vykdymui, gamtos mokslų (chemija, biologija), informacinių technologijų, technologijų mokymui. Iš pateiktų interviu duomenų yra išskiriama subkategoriją *mokomųjų dalykų programos atliepiančios 2 teiginiai <...> pamokos turinio planavimas, metodų parinkimas (I⁵). <...> integruotinių temų paieška pagal mokomųjų dalykų programa“ (I⁸). Tai leidžia teigti, kad planuojant integruotą ugdymą pedagogui turi reikšmingos įtakos konkrečių tikslų ir uždavinių numatymas.**

Remiantis Geros mokyklos koncepcija (2015) siekiamybe tampa tikslingas, lankstus, partneriškas ugdymas kai daug dėmesio skiriama mokymui(si) mokytiis – rasti, atsirinkti, įprasminti žinojimą. Šiame procese labai reikšmingai yra išskiriama subkategorija *mokymosi motyvacija*, kurią kaip patys pedagogai įvardina <...> *kiekvienos pamokos tikslas motyvuoti ir skatinti mokinių žingeidumą savaitės suplanuotiems tikslams pasiekti, todėl visų pamokų dėstymo eiga siejasi su integruotu ugdymu“ (I⁴). Mokykla orientuojasi į personalizuotą mokymąsi, kiekvienas vaikas yra*

unikalus, gabus, žingeidus, svarbu tik atrasti tinkamus būdus padėti jam ugdyti savo gebėjimus. Motyvacija nėra stabilus reiškinys, todėl vienose pamokose, ar net darant skirtingo tipo užduotis, mokinį gali motyvuoti pati užduotis, veikla, o kitose – išorinės priežastys. Mokinio mokymąsi veikia veiksmų ir jų derinių gausa. Remiantis V. Targamadzė ir V. Rakauskienė (2007), mokymosi motyvacija yra pagrįsta vidine motyvacija, išorine motyvacija, pasiekimų motyvacija, orientacija į tikslą bei mokinių įsitraukimo lygiu į mokymosi procesą. J. Lehmann (2009) teigia, kad vaikas nėra iš esmės „nemotyvuotas“ kiekvienas turi varomųjų galių, leidžiančių jam atlikti tam tikrus veiksmus.

Iš subkategorijos *vaiko ugdymo(si) poreikiai*, galima spręsti, kad mokytojos integruotą ugdymą planuoja „<...> atsižvelgiant į vaikų norus, aktualumą, temos pritaikymą praktikoje (I¹). <...> stengiuosi kiekvieną aktualią temą, ar problemą sieti su vaikų poreikiais, bei pritaikyti praktiškai“ (I⁷). Mokytojai prisiima didžiausią atsakomybę už ugdymo proceso kokybę mokykloje, nes dirba tiesiogiai su mokiniais ir turi įtakos permainingoms klasėse, kurios pamažu lemia pokyčius visoje mokykloje (Venslovė, 2011).

Interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokius tikslus kelia pedagogai integruoto ugdymo procese. Gauti duomenys pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė. **Tikslai, siejami integruotu ugdymu: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Ugdymo(si) proceso papildymas	Žinių įsisavinimo pagrindas	„<...> mokymąsi padaryti įdomų, o žinių įsisavinimą lengvą ir patvarų (I ¹). <...> pajvairinti mokymosi procesą (I ⁵). <...> įtvirtinti jau turimas žinias ir įsigilinti į tam tikrą temą“ (I ⁹).	3
	Ryšių tarp ugdymo dalykų stiprinimas	<...> įtvirtinti mokomąją medžiagą per pačių mokinių patirtį, savarankišką mokymąsi, įvairiapusiškumą“ (I ⁴).	1
	Visuminio ugdymo užtikrinimas	<...> ugdyti mokinių visuminį pažinimą, kūrybiškumą, komandinio darbo įgūdžius (I ⁵). <...> neatitrūkti, sieti žinias vis giliau ir giliau“ (I ⁶).	2
Bendrujų kompetencijų ugdymas	Kritinio mąstymo ugdymas	<...> ugdyti kritiškai mąstančius vaikus, gebančius savo turimas žinias savarankiškai pritaikyti kylančiose problemose (I ²). <...> ugdyti kritiškai mąstančių vaikų“ (I ⁸).	2
	Mokinių motyvavimas	<...> kurti ugdymąsi, kuris yra lengvai suprantamas ir motyvuoja vaikus domėtis (I ²). <...> tobulinti mokinių įvairias saviraiškos formas, skatinti mokymosi motyvaciją, ugdyti mokinių kūrybiškumą (I ³). <...> motyvuoti mokinių mokymąsi“ (I ⁴).	3
	Ateities perspektyvos	<...> ugdyti mokinių gebėjimus reikalingus ateityje“ (I ⁷).	1

X pradinėje mokykloje įgyvendinant ugdymo programą, pagrįstą XXI – o amžiaus holistiniais įgūdžiais buvo pakeista esminė ugdymo strategijų formavimo ašis ir vietoje klausimo „ką mokytis?“, atsirado klausimas „kaip mokytis?“. Taikant integruotą ugdymą remiamasi pagrindiniu tikslu – kuo geriau paruošti vaikus realiam gyvenimui ir jame kylantiems iššūkiams. Analizuojant gautus rezultatus, pateiktus 6 lentelėje informantų nuomones galima suskirstyti į kategoriją „Ugdymo(si) proceso papildymas“, kurią tikslina subkategorija „žinių įsisavinimo pagrindas“ ir jas atliepiantys teiginiai „<...> mokymąsi padaryti įdomu, o žinių įsisavinimą lengvą ir patvarų (I¹). <...> pajvairinti mokymosi procesą (I⁵). <...> įtvirtinti jau turimas žinias ir įsigilinti į tam tikrą temą“ (I⁹). Remiantis interviu duomenis mokykloje dirba ir vieną dalyką, pavyzdžiui, anglų kalbą, muziką ar tik robotiką, vaikams pristatantys mokytojai, tačiau kartu – vyksta ir integruotos pamokos. Jų metu, anot X pradinės mokyklos vadovės, diegiamos veiklos persipina. Gali būti tokių pamokų, kurios trunka visą dieną. Jų metu, mokiniai gali gilinti savo žinias ir plėsti akiratį. <...>, mokiniai skatinami tyrinėti problemas ar situacijas (dažnai ir pačių pasirinktas), jie turi problemą nagrinėti įvairiais aspektais. Tada tampa aišku, kad neužtenka vienos srities žinių, reikalingi įvairių dalykų gebėjimai. Tokiu būdu ugdymas tampa integruotas – skirtingų dalykų žinios taikomos viename kontekste“ (I¹⁰).

Subkategorijoje „ryšių tarp ugdymo dalykų stiprinimas“ ugdymo proceso papildyme siekiama <...> įtvirtinti mokomąją medžiagą per pačių mokinių patirtį, savarankišką mokymąsi, įvairiapusiškumą“ (I⁴). Mokykloje yra stiprinama ugdymo turinio integracija tarp formaliojo, neformaliojo ir informaliuojo ugdymo dalių. Iš subkategorijos „visuminio ugdymo užtikrinimas“ ir ją atliepiančių teiginių <...> ugdyti mokinių visuminį pažinimą, kūrybiškumą, komandinio darbo įgūdžius (I⁵). <...> neatitrūkti, sieti žinias vis giliau ir giliau“ (I⁶) klasėse veikianti motyvacinė sistema orientuota į komandinį darbą, bendrų tikslų siekimą. Siekiamybių laboratorijos ugdo mokinių gebėjimus išsikelti asmeninius, bei komandinius tikslus, planuoti savo laiką, bei veiksmus jų siekiant, todėl Licėjuje svarbiausia akademinų rezultatų ir emocinio intelekto, bei socialinių įgūdžių pusiausvyra.

Bendrujų kompetencijų ugdymo kategorija yra išskirta į tris subkategorijas, kurios yra įvardintos: „kritinio mąstymo ugdymas“ (2), „mokinių motyvavimas“ (3), „ateities perspektyvos“ (1). Labiausiai kategoriją tikslina subkategorija „mokinių motyvavimas“, kurį informantai apibūdina taip: <...> kurti ugdymąsi, kuris yra lengvai suprantamas ir motyvuoja vaikus domėtis (I²). <...> tobulinti mokinių įvairias saviraiškos formas, skatinti mokymosi motyvaciją, ugdyti mokinių kūrybiškumą (I³). <...> motyvuoti mokinių mokymąsi“ (I⁴). Kaip teigia įstaigos vadovė <...> siekiant išspręsti žemos mokymosi motyvacijos problemą, ugdymo procesą turime pradėti nuo realaus pasaulio reiškinių, kurie būtų analizuojami, remiantis kritinio mąstymo kompetencija ir skirtingų disciplinų žiniomis (I¹⁰). <...> taikant integruotosios dienos būdą, mokytojas temas ir problemas

pasirenka iš mokinių gyvenimo. Taikant šį būdą pastebimas artimas ryšys su klasės gyvenimu, nes mokymosi turinys labiau pritaikytas vaikų interesams (I^0). <...> integruotoji diena yra natūrali mokinių diena. <...> mokymosi laikas suskirstytas atsižvelgiant į mokinių poreikius, o ne institucinius reikalavimus (I^0). <...> šiuo atveju labai svarbi mokinių motyvacija, nes mokymosi sritys tiesiogiai susijusios su mokinių kasdieniu gyvenimu“ (I^0).

Mažiau dėmesio, atsakydami į pateiktus klausimynus, pedagogai skyrė „kritinio mąstymo ugdymui“ (2). Kritinio mąstymo ugdymui informantai pateikia šiuos integruotam ugdymui siekiamus tikslus: <...> ugdyti kritiškai mąstančius vaikus, gebančius savo turimas žinias savarankiškai pritaikyti kylančiose problemose (I^2). <...> ugdyti kritiškai mąstančių vaikų“ (I^8). Nuo pirmų dienų mokykloje ugdomas mokėjimo mokytis ir problemų sprendimo kompetencijos. Tik savarankiškas, gebantis planuoti savo laiką, už savo mokymąsi atsakingas žmogus gebės kelti ir pasiekti savo tikslus, suvokti mokymosi visą gyvenimą svarbą. Mokymasis per patirtis, anot X pradinės mokyklos vadovės, skatina kritinį vaikų mąstymą, leidžia ugdyti kūrybišką priėjimą prie skirtingų tipų problemų bei padeda ieškoti ir atrasti atsakymus į kasdieninius klausimus.

Iš subkategorijos „ateities perspektyvos“, kaip pateikia pradinio ugdymo pedagogai tikslai siekiami integruotu ugdymu orientuoti <...> ugdyti mokinių gebėjimus reikalingus ateityje“ (I^7). Kaip pateikia X pradinė mokyklos vadovė kompetencijas, kurias svarbiausia išsiugdyti šiuolaikinio vaiko ateičiai yra: <...> komunikavimo kompetencija – žmogaus gebėjimai kurti, perduoti ir suprasti žinias etiška naudodantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis, bei technologijomis <...> pažinimo kompetencija – motyvacija ir gebėjimai pažinti save ir pasaulį, įgyjami įsisavinant žmonių kultūrinę patirtį <...> socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija – žmogaus savimone ir savitvarda, socialinis sąmoningumas, tarpusavio santykių kūrimo gebėjimai, atsakingas sprendimų priėmimas ir rūpinimasis fizine bei psichine sveikata <...> pilietiškumo kompetencija – vertybės, nuostatos, supratimas ir praktinio veikimo gebėjimai, leidžiantys ugdytis pilietinį tapatumą ir stiprinti pilietinę galią <...> kūrybiškumo kompetencija – gebėjimas tyrinėti, generuoti, kurti, vertinti sau ir kitiems reikšmingas kūrybines idėjas, produktus, problemų sprendimus <...>, kultūrinė kompetencija – kultūrinis sąmoningumas, pagrįstas žiniomis apie savo tautos, šalies, Europos ir pasaulio kultūrų tradicijas, dabarties kultūros reiškinius.

Apibendrinant galima teigi, kad integruotas ugdymas svarbus pedagogams, nes yra orientuotas į vaiko ugdymą ir su juo susijusį procesą – ugdomųjų dalykų siejimą tarpusavyje ir visuminio ugdymo užtikrinimą. Mokytojai planuodami integruoto ugdymo procesą stengiasi atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygį, mokymosi poreikius, mokymosi stilius ir polinkius, mokymo ir mokymosi sąlygas. Taikant integruotą ugdymą remiamasi pagrindiniu tikslu – kuo geriau paruošti vaikus realiam gyvenimui ir jame kylantiems iššūkiams. Iššūkliai organizuojant

integruotą ugdymą kyla daugiausiai dėl laiko suderinimo bendradarbiaujant su pedagogais. Reiškinių nagrinėjimu grįsto mokymo metu procesą valdo patys mokiniai. Jie taiko turimas žinias, komponuoja jas, ar ieško naujų. Mokytojas sudaro sąlygas atrasti ir išmokti, o ne pateikia savo matymą, idėjas ar visą kelią.

3.2. Integruoto ugdymo proceso organizavimas

X pradinės mokyklos idėja – atsvara mokykloms, idėjiškai orientuotoms tik į vaiko tobulėjimą, tai – idėja, išskirianti šią švietimo įstaigą iš kitų mokyklų. Be to, pavadinime užkoduota ir pagrindinė kryptis „Lietuva – Šiaurės Europos valstybė“. Jai reikalingi piliečiai, suprantantys savo regioną, jo istoriją, kultūrą, kalbas ir, svarbiausia, ateities perspektyvas. Tai – kintančio pasaulio gyventojai, aktyvūs, visų pirma, savo „didesnių namų“ – Šiaurės regiono – tyrinėtojai. Todėl tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kuo X pradinės mokyklos integruoto ugdymo programa yra savita (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Integruoto ugdymo programos savitumas: pedagogų požiūris

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Šiuolaikinio vaiko patirtis paremta šiaurietiškais principais	Kūrybiškumo puoselėjimas	„<...> išlaisvina mokinių, bei mokytojo kūrybiškumą (I ¹). <...> pirmenybė teikiama mokinių saviraiškai, kūrybiškumui, dalijimuisi savo mintimis ir praktika“ (I ⁴).	2
	Kompleksinis mokymas	<...> apima daugybę mokymosi sričių“ (I ¹).	1
	Įvairiapusiškas ugdymas	<...> ji yra unikali, pritaikyta pagal vaikų gebėjimus, poreikius (I ²). <...> įvairiapusiškiau išanalizuoja temą (I ³). <...> stengiuosi kurti įvairiapuses veiklas“ (I ⁹).	2
	Mokėjimo mokyti kompetencija	<...> visapusiškai plečia akiratį, skatinami iniciatyvumui“ (I ⁵).	1
	Individualizuotas ugdymas	<...> siekiu suteikti individualizuotą, vaikams įdomią veiklą, šiuolaikišką“ (I ⁶).	1
	Orientacija į vaiko poreikius	<...> aktyvųjį mokymosi laiką stengiuosi suskirstyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko poreikius“ (I ⁷).	1
	Bendradarbiavimo įgūdžiai	<...> organizuoju teminius projektus, kurie padeda ugdyti bendradarbiavimo, laiko planavimo, viešo kalbėjimo įgūdžius“ (I ⁸).	1

Tyrimo dalyvių teigimu pagrindinis mokyklos išskirtinumas – balansas tarp Lietuvoje dar gana naujų, reiškinių pažinimu grįstų šiaurietiško ugdymo vertybių bei bendrosios šalies ugdymo programos. Remiantis gautais rezultatais kategorijai *šiuolaikinio vaiko patirtis paremta šiaurietiškais*

principais, kurie apima kūrybiškumo puoselėjimą (2), kompleksinį mokymą (1), įvairiapusišką ugdymą (2), individualizuotą ugdymą (1), orientaciją į vaiko poreikius (1), bendradarbiavimo įgūdžius (1), mokėjimo mokytis kompetencijų (1) gauti informantų atsakymai atspindi šiuolaikinio vaiko patirties paremtos šiaurietiškais principais integruotos ugdymo programos užtikrinimo kuris „<...> išlaisvina mokinių, bei mokytojo kūrybiškumą (I¹). <...> pirmenybė teikiama mokinių saviraiškai, kūrybiškumui, dalijimuisi savo mintimis ir praktika (I⁴). <...> apima daugybę mokymosi sričių (I¹). <...> ji yra unikali, pritaikyta pagal vaikų gebėjimus, poreikius (I²). <...> įvairiapusiškiau išanalizuoja temą (I³). <...> stengiuosi kurti įvairiapuses veiklas (I⁹). <...> visapusiškai plečia akiratį, skatinami iniciatyvumui (I⁵). <...> siekiu suteikti individualizuotą, vaikams įdomią veiklą, šiuolaikišką (I⁶). <...> aktyvų mokymosi laiką stengiuosi suskirstyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko poreikius (I⁷). <...> organizuoju teminius projektus, kurie padeda ugdytis bendradarbiavimo, laiko planavimo, viešo kalbėjimo įgūdžius“ (I⁸). Taikant integruoto ugdymo strategiją grindžiamas jos savitumas, kurį ugdymo vadovė išskiria, kaip „fenomenu grįstą mokymąsi, kuris orientuotas į besimokantįjį mokinį, pagrįstas mokinių apklausa ir problemų sprendimu“ (I10).

G. Kvieskienė (2021) fenomenu grįsta mokymąsi laiko, kai besimokantys asmenys, užuot mokęsi atskirų dalykų, kartu sprendžia sudėtingas realiaame gyvenime pasitaikančias problemas. Remiantis X pradinio ugdymo vadovės pateiktais teiginiais fenomenų tyrinėjimu grįstas ugdymas leidžia mokiniams patirti tikro pasaulio vaizdą, ilgiau išlaikyti dėmesingumą, sudaro erdvę patiems kelti ir spręsti rūpimas problemas. Pasak vadovės ši X pradinio ugdymo mokykla iš kitų mokymo įstaigų išsiskiria integruotu visos dienos ugdymu – poilsį, būrelius ir papildomas veiklas apjungiančiu modeliu, patirtiniu ugdymu, kai visos veiklos realizuojamos per vaikų asmeninę patirtį ir patyrimą, bei individualiu dėmesiu kiekvienam vaikui. Šiaurės švietimo sistemų centre – visapusiškai gera vaiko savijauta. Mokykloje sudaroma galimybė atlikti savarankiškas užduotis, papildomai tobulinti silpnąsias, ar kaip tik stipriąsias savo puses, o esant poreikiui – pasikonsultuoti su mokytoju. Sėkmingai plėtojamas integruotas ugdymas palengvina visą ugdymo darbą, tampa svarbiu, pačią visuomenę ugdančiu veiksnium. Nepaisant visko pedagogai organizuodami, planuodami ugdymo procesą susiduria su įvairiais sunkumais. Todėl tyrimu siekta identifikuoti iššūkius su kuriais susiduria pedagogai. Gauti duomenys pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė. Iššūkiai organizuojant integruotą ugdymą: pedagogų požiūris

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
------------	---------------	--------------------------	--------------

Problemos kylančios bendradarbiaujant su pedagogais	Laiko suderinimo sunkumai	„<...> organizuoti integruotą ugdymą užtrunka, todėl tam skiriame daug laiko iš anksto (I ²). „<...> pernelyg didelės laiko sąnaudos (I ³). „<...> užtrunka daug laiko (I ⁵). „<...> laiko sąnaudos (I ⁷). „<...> laiko stoka“ (I ⁹).	5
	Bendradarbiavimo organizavimo trūkumas	„<...> trūksta tarpusavio bendradarbiavimo tarp pedagogų“ (I ⁴).	1
	Gerosios patirties sklaidos trūkumas	„<...> dalijimosi gera patirtimi organizuojant integruotą ugdymą“ (I ⁴).	1
	Motyvacijos stoka	„<...> motyvacijos stoka, mokinių skaičius“ (I ⁶).	1
	Skirtingi požiūriai	„<...> skirtingi požiūriai (I ⁵). „<...> skirtingi kolegų požiūriai į ugdomąjį dalyką“ (I ⁸).	2

Nuolat kintančiame pasaulyje vis svarbiau tampa gebėjimas prisitaikyti įvairiose situacijose, bei susidoroti su itin dideliais kiekiais informacijos. Išanalizavus tyrimo duomenis galima pastebėti, kad iššūkiai organizuojant integruotą ugdymą kyla daugiausiai dėl *laiko suderinimo sunkumų*. Pedagogų teigimu „<...> organizuoti integruotą ugdymą užtrunka, todėl tam skiriame daug laiko iš anksto (I²). „<...> pernelyg didelės laiko sąnaudos (I³). „<...> užtrunka daug laiko (I⁵). „<...> laiko sąnaudos (I⁷). „<...> laiko stoka“ (I⁹). Kaip vienas iš iššūkių gautų interviu metu pastebimi ir „<...> skirtingi požiūriai (I⁵). „<...> skirtingi kolegų požiūriai į ugdomąjį dalyką“ (I⁸). Šių teiginių turinys leidžia daryti prielaidą, kad įstaigoje pedagogų požiūris organizuojant integruotą ugdymą nesutampa su kitų kolegų požiūriu į ugdomosios programos įgyvendinimą. Iš subkategorijų *bendradarbiavimo organizavimo trūkumas* ir *geros patirties sklaidos trūkumas* pedagogų teigimu „<...> trūksta tarpusavio bendradarbiavimo tarp pedagogų (I⁴). „<...> dalijimosi gera patirtimi organizuojant integruotą ugdymą“ (I⁴). Organizuojant integruotą ugdymą reikalingas įvairialypis mokytojų bendradarbiavimas, reikia suderinti idėjas, tikslus, uždavinius, dėstomą medžiagą, vertinimą, mokymo priemones.

Siekiant sužinoti, ar visų suinteresuotų narių požiūris į iššūkius organizuojant integruotąjį ugdymą X pradinėje mokykloje sutampa ir kokį vaidmenį, kaip mokyklos vadovė ir kiti mokyklos bendruomenės nariai atlieka vertinant integruoto ugdymo kokybę, apklausta ir mokyklos vadovė patvirtina pedagogų teiginius ir nurodo, jog „<...> šis mokymosi būdas sudėtingesnis mokytojui, nes iš jo reikalaujama itin kruopščiai pasiręsti ir iš anksto planuoti. „<...> klasės valdymas ir mokomojo proceso organizavimas sudėtingas, todėl reikalingas specialus pasirėngimas. „<...> mes ugdome mokinių kompetencijas ir turime kompetencijų vertinimo kriterijus. „<...> mokinių kompetencijas įvertiname du kartus per metus. „<...> kasdieninėje veikloje skatiname refleksiją. „<...> refleksija – tai tarsi mokymosi proceso atšvaitas, jos dėka galime rasti atsakymus į mums

iškilusius klausimus, kuriuos sukelia patyrimas. „<...> refleksija padeda suprasti įvykius ir pritaikyti naują supratimą, išsiaiškinti spragas, kas daroma ne taip ir ką galima padaryti ateityje, kad būtų geriau“. Šių teiginių turinys leidžia daryti prielaidą, jog pedagogai turi didelę atsakomybę koordinuojant mokymosi procesą taip, kaip jiems atrodo priimtina ugdant vaikus, kokias mokymosi strategijas taikys, ar per kokį probleminį klausimą analizuos integruojamą savaitės temą.

Integruoto ugdymo metodai ne mažiau reikšmingi negu ugdymo tikslai ir turinys. Mokytojas, siekdamas bendrųjų ugdymo tikslų, atsižvelgia į mokinių amžiaus tarpsnio, individualias dėmesio, suvokimo, mąstymo, valios, emocijų raidos ypatybes, polinkius ir interesus, ieško, parenka bei taiko tinkamus ugdymo metodus ar jų derinius (Pradinio ugdymo bendroji programa, 2016). Todėl svarbu išsiaiškinti, kokie metodai taikomi organizuojant integruotą ugdymą (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. **Metodai taikomi organizuojant integruotą ugdymą: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Integruotoje pamokoje taikomi metodai	Operaciniai metodai	„<...> grupinis darbas (I ⁵) „<...> darbas porose (I ⁷). „<...> darbas su klasės draugu“ (I ⁸).	3
	Informaciniai metodai	„<...> grupinis pranešimas (I ¹). „<...> savo nuomonės pagrindimą svariais argumentais“ (I ²).	2
	Tiriamieji metodai	„<...> eksperimentai, lauko tyrimai gamtoje, išvykos ekskursijos (I ¹). „<...> eksperimentai (I ³). „<...> tyrinėjimu paremtos veiklos“ (I ⁴).	3
	Aktyvieji metodai	„<...> minčių lietus, minčių ežys (I ¹). „<...> minčių žemėlapius (I ²). „<...> 6 skrybėlių metodą (I ²). „<...> žaidimu paremti metodai (I ²). „<...> minčių lietus (I ⁴). „<...> kritinio mąstymo reikalaujančius metodus (I ⁶). „<...> diskusija įtraukiant vaikus“ (I ⁹).	6

Vaikai geriausiai mokosi iš savo patirties, mažų atradimų, eksperimentų ir žaidimų. Įdomus, nuolat kintantis ugdymo procesas ir akademiniai rezultatai eina greita. Iš subkategorijos *aktyvieji metodai* turinio išryškėja „<...> minčių lietus, minčių ežys (I¹). „<...> minčių žemėlapius (I²). „<...> žaidimu paremti metodai (I²). „<...> 6 skrybėlių metodą (I²). „<...> minčių lietus (I⁴). „<...> kritinio mąstymo reikalaujančius metodus (I⁶). „<...> diskusija įtraukiant vaikus“ (I⁹). Naudojant aktyvius mokymo(si) metodus, konkrečiu atveju tiriamąją veiklą, ugdomas vaiko savarankiškumas, pasitikėjimas savimi. Vienos srities žinios plėtoja kitų kompetencijų ir ugdymo(si) sričių gebėjimus. Ypač tai svarbu šiuolaikiniame pasaulyje, kuris neįsivaizduojamas be moderniausių priemonių, bet nereikia pamiršti, kad tai tik įrankis, kurį valdo žmogus, o „tikslas – kūrybingos asmenybės, kuriomis galima pasitikėti, nes šie žmonės supranta ryšį tarp tikslo ir motyvo, žinių, jausmų bei veiksmo“ (Grakauskaitė – Karkockienė, 2003).

Subkategorija *operaciniai metodai* turinio ryškėja „<...> grupinis darbas (I⁵) „<...> darbas porose (I⁷). „<...> darbas su klasės draugu“ (I⁸). Anot L. Šiaučiukėnienės ir N. Stankevičienės (2002) teigia, kad kad siekiant įgytas mokinių žinias paversti mokėjimais ir įgūdžiais yra taikomi būtent operaciniai mokymo metodai, kurie sudaro pagrindą kūrybiškumui ir saviraiškai ugdyti. Prie viso to prisideda ir subkategorija *tiriamieji metodai* „<...> eksperimentai, lauko tyrimai gamtoje, išvykos ekskursijos (I¹). „<...> eksperimentai (I³). „<...> tyrinėjimu paremtos veiklos“ (I⁴). Tiriamaisiais mokymo metodais mokiniai įtraukiami į tariamą arba mokslinį darbą, mokomi tyrinėti tikrovę ne vien iš knygų, ne vien loginiu mąstymu, bet praktiniu tyrinėtojų darbu (Jovaiša, 2001). Išanalizavus tyrimo duomenis silpniausiai išreikšta subkategorija yra *informaciniai metodai* „<...> grupinis pranešimas (I¹). „<...> savo nuomonės pagrindimą svariais argumentais (I²). Galima teigti, kad šie metodai yra ugdant integruotąjį ugdymą, tačiau naudojami labai retai. Vaikai geriausiai išmoka, kai patys tyrinėja, eksperimentuoja ir atranda. Interviu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip integruotas ugdymas pajvairina mokinių patirtis. Gauti duomenys pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė. **Mokinių patirtis taikant integruotą ugdymą: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Į vaiką orientuotas ugdymas	Mokinio taikomų metodų įgalinimas ugdymo procese	„<...> mokiniai taikydami motyvuojančius metodus, tokius kaip ekskursijas, eksperimentus žinias praturtina jas įsimenant lengviau“ (I ¹).	1
	Erdvės suvokimas ir poveikis edukacinėje aplinkoje	„<...> integruotas ugdymas mokiniams yra įsimintinas (I ²). „<...> praplečia žinias, akiratį (I ³). „<...> ekskursijos po nematytas Lietuvos vietas vaikams sužadina norą domėtis ir tyrinėti neatrastas vietas (I ⁴). „<...> formuojamas visuminis pasaulio suvokimas, o ne suskaidytas“ (I ⁵).	4
	Žinių sisteminimas ir taikymas realiame gyvenime	„<...> išmoka sisteminti, daryti išvadas, remiantis koreliacija (I ³). „<...> žinių taikymas realiame gyvenime“ (I ⁶).	2
	Praktinė veikla	„<...> miško tyrinėjimas – stebėjome filmą „Sengirė“, darėme plakatus apie nežinomus gyvūnus, su eiguliu keliavome į mišką, tyrinėjome medžius, gyvūnų pėdsakus, matavome, skaičiavome (I ²). „<...> išvyka į Vinetų kaimą – tai indėnų kaimas, kur atvykstant vaikai pasidomėjo apie indėnus, savarankiškai planavosi būtiniausias daiktus, mokysis būti savarankiškais, pažins kitą kultūrą, gros būgnais, ragaus naujus patiekalus, puoš veidus indėniškais raštais, dainuos“ (I ⁸).	2

Pedagogo inicijuojamos veiklos	Stimuliacijos ir patirties veiklos	„<...> savaitės eigoje tyrinėta problema – savaitės refleksija, ar išvyka (I ⁶). „<...> ekskursija pagal tyrinėtą temą (I ⁷). „<...> ekskursija pagal tyrinėtą temą“ (I ⁸). „<...> pakviečiamas svečias savaitės eigoje tyrinėta problema“ (I ⁹).	4
---------------------------------------	------------------------------------	---	----------

Informantų gauti rezultatai padalinti į dvi kategorijas: *į vaiką orientuotas ugdymas* ir *pedagogo inicijuojamos veiklos*. Iš subkategorijos *mokinio taikomų metodų įgalinimas ugdymo procese* pedagogai pajvairina mokinių patirtis taikydami „<...> *motyvuojančius metodus, tokius kaip ekskursijas, eksperimentus žinias praturtina jas įsimenant lengviau*“ (I¹). Stipriausiai atspindi kaip integruotas ugdymas pajvairina mokinių patirtis subkategorija *erdvės suvokimas ir poveikis edukacinėje aplinkoje* „<...> *integruotas ugdymas mokiniams yra įsimintinas* (I²). „<...> *praplečia žinias, akiratį* (I³). „<...> *ekskursijos po nematytas Lietuvos vietas vaikams sužadina norą domėtis ir tyrinėti neatrastas vietas* (I⁴). „<...> *formuojamas visuminis pasaulio suvokimas, o ne suskaidytas* (I⁵). „<...> *žinių taikymas realiame gyvenime* (I⁶). Iš pedagogų stipriausiai atspindi kaip integruotas ugdymas pajvairina mokinių patirtis subkategorija *stimuliacijos ir patirties veiklos* „<...> *savaitės eigoje tyrinėta problema – savaitės refleksija, ar išvyka* (I⁶). „<...> *ekskursija pagal tyrinėtą temą* (I⁷). „<...> *ekskursija pagal tyrinėtą temą*“ (I⁸). „<...> *pakviečiamas svečias savaitės eigoje tyrinėta problema*“ (I⁹). *Praktinė veikla* „<...> *miško tyrinėjimas – stebėjome filmą „Sengirė”, darėme plakatus apie nežinomus gyvūnus, su eiguliu keliavome į mišką, tyrinėjome medžius, gyvūnų pėdsakus, matavome, skaičiavome* (I²). „<...> *išvyka į Vinetų kaimą – tai indėnų kaimas, kur atvykstant vaikai pasidomėjo apie indėnus, savarankiškai planavosi būtiniausius daiktus, mokėsi būti savarankiškais, pažino kitą kultūrą, grojo būgnais, ragavo naujus patiekalus, puošė veidus indėniškais raštais, dainavo*“ (I⁸). Subkategorija *žinių sisteminimas ir taikymas realiame gyvenime* atskleidžia, kad mokiniai „<...> *išmoksta sisteminti, daryti išvadas, remiantis koreliacija* (I³). „<...> *žinių taikymas realiame gyvenime* (I⁶). Galima teigti, kad praktinė veikla mokiniams sukuria neišdildomų įspūdžių ir norą tyrinėti.

Tyrime dalyvavusi mokyklos vadovė plačiau pakomentavo kaip integruotas ugdymas praturtina mokinių patirtis mokykloje. „<...> *fenomenu grįsto ugdymo procesas prasideda nuo projektu grįsto ugdymo ir tyrimo, kuriuos atliekant yra ugdomas mokinių kritinis ir kūrybinis mąstymas*. „<...> *mokiniai atlieka daug tyrimų, stebėjimų, rengia projektus ir juos pristato bendruomenei*. „<...> *taikant reiškinių nagrinėjimu grįstą mokymąsi mažiausiai keturias savaites per metus licėjuje nėra dėstomi konkretūs dalykai, pavyzdžiui, istorija ar matematika, o vietoje to imamasi reiškinių nagrinėjimo, padedančio ne tik sužinoti faktus, bet ir suvokti priežastis, pasekmes bei sąsajas*. „<...> *fenomenu grįstame ugdyme mokytojo vaidmuo akcentuoja mokinių gebėjimą*

kontroliuoti savo ugdymo procesą. „<...> mokytojo esminiai ketinimai yra aktyvinti mokinių mąstymą ir operavimą mintimis. „<...> mokytojas – tai motyvuojantis ekspertas“. Todėl tyrimu, taip pat siekiama išsiaiškinti, kaip vyksta integruoto ugdymo (įsi)vertinimo procesas (žr. 11 lentelę).

11 lentelė. **Integruoto ugdymo (įsi)vertinimo procesas: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Mokinio (įsi)vertinimo procesas	Individuali refleksija	„<...> refleksijos pagalba (I ¹). „<...> savirefleksijos vertinimas, mokiniai specialiame bloknote įsivertina save ir įvertina pamoką (I ⁴). „<...> veidukai su emocijomis, spalvinis vertinimas (I ⁵). „<...> pamokos savirefleksija ir savęs vertinimas“ (I ⁸).	4
	Kolektyvinė refleksija	„<...> klasės draugų įvertinimas sumuštinio principu pagyrimas/tobulintina sritis/pagyrimas (I ²). „<...> naudojami veidukai su emocijomis, spalvinis vertinimas“ (I ³). „<...> pristatymas klasės draugams, mokyklos bendruomenei (I ⁶). „<...> mokiniai vertina kortelių metodu“ (I ⁹).	4
Mokytojos (įsi)vertinimo procesas	Vertinimo metodai	„<...> pagyrimas pamokos metu (I ³). „<...> vertina žodžiu/raštu“ (I ²).	2
	Pokalbis	„<...>,pokalbiu“ (I ⁹).	1
	Gerosios patirties sklaida	„<...> dalinimasis gerąja patirtimi su kolegomis ir tėvais“ (I ⁶) „<...> dalijimasis gerąja patirtimi“ (I ⁷).	2

Informantų gautos išvalgos padalintos į dvi kategorijas: *mokinio (įsi)vertinimo procesas* ir *mokytojos (įsi)vertinimo procesas*. Remiantis kategorija *mokinio įsivertinimo procesas* išskiriamos subkategorijos *individuali refleksija* ir *kolektyvinė refleksija*. Abi subkategorijos pasiskirsčiusios po lygiai, kuriuose svarbu ir pačio mokinio įsivertinimas „<...> mokiniai specialiame bloknote įsivertina save ir įvertina pamoką (I⁴). „<...> veidukai su emocijomis, spalvinis vertinimas (I⁵). „<...> klasės draugų įvertinimas sumuštinio principu pagyrimas/tobulintina sritis/pagyrimas (I²). „<...> naudojami veidukai su emocijomis, spalvinis vertinimas (I³). „<...> pristatymas klasės draugams, mokyklos bendruomenei (I⁶). „<...> mokiniai vertina kortelių metodu“ (I⁹).

Mokytojos (įsi)vertinimo procese kategorija išskirta į tris subkategorijas „*vertinimo metodai*“, „*pokalbis*“, „*gerosios patirties sklaida*“. Tiek vertinimo metodai, tiek gerosios patirties sklaida yra taikomi integruoto ugdymo (įsi)vertinimo procese „<...> pagyrimas pamokos metu (I³). „<...> vertina žodžiu/raštu (I²). „<...> dalinimasis gerąja patirtimi su kolegomis ir tėvais (I⁶) „<...> dalijimasis gerąja patirtimi“ (I⁷). Integruoto ugdymo proceso tobulinime rengiami mokytojų gerosios patirties pasidalinimai platformoje, kurioje kaupiami planai ir kita ugdomoji medžiaga. Kiek mažiau yra naudojamas *pokalbis*. Naudodamiesi siekiamybių laboratorijos metodika, ugdymo procese

mokiniai nuolat mokosi kelti sau individualius bei komandinius – visos klasės, tikslus. Kartu mokytis jų siekti bei įsivertinti savo sėkmes ir nesėkmes. Mokykloje vyksta tikslingas ir nuolatinis grįžtamasis ryšys apie kiekvieno vaiko gebėjimus ir pasiekimus, bei sudaromas kiekvieno vaiko individualus ugdymo planas. Mokytojų siekis ne tik patarti, pamokyti, patikslinti, bet ir suteikti pagalbą tiems mokiniams, kuriems jos reikia, pritaikant ugdymo turinį. Veiklos nuoseklumas, abipusis grįžtamasis ryšys, tarimasis, sprendimai vaiko ugdymo kokybei, pasitikėjimas mokytoju – tai yra kertiniai X pagrindinės mokyklos veiklos principai. Kokios mokymo ir mokinių mokymosi veiklos integruoto ugdymo procese pateikta 12 lentelėje.

12 lentelė. **Mokymo ir mokinių mokymosi veiklos integruoto ugdymo procese: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Pedagogo vaidmuo	Ugdymo(si) proceso vedlys	„<...> mokytojas – pagalbininkas, vedlys ugdymo kelyje“ (I ²).	1
	Ugdymo(si) situacijų kūrėjas	„<...> mokytojas daugiausiai darbų nuderba iki pamokos, o pamokoje „karaliauja“ vaikai (I ²). „<...> visame procese dalyvauja patys mokiniai, aš esu pagalbininkas, kuris lygiavertis su mokiniu (I ⁶). „<...> veiklos paremtos mokinio iniciatyva ir jo vedimu“ (I ⁸).	3
	Ugdymo(si) procesas pagal veiklos planą	„<...> pagal pamokos veiklos planą yra įtraukiami mokiniai“ (I ⁴).	1
	Ugdymo integravimas atsižvelgiant į mokinio poreikius	„<...> atsižvelgiu į kiekvieno vaiko poreikius“ (I ⁷).	1
	Veiklos pagrįstos tyrinėjimu	„<...> veiklos pagrįstos eksperimentais, analize, bandymais, atradimais“ (I ¹).	1
	Ugdymo turinio įvairovė	„<...>, plėtoju per įvairias pamokas vis kitu aspektu“ (I ⁹).	1
	Mokinio vaidmuo	Aktyvus ugdymo(si) proceso veikėjas	„<...> aktyvios mokinių veiklos yra žymiai daugiau (I ²). „<...> būtent tai juos skatina domėtis, aktyviai veikti ir siekti puikių rezultatų (I ²). „<...> tuo pačiu, itin greitai ugdomas savarankiškumas (I ²). „<...> mokiniai iš anksto kaupia medžiagą pagal pateiktą temą, naudoja IT, pasiruošia savo analizes“ (I ³). „<...> mokiniai iš anksto kaupia medžiagą pagal pateiktą temą“ (I ⁵).

Atliekant mokymo ir mokinių mokymosi veiklos integruoto ugdymo procese gautus rezultatus buvo išskirta kategorija *pedagogo vaidmuo*. Suformuotos 6 subkategorijos „*ugdymo(si) proceso*

vedlys“, „ugdymo(si) situacijų kūrėjas“, „ugdymo(si) procesas pagal veiklos planą“, „ugdymo integravimas atsižvelgiant į mokinio poreikius“, „veiklos pagrįstos tyrinėjimu“, „ugdymo turinio įvairovė“, kurios parodo kokiais principais ir nuostatomis integruoto ugdymo procese vyksta mokymo ir mokinių mokymosi veiklos. Labiausiai kategoriją tikslina subkategorija *ugdymo(si) situacijų kūrėjas*, kuri teigia, kad „<...> mokytojas daugiausiai darbų nuderba iki pamokos, o pamokoje „karaliauja“ vaikai (I²). „<...> visame procese dalyvauja patys mokiniai, aš esu pagalbininkas, kuris lygiavertis su mokiniu (I⁶). „<...> veiklos paremtos mokinio iniciatyva ir jo vedimu“ (I⁸). Kitų 5 subkategorijų „ugdymo(si) proceso vedlys“ (I), „ugdymo(si) procesas pagal veiklos planą“ (I), „ugdymo integravimas atsižvelgiant į mokinio poreikius“ (I), „veiklos pagrįstos tyrinėjimu“ (I), „ugdymo turinio įvairovė“ (I), lyginamasis svoris išreikštas vienodai „<...> mokytojas – pagalbininkas, vedlys ugdymo kelyje (I²). „<...> pagal pamokos veiklos planą yra įtraukiami mokiniai (I⁴). „<...> atsižvelgiu į kiekvieno vaiko poreikius (I⁷). „<...> veiklos pagrįstos eksperimentais, analize, bandymais, atradimais (I¹). „<...> plėtoju per įvairias pamokas vis kitu aspektu“ (I⁹). Su pradinių klasių mokiniais dirba didelė mokytojų komanda (klasės mokytojas, jaunesnysis mokytojas, mokytojo padėjėjas, anglų kalbos mokytojas, muzikos, šokio, robotikos ir kt.). Tai užtikrina aukštą dalykinę kokybę. Integruotos veiklos, projektinės užduotys, komandiniai užsiėmimai, saviugdos laikas, konsultacijos, dviejų mokytojų darbas suplanuotų veiklų metu, papildomi būreliai pagal vaiko pomėgius – tai formos, kurios leidžia maksimaliai individualizuoti ugdymą, pastebėti kiekvieną vaiką ir numatyti būdus, kad augtų kiekvienas vaikas,

Kategorija *mokinio vaidmuo* išreikšta subkategorija *aktyvus ugdymo(si) proceso veikėjas*, kuri apibūdina, kad „<...> aktyvios mokinių veiklos yra žymiai daugiau (I²). „<...> būtent tai juos skatina domėtis, aktyviai veikti ir siekti puikių rezultatų (I²). „<...> tuo pačiu, itin greitai ugdomas savarankiškumas (I²). „<...> mokiniai iš anksto kaupia medžiagą pagal pateiktą temą, naudoja IT, pasiruošia savo analizes(I³). „<...> mokiniai iš anksto kaupia medžiagą pagal pateiktą temą“ (I⁵). Mokiniam nereikia atlikti užduočių namie, jie visada gali pasikonsultuoti su mokytojais. Mokykloje veikia tikslingas ir nuolatinis grįžtamasis ryšys apie kiekvieno vaiko gebėjimus ir pasiekimus, bei sudaromas kiekvieno vaiko individualus ugdymo planas. Mokytojų siekis ne tik patarti, pamokyti, patikslinti, bet ir suteikti pagalbą tiems mokiniams, kuriems jos reikia, pritaikant ugdymo turinį.

Anot X pradinės mokyklos vadovės, reiškinių nagrinėjimu grįsto mokymo metu procesą valdo patys mokiniai. Jie taiko turimas žinias, komponuoja jas, ar ieško naujų. Mokytojas sudaro sąlygas atrasti ir išmolti, o ne pateikia savo matymą, idėjas ar visą kelią. Mokiniam atitenka veiklos organizavimas bei suteikiama daugiau atsakomybės už pasiektą rezultatą. Dirbant tokiu principu, veiklos organiškai pavirsta eksperimentais, diskusijomis ir tyrimais. Vaikų gebėjimams lavinti naudojamos siekiamybių laboratorijos, skaitytojų klubo, saviugdos mokymo metodai, kurie skatina

vaikų gebėjimą užsibrėžti tikslus ir mokytis pačiam, „<...> įdomu pamatyti ir pasisemti idėjų, kaip mokytojos ir vaikai kūrybiškai ieško mokslinių darbų temų, savarankiškai kelia probleminius klausimus, atlieka tyrimus ir vėliau vaizdžiai geba iliustruoti tyrimų rezultatus“. X pradinėje mokykloje suteikiama ne tik privalomų žinių, bet ugdomi ir bendrieji gebėjimai, kurie vaikams bus reikalingi visą gyvenimą: išmokti mokytis savarankiškai, pamėgti skaityti, gebėti kelti asmeninius tikslus. Besimokantis X pradinėje mokykloje kiekvienas vaikas dalyvauja: „<...> mokslinėje laboratorijoje, kurioje vaikai gali tyrinėti, atlikti eksperimentus ir mokytis praktiškai. „<...> kūrybinėse dirbtuvėse, kuriose skatiname vaikus kurti ir eksperimentuoti. „<...> savaitiniuose projektuose, mokačiuose vaikus tirti, gilintis į temą ir siekti ilgalaikio rezultato“. Siekiama suteikti mokiniams kuo daugiau savarankiškumo ir galimybių valdyti mokymosi procesą patiems.

Apibendrinant galima teigti, kad X pradinėje mokykloje ugdymo procesas organizuojamas remiantis Lietuvos priešmokyklinio ir pradinio ugdymo bendrosiomis nuostatomis, Šiaurės šalių gerosiomis mokymosi praktikomis paremtomis visos dienos ugdymo modeliu, skandinaviška bendradarbiavimo kultūra skatinančiais metodais ypač Suomijos, patirtimi: individualizuotas dėmesys kiekvienam vaikui, patirtimi gristas mokymas, teminis mokymasis, bendradarbiavimo įgūdžių stiprinimas. Integruotas ugdymas sukuria didesnę mokinių įsitraukimo į ugdymą galimybę. Veiklos nuoseklumas, abipusis grįžtamasis ryšys, tarimasis, sprendimai vaiko ugdymo kokybei, pasitikėjimas mokytoju – tai yra kertiniai X pagrindinės mokyklos veiklos principai. Ši X pradinio ugdymo mokykla iš kitų mokymo įstaigų išsiskiria integruotu visos dienos ugdymu – poilsį, būrelius ir papildomas veiklas apjungiančiu modeliu, patirtiniu ugdymu, kai visos veiklos realizuojamos per vaikų asmeninę patirtį ir patyrimą, bei individualiu dėmesiu kiekvienam vaikui. Mokykloje sudaroma galimybė atlikti savarankiškas užduotis, papildomai tobulinti silpnąsias, ar kaip tik stipriąsias savo puses, o esant poreikiui – pasikonsultuoti su mokytoju. Sėkmingai plėtojamas integruotas ugdymas palengvina visą ugdymo darbą, tampa svarbiu, pačių visuomenę ugdančiu veiksmu.

3.3. Mokymosi aplinkos svarba integruoto ugdymo kokybei

Mokymosi aplinka, kaip vienas esminių kokybiško švietimo veiksnių, pastaruoju metu yra ne tik užsienio, bet ir Lietuvos švietimo politikų dėmesio centre. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ teigiama, kad privalu „visose mokyklose sukurti tinkamą mokymosi aplinką“, nes ji, šalia mokymo programų kokybės, labai svarbi ateities visuomenės narių kūrybingumui ugdyti. Analizuojant integruotam ugdymui palankios aplinkos kūrimą svarbu minėti ne tik fizinę erdvę, bet ir kuriamus santykius, palankų emocinį mikroklimatą. Todėl tyrimo metu siekta išsiaiškinti kaip integruotam ugdymui kuriamos palankios aplinkos (žr. 13 lentelę).

13 lentelė. **Integruotam ugdymui kuriamos palankios aplinkos: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Integruoto ugdymo aplinkos mokinių bendriesiems poreikiams ugdyti	Ugdomosios aplinkos kūrėjas	„<...> patys mokiniai kuria projektus ir pajvairina savo aplinką (I ²). „<...> sukūrė savo klasės knygu namelį, šokdynes iš plastikinių maišų ir papildė laisvalaikio erdvę (I ²). „<...> įsitraukia pateikdami savo idėjas ir norus“ (I ⁹).	3
	Aplinkos pertvarkymas pagal poreikį	„<...> pertvarko klasę pagal poreikį“ (I ⁵).	1
	Vaiko raidą skatinanti aplinka	„<...> visada atsižvelgiu į mokinių nuomonę, idėjas, probleminius klausimus, amžių, poreikius“ (I ⁶).	1
	Virtualių aplinkų kūrimas turiniui pajvairinti	„<...> įtraukiamos virtualios aplinkos į kurias įtraukiami ir mokiniai“ (I ⁷).	1
Ugdymo(si) savybių užtikrinimas	Savarankiškumo ugdymas(is)	„<...> atsineša medžiagas reikalingas tyrinėjimui, ar realios aplinkos daiktų, reikalingą pagal temą“ (I ³).	1
	Geros mokinio savijautos užtikrinimas	„<...> dažniausiai yra diskutuojama po pamokos ką jie galėtų sukurti pajvairinant aplinką, taip įtraukiant į procesą ir vaikus“ (I ⁴).	1
	Pritaikyta vaiko gebėjimams vystytis	„<...> atsižvelgiant į mokinių poreikius ir temos pritaikymą“ (I ⁸).	1

Aplinka įvardijama, kaip žmogaus ugdymo veiksnys, kurį sudaro gamtinių, geografinių, klimatinų, socialinių, kultūrinių sąlygų visuma, kurioje gyvena individas, ar žmonių grupė (Jovaiša, 2007). Atlikus interviu turinio analizę labiausiai dominuoja kategorija *Integruoto ugdymo aplinkos mokinių bendriesiems poreikiams ugdyti*. Šią kategoriją tikslina 4 subkategorijos „*ugdomosios aplinkos kūrėjas*“, „*aplinkos pertvarkymas pagal poreikį*“, „*vaiko raidą skatinanti aplinka*“, „*virtualių aplinkų kūrimas turiniui pajvairinti*“ ir jas apibūdinančiais teiginiais: „<...> patys mokiniai kuria projektus ir pajvairina savo aplinką (I²). „<...> sukūrė savo klasės knygu namelį, šokdynes iš plastikinių maišų ir papildė laisvalaikio erdvę (I²). „<...> įsitraukia pateikdami savo idėjas ir norus (I⁹). „<...> pertvarko klasę pagal poreikį (I⁵). „<...> visada atsižvelgiu į mokinių nuomonę, idėjas, probleminius klausimus, amžių, poreikius (I⁶). „<...> įtraukiamos virtualios aplinkos į kurias įtraukiami ir mokiniai“ (I⁷). Apklausus pedagogus labiausiai išryškėja keletas dominuojančių atsakymų, kad daug veiklos yra vykdoma lauke (pertraukų metu) ir pamokos vyksta netradicinėse aplinkose (išvykos į muziejus, įvairias įstaigas). Šio interviu turinio analizė parodė, kad pedagogų integruotam ugdymui kuriamos aplinkos prioritinės sritys – pasirenkamos pagal poreikį „<...> pavyzdžiui, jei kalbame apie medžius – einame į mišką, parką; kalbame apie maistą – einame

į virtuvę, parduotuvę, fabriką“. „<...> kalbame apie kelio ženklus – einame prie gatvės, per perėjas, stebime tikrus automobilius, šviesoforus, važiuojame viešu transportu“.

X pradinė mokykla remdamasi Šiaurės šalių mokyklų mokymosi erdvių praktika, turi ugdymosi laboratorijas, erdvią biblioteką, komandinio darbo ir poilsio erdves, uždara universalią sporto aikštelę, valgyklą ir uždara kiemą su rekreacine zona. Kaip teigia X pradinės mokyklos vadovė „<...> šiaurietiško ugdymosi metodams įgyvendinti pritaikytos erdvės leidžia dar geriau įgyvendinti kiekvieno vaiko individualią pažangą skatinantį ugdymą. „<...> mokinių veiklos dažnai persikelia į muziejus ar kitas socialines erdves. Jie susitinka su svečiais ar kitais ekspertais. „<...> sudaromi lankstūs tvarkaraščiai. Mokytojai gali patys dėti ugdomąją dieną“.

Kategorija *ugdymo(si) savybių užtikrinimas*, kurią tikslina 3 subkategorijos *savarankiškumo ugdymas(is)*, *geros mokinio savijautos užtikrinimas*, *pritaikyta vaiko gebėjimams vystytis* ir *jas atliepiantys teiginiai* „<...> atsineša medžiagas reikalingas tyrinėjimui, ar realios aplinkos daiktų, reikalingą pagal temą (I³). „<...> dažniausiai yra diskutuojama po pamokos ką jie galėtų sukurti pajvairinant aplinką, taip įtraukiant į procesą ir vaikus (I⁴). „<...> atsižvelgiant į mokinių poreikius ir temos pritaikymą“ (I⁸).

Individualizuotą ugdymo procesą užtikrina mažos mokinių klasės, bei vienu metu dirbantys du mokytojai, todėl mokyklai neprireikia įprasto skambučio. Visa tai leidžia orientuoti turinį į mokinių, jo poreikius ir gebėjimus, o informaciją įsisavinti per asmeninę patirtį. Pedagogai turėdami visą dieną, gali skirtingas veiklas apjungti, derinti tarpusavyje ir vaikams viską pateikti priimtinesniu būdu. „<...> jei tik galime rinktis, ar su šia tema galime susipažinti, tik vadovėlį, ar galime pateikti temą per patyrimą, visuomet renkames patyriminį ugdymo kelią“.

Kaip teigia X pradinės mokyklos vadovė „<...> čia išnyksta riba tarp pamokų ir pertraukų, tad vaikai licėjuje kasdien noriai leidžia laiką. „<...> dieną pradėdame nuo Siekiamybių laboratorijos“.

Čia vaikai atlieka kasdienes namų darbus – taip vadinamą „Saviugdą“ – bei kasdien skaito „Skaitytojų klube“. Atlikdami įvairias užduotis vaikai turi galimybę pasirinkti, kurias užduotis atliks pirmiau, o kurias vėliau. Tam reikalingi laiko planavimo įgūdžiai, kuriuos kiekvienas vaikas ugdo per savo asmeninę patirtį. Labai svarbu, kad mokinys nuo pat mažų dienų suprastų, kad visos veiklos, kurias jis atlieka, turi prasmę, ir ugdytūsi suvokimą, kad mokosi dėl savęs. Dėl šių priežasčių itin svarbus jo užduočių atlikimo įprasminimas. Atlikę „Saviugdą“ užduotis, savo kasdienes pareigas bei paskaitę „Skaitytojų klube“, vaikai už savo atliktus darbus į specialią medinę lentą įsideda po medinį kubelį. Jei kažkurios veiklos atlikti per tam skirtą laiką nepavyko, už ją kubelio vaikas sąmoningai nededa. „<...> kiekvieną pirmadienį jie nekantriai laukia kol bus paskelbta nauja savaitės tema, o tuomet generuoja idėjas ir teikia pasiūlymus įdomioms savaitės veikloms. Taip pat mokiniai kasdien dalijasi iš namų atsineštais papildomais informacijos šaltiniais, iš kurių mokosi patys bei kuriuos pristato klasės draugams“.

„<...> savaitės pabaigoje, penktadienį, kartu su vaikais aptariame visos savaitės siekiamybes bei užduotis. Už visus tą savaitę surinktus kubelius vaikai gauna nominacijas, popierines laminuotas korteles, kurias sega į specialiai tam numatytą vietą klasėje. Įdomūs ir žavūs yra nominacijų pavadinimai: „Klasės vyturys“, „Kompiuterių guru“, „Dailiosios rašysenos savininkas / -ė“, „Matematikos ekspertas / -ė“, „Komandos siela“ ir t. t. Nominacijos itin pradžiugina vaikus“. „<...> labai smagu matyti vaikų susijaudinimą bei pasididžiavimą, kai gauna nominaciją“. Galima teigti, kad tai X pradinės mokyklos ugdomos stiprios, savimi pasitikinčios asmenybės ateityje gebančios geriau prisitaikyti sparčiai besikeičiančiame pasaulyje. Kiekvienas mokinys skatinamas ne konkuruoti su kitais, o tobulėti ir vertinti savo asmeninį progresą.

Apibendrinant galima teigti, kad X pradinės mokyklos paskirtis – rūpintis vaikui saugia ir palankia mokymosi aplinka ir individualius vaiko galimybes atitinkančius ugdymo pasiekimus. Ugdymo(si) veikla niekada nebūna vienoje patalpoje, išskirstant jas visoje mokykloje ir už jos ribų. Daug dėmesio skiriama vaikų judrumui: vykdant formalias veiklas dažnai vaikai keliauja į lauką: stebi, tyrinėja, mokosi iš artimos aplinkos. Taikydama visos dienos ugdymo programą, X pradinė mokykla užtikrina nuoseklų mokymąsi tiriant, padėti vaikams atrasti mokomuosiuose dalykuose ir kasdienėje aplinkoje slypinčias įdomybes bei ugdyti savarankiškumą. Mokykloje nėra skambučių, todėl mokytojai turi galimybę spręsti pagal poreikį, kiek kuriai užduočiai, ar veiklai skirti laiko, o kada mokiniams pailsėti. X pradinėje mokykloje vaikai neatrinkinėjami pagal akademinius pasiekimus, nereitinguojami ir nelyginami tarpusavyje, organizuojant ugdymą taip, kad kiekvienas mūsų mokinys šiandien taptų geresne savo paties versija nei buvo vakar. X pradinė mokykla kuria tokią mokyklą, apie kurią svajotų kiekvienas mokinys ir mokytojas: mokytojai nėra apriboti klasės sienų, o mokiniai turi galimybę naujai įgytas žinias išbandyti eksperimentuodami, tyrinėdami, keliaudami, ar sulaukdami svečių mokykloje.

3.4. Mokytojo asmeninės savybės ir profesinės kompetencijos įgyvendinant integruoto ugdymo kokybę

Mokytojo asmenybei visais žmonijos laikotarpiais buvo keliami ypatingi reikalavimai. Visuomenė sąmoningai, ar nesąmoningai išskiria mokytoją iš bendros aplinkos, taip išreiškdamą ne tik pagarbą, bet visų pirma uždėdamą atsakomybę už vaikų mokymą ir auklėjimą. Šį darbą žmogus gali dirbti tik iš pašaukimo, nes be jo tiesiogiai dalyvauti ugdymo procese tiesiog neetiška. Mokytojo darbas, reikalaujantis fizinių ir protinių galių, yra be galo atsakingas, nes mokytojas visuomenėje suvokiamas plačiąja prasme (Sadeckienė, 2006). X pradinėje mokykloje – aukštas mokytojo profesijos prestižas – vienas iš svarbių veiksnių, užtikrinančių aukštą ugdymo kokybę. Kaip teigia vadovė „<...> X pradinėje mokykloje dirba kūrybiški, entuziastingi, mylintys vaikus, mėgstantys

naujoves, norintys mokytis ir mokyti, gebantys atrasti vaikuose slypinčius talentus, turintys pašaukimą būti mokytoju, bei atitinkamą vertybinę skalę pedagogai”.

Taikant išskirtinius, reiškinčius tyrinėjančius ugdymo metodus, labai svarbu, anot X pradinio ugdymo vadovės, yra ir mokytojų kvalifikacija, bei motyvacija. Tam, mokykloje skiriama ypatingai daug dėmesio. Dėl šios priežasties mokykloje dirba tik labai kvalifikuoti ir kompetentingi specialistai, atitinkantys visus išsilavinimo bei kompetencijų kriterijus. Taip pat nuolat skatinama mokytojus plėsti akiratį ir turimas žinias. Bendruomenės pasitikėjimas mokytoju ir mokytojo pasitikėjimas savimi bei kūrybiškumas – išskirtinės šiaurės šalių mokytojų savybės. Mokytojais neabejojama, nes jie laikomi sprendimus galinčiais priimti profesionalais. Dėl šios priežasties mokytojai turi daug daugiau laisvės koordinuoti mokymosi procesą taip, kaip jiems atrodo priimtina.

Iš interviu gautų duomenų pedagogai atskleidžia, kad svarbiausios jų savybės ir kompetencijos organizuojant integruotą ugdymą yra organizuotumas, lankstumas, kritinis mąstymas, motyvacija ir žinoma – mokymasis visą gyvenimą „<...> kai pačiam įdomu, ką darai, tuomet sudomini ir vaikus“ (I¹). Tačiau pastebimas ir poreikis tobulinti tam tikras savo kompetencijas, svarbias organizuojant integruotą ugdymą. Daugiausiai pedagogai akcentuoja, jog tobulinti kompetencijas reikia nuolat, labiausiai ties pedagoginėmis, psichologinėmis žiniomis, technologijų naujovėmis, kurios pajvairintų integruotą ugdymą: „<...> pastaruoju metu stiprinau savo IT žinias ir gebėjimus, to ypač prireikė nuotoliniame ir hibridiniame ugdymo procese (I⁵). „<...> kompetencijas nuolat tobulinu – nes noriu išlikti šiuolaikiškas mokytojas, įdomus, kompetentingas – seminarai, mokymai (I⁷). X pradinėje mokykloje užtikrinamas nuolatinis pedagogų tobulėjimas, kaip teigia vadovė „<...> mokykloje turime Mokytojų akademiją. Ji vyksta per mokinių atostogas. Jos metu skatiname dalytis patirtimi, kviečiame ekspertus lektorius“. Šie teiginiai liudija, kad X pradinės mokyklos mokytojo asmeninės savybės ir profesinės kompetencijos įgyvendinant integruoto ugdymo kokybę skatinamos nuolat, kad įstaiga veiktų ir dirbtų sėkmingai, sukuriant visavertę aplinką, kurioje emociškai gerai besijaučiantis vaikas turi galimybę atsiskleisti ir pasiekti geriausių asmeninių rezultatų.

Bendradarbiavimas neatsiejamas nuo šiuolaikiškos organizacijos, todėl interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip pedagogai bendradarbiauja su kitais mokytojais organizuodami integruotą ugdymą ir kaip priima bendrus sprendimus. Gauti duomenys pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė. **Bendradarbiavimą skatinantys veiksniai organizuojant integruotą ugdymą: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
------------	---------------	--------------------------	--------------

Bendradarbiavimo kultūros įtaka ugdymo kokybei	Dalijimasis patirtimi sprendžiant problemas	„<...> analizuojant tam tikrą temą (I ¹). „<...> kartu kuriame ugdymo planus, organizuojame edukacijas, veiklas, tyrimus (I ²). „<...> aptariama kiek galima pateikti įdomesnės medžiagos siejant integruojamas pamokas (I ³). „<...> stengiamės komunikuoti kiek galima daugiau su skirtingo mąstymo pedagogų generuojant idėjas (I ⁵). „<...> derinu ir su kitais mokytojais, dalinuosi temomis, idėjomis, pasiekimais, planais, užduotimis (I ⁶). „<...> dalinamės gerąja patirtimi (I ⁴). „<...> dalindamiesi gerąja patirtimi“ (I ⁸).	7
	Argumentuotos diskusijos	„<...> sprendimai priimami diskusiniu būdu (I ⁶). „<...> diskutuojame su kolegomis susirinkimų metu ką reikėtų įtraukti (I ⁷). „<...> pateikiame savo idėjas ir savo idėjas deriname tarpusavyje“ (I ⁹).	3

Išsiaiškinus, kaip pedagogai bendradarbiauja su kitais mokytojais organizuodami integruotą ugdymą ir kaip priima bendrus sprendimus turinio analizę gauta 11 atliepiančių teiginių. X pradinės mokyklos prioritetas – kūrybiškos ir motyvuotos mokyklos bendruomenės ugdymas. Iš pateiktų duomenų matyti, kad labiausiai dominuoja subkategorija *dalijimasis patirtimi sprendžiant problemas*, kuri yra neatsiejama nuo šiuolaikiškos organizacijos bendradarbiavimo kultūros įtakos ugdymo kokybei <...> *analizuojant tam tikrą temą (I¹). „<...> kartu kuriame ugdymo planus, organizuojame edukacijas, veiklas, tyrimus (I²). „<...> aptariama kiek galima pateikti įdomesnės medžiagos siejant integruojamas pamokas (I³). „<...> derinu ir su kitais mokytojais, dalinuosi temomis, idėjomis, pasiekimais, planais, užduotimis (I⁶). „<...> dalinamės gerąja patirtimi (I⁴). „<...> stengiamės komunikuoti kiek galima daugiau su skirtingo mąstymo pedagogų generuojant idėjas (I⁵). „<...> dalindamiesi gerąja patirtimi“ (I⁸)*. Šie teiginiai atskleidžia, kad X pradinėje mokykloje ypatingai stipri bendradarbiavimo kultūros įtaka ugdymo kokybei. Kiek mažiau pedagogai įvardino, kad bendrus sprendimus priima argumentuotoje diskusijoje: „<...> *sprendimai priimami diskusiniu būdu“ (I⁶). „<...> diskutuojame su kolegomis susirinkimų metu ką reikėtų įtraukti (I⁷). „<...> pateikiame savo idėjas ir savo idėjas deriname tarpusavyje“ (I⁹)*. Šios subkategorijos duomenys leidžia teigti, kad bendradarbiavimo procesas reikšmingas, jei vykdomas sistemingai ir nuosekliai visą laiką. Taip laikomasi pažangioje Suomijos švietimo sistemoje akcentuojamų vertybių: lygybės, dalyvavimo, kūrybiškumo ir novatoriškumo. Be to, mokymasis per reiškinių nagrinėjimą padeda teoriją glaudžiai susieti su praktika. Išanalizavus interviu metu pateiktus atsakymus didžioji dauguma pedagogų kiekvieną dieną taiko daugiadalykinį ir tarpdalykinį ugdymo modelį, kiek mažiau paralelinį. Iš vadovės interviu atsakymo matyti, jog yra orientuojamasi į tarpdalykinę integraciją ir visiško integravimo modelį „<...> *kiekviena klasė mažiausiai du kartus per metus turi visiško*

integravimo modulius, kurie gali tęstis nuo savaitės iki mėnesio. „<...> remiamės suomiška patirtimi. „<...> ieškome alternatyvų kuo daugiau įtraukti mokinius į ugdymą. „<...> skatinti jų smalsumą, žingeidumą, kūrybiškumą, kritinį mąstymą“. Aspektai svarbūs, nes mokymosi procesą priartina prie temos/problemos visapusiško išanalizavimo. Vaikas išmoksta žinias pritaikyti praktiškai, problemas analizuoti savarankiškai.

X pradinė mokykla aktyviai dalyvauja projekcinėse veiklose – patirties sklaidos seminaruose, metodinėse dienose. Todėl tyrimu buvo siekiama sužinoti, kaip savo gerą integruoto ugdymo patirtimi dalijasi mokykloje ir už jos ribų (žr. 15 lentelę).

15 lentelė. **Gerosios patirties sklaida taikant integruotą ugdymą mokykloje ir už jos ribų esančias erdves: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Mokyklos aplinka	Mokyklos erdvės	„<...> posėdžių, susirinkimų metu (I ¹). „<...> susitikimų su mokytojais metu (I ²). „<...> atvira veikla, metodiniai pasitarimai (I ³). „<...> atvirų durų dienos (I ⁴). „<...> atvira veikla (I ⁵). „<...> dalinamės pokalbių metu su kolegomis, demonstruojame mokyklos interneto svetainėje“ (I ⁹).	6
Aplinka už mokyklos ribų	Uždaros grupės	„<...> „facebook“ uždaroje grupėje“ (I ¹).	1
	Tarptautiniai projektai	„<...> dalyvavimas tarptautiniuose projektuose (eTwinning, Erasmus ir kt.) (I ⁴). „<...> dalyvaujant tarptautiniuose projektuose“ (I ⁸).	2
	Mokslinės konferencijos	„<...> dalyvaujant mokslinėse-praktinėse konferencijose“ (I ⁴). „<...> mokslinėse konferencijose“ (I ⁷).	2

Atliekant gerosios patirties sklaidą taikant integruotą ugdymą mokykloje ir už jos ribų pagal bendrus teiginius buvo išskirtos dvi kategorijos: „mokyklos aplinka“ ir aplinka už mokyklos ribų“. Mokyklos aplinka apima mokyklos erdves, kurios labiausiai dominuoja ir parodo, kokiose vietose yra taikoma gerosios patirties sklaida „<...> posėdžių, susirinkimų metu (I¹). „<...> susitikimų su mokytojais metu (I²). „<...> atvira veikla, metodiniai pasitarimai (I³). „<...> atvirų durų dienos“ (I⁴). „<...> atvira veikla (I⁵). „<...> dalinamės pokalbių metu su kolegomis, demonstruojame mokyklos interneto svetainėje“ (I⁹). Remiantis gautais rezultatais galima teigti, kad pedagogams yra svarbu dalintis gerą patirtimi posėdžių, susirinkimų metu, atvirose veiklose taip pasiimant kažką naujo, ką galima pritaikyta ugdant mokinius per integruotą ugdymą.

Kategorija aplinka už mokyklos ribų apimanti 3 subkategorijas uždaros grupės, tarptautiniai projektai, mokslinės konferencijos yra svarbi taikant gerosios patirties sklaidą. Šioje kategorijoje aplinka esanti už jos ribų esančiose erdvėse atspindi kurioje X pradinės mokyklos pedagogai dalinasi

gerosios patirties sklaida „<...>“, „facebook“ uždaroje grupėse (I¹). „<...> dalyvavimas tarptautiniuose projektuose (eTwining, Erasmus ir kt.) (I⁴). „<...> dalyvaujant tarptautiniuose projektuose (I⁸). „<...> dalyvaujant mokslinėse-praktinėse konferencijose (I⁴). „<...> mokslinėse konferencijose“ (I⁷). X pradinės mokyklos vadovė atkreipia dėmesį, kad „<...> šiemet buvo surengta mokinių konferencija LITEXPO rūmuose. Konferencijoje dalyvavo mokytojai iš Lietuvos. Jiems buvo skaitomas pranešimas apie Fenomenais grįstą ugdymą. „<...> didesnė mokinių motyvacija ir smalsumu degančios akys – visų mokytojų ir mokyklų vadovų siekiamybė. Fenomenų tyrinėjimui išbandėme platų priemonių spektrą: nuo Vilniaus miesto mokslinėse laboratorijose esančių 3D spausdintuvų ir lazerių“. Iš pateiktų teiginių, galima spręsti, kad mokykla per septynerius metus yra sukaupusi praktinę šiaurietišką ugdymo patirtį, kuria dalinasi ir su kitomis mokyklomis ir pedagogais. Tyrimu siekiama nustatyti kaip integruotas ugdymas prisideda prie mokinių brandos, pasiekimų ir pažangos ugdymo. Gauti duomenys pateikti 16 lentelėje.

16 lentelė. **Integruoto ugdymo nauda mokinių brandos, pasiekimų ir pažangos ugdymo: pedagogų požiūris**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių sk.
Integruoto ugdymo nauda akademiniam pasiekimams	Platesnis požiūris į žinias	„<...> žiniomis (I ¹). „<...> sieti sukaupias žinias“ (I ³). „<...> ateityje, pažinti realų pasaulį (I ⁵). „<...> padeda įtvirtinti jau turimas žinias ir plačiau pažiūrėti į tam tikras temas“ (I ⁹).	4
	Savarankiškumo gebėjimų ugdymas	„<...> moko savarankiškumo“ (I ³).	1
	Aukštesni mokinio ugdymo pasiekimų rezultatai	„<...> mokinių pasiekimai aukštesni kalbos ugdymo, aplinkos pažinimo, skaičiavimo-matavimo ir kūrybiškumo srityse“ (I ⁴).	1
Integruoto ugdymo nauda bendriesiems pasiekimams	Mokymosi motyvacija	„<...> pastebimas spartus tobulėjimas, didelis susidomėjimas“ (I ²).	1
	Pasitikėjimas savimi	„<...> laisvesni, labiau pasitiki savimi, nebijo klysti (I ⁶). „<...> mokiniai laisviau jaučiasi dirbdami komandoje“ (I ⁸).	2
	Problemų sprendimo įgūdžiai	„<...> dirbdami grupėse ar porose jie geba išskirti ir spręsti problemas patys“ (I ⁷).	1

Atliekant integruoto ugdymo naudos prie mokinių brandos, pasiekimų ir pažangos ugdymo turinio analizę buvo suformuotos 2 kategorijos *integruoto ugdymo nauda akademiniam pasiekimams* ir *integruoto ugdymo nauda bendriesiems pasiekimams* iš kurių gauta 10 atliepančių teiginių. Labiausiai pagal interviu duomenis išskiriama subkategorija *platesnis požiūris į žinias*, kuris pasireiškia „<...> žiniomis (I¹). „<...> sieti sukaupias žinias (I³). „<...> ateityje, pažinti realų pasaulį (I⁵). „<...> padeda įtvirtinti jau turimas žinias ir plačiau pažiūrėti į tam tikras temas (I⁹). Po vienodai

atliepančių teiginių (2) išskiriamos subkategorijos *savarankiškumo gebėjimų ugdymas* ir *aukštesni mokinio ugdymo pasiekimų rezultatai*. Galima teigti, kad savarankiškumo gebėjimų ugdymas „<...> moko savarankiškumo (I³). „<...> mokinių pasiekimai aukštesni kalbos ugdymo, aplinkos pažinimo, skaičiavimo-matavimo ir kūrybiškumo srityse (I⁴). Galima teigti, kad puikus emocinis klimatas ir socialiniai įgūdžiai teigiamai veikia akademinis pasiekimus. Vertinant šią sritį, siekiama suprasti ir valdyti rezultatų kaitą, mokinio ir mokyklos pažangą (Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programos, veiklos kokybės įsivertinimo metodika, IV skyrius, 8 dalis). Geros mokyklos koncepcijoje (2015) teigiama, kad rezultatai negali būti pasiekti skaudžių ar gaudinančių patirčių kontekste. Svarbu suvokti, kad abu aspektai – rezultatai ir jų pasiekimo procesas – yra lygiaverčiai.

Kategorijoje *integroto ugdymo nauda bendriesiems pasiekimams* labiausiai atspindi subkategorija *pasitikėjimas savimi*, kurioje mokiniai „<...> laisvesni, labiau pasitiki savimi, nebijo klysti (I⁶). „<...> mokiniai laisviau jaučiasi dirbdami komandoje (I⁸). Subkategorijos *mokymosi motyvacija (1)* ir *problemų sprendimo įgūdžiai (1)* pasiskirsčiusios po lygiai „<...> pastebimas spartus tobulėjimas, didelis susidomėjimas (I²). „<...> dirbdami grupėse ar porose jie geba iškelti ir spręsti problemas patys (I⁷). Kaip teigia X pradinės mokyklos vadovė „<...> integruotas ugdymas yra kertinis akmuo X pradinėje mokykloje. Tai nereiškia, kad mes nuolat dirbame integruotai. Mes siekiame surasti dermę tarp akademinų žinių ir bendrųjų kompetencijų“. Kaip teigia X pradinės mokyklos dirbančios mokytojos „<...> rekomenduočiau integruotą ugdymą daugeliui mokyklų. Jo nauda ir svarba mokiniams – akivaizdi (I⁵). „<...> jei integruotą ugdymą taikytų dauguma Lietuvos mokyklų – mokiniai būtų motyvuoti, gabetesni, linksmesni“ (I⁷).

Apibendrinant galima teigti, kad X pradinės mokyklos aukštas mokytojo profesijos prestižas – vienas iš svarbių veiksnių, užtikrinančių aukštą ugdymo kokybę. Bendruomenės pasitikėjimas mokytoju ir mokytojo pasitikėjimas savimi, bei kūrybiškumas – išskirtinės šiaurės šalių mokytojų savybės. Mokytojais neabejojama, nes jie laikomi sprendimus galinčiais priimti profesionalais. Dėl šios priežasties mokytojai turi daug daugiau laisvės koordinuoti mokymosi procesą taip, kaip jiems atrodo priimtina. Mokytojo esminiai ketinimai yra aktyvinti mokinių mąstymą ir operavimą mintimis. Užuoat pasyviai mokiusis abstrakčių ar atsietų sąvokų, fenomenu grįstu mokymusi pateikiamos realiojo gyvenimo problemos ir skatinama aktyviai atrasti žinias bei įgūdžius, reikalingus joms išspręsti. Daugiausiai pedagogai akcentuoja, jog tobulinti kompetencijas reikia nuolat, labiausiai: pedagoginėmis, psichologinėmis žiniomis, technologijų naujovėmis, kurios pajavairintų integruotą ugdymą. Mokykla per septynerius metus yra sukaupusi praktinę šiaurietišką ugdymo patirtį, kuria dalinasi ir su kitomis mokyklomis ir pedagogais. Puikus emocinis klimatas ir socialiniai įgūdžiai teigiamai veikia akademinis pasiekimus. Tad mokykla, kuri remiasi geriausiomis praktikomis, ugdo ateities lyderius, yra nuoseklus ir ilgo parengiamojo darbo sėkmės rezultatas.

DISKUSIJA

Magistro baigiamajame darbe atlikus mokslinės literatūros analizę buvo atskleistos įvairios patirtys, turinčios reikšmės kokybės vertinimui organizuojant integruotą ugdymą. Integravimu pagrįsta ugdymo planavimo prieiga sudaro sąlygas koncentruoti ugdymo turinio potencialą, t. y. tikėtis ir planuoti galimybes vėliau integruoto turinio dalį gilinti ir plėsti, skaidant į tos pačios srities ar net kitų sričių dalis, mokomuosius dalykus, kurie gali turėti savo ištakas integruotoje dalyje.

Empirinio tyrimo metu atskleista, kad integruoto ugdymo organizavimo analizuojamo proceso metu įtakos turi požiūris į veiklos kokybės įsivertinimą. Galima daryti prielaidą, kad iššūkiai organizuojant integruotą ugdymą mokytojams kyla dėl laiko suderinimo sunkumo, bendradarbiavimo ir motyvacijos stokos. Todėl išryškėja kokybinio tyrimo praktinis reikšmingumas, nes jo metu X pradinės mokyklos bendruomenei pateiktos rekomendacijos padės keisti ir puoselėti integruoto ugdymo organizavimą ir kokybės vertinimą švietimo įstaigose, siekiant gerosios patirties sklaidos tobulinant atskirus kokybės elementus, įsigilinant į kiekvieną valdymo sistemos dalį.

Tyrėjos požiūriu, empirinio tyrimo rezultatai yra reikšmingi tiek pedagogų grupei, diskutuojant dėl integruoto ugdymo proceso organizavimo strategijos kaitos, rezultatų pateikimo formos, svarstant apie tarpusavio ryšių stiprinimą, aktyvesnį įsitraukimą į veiklos kokybės įsivertinimą ir jo prasmę organizacijai, tiek mokyklos vadovei.

Kadangi atlikus interviu analizę, nustatytas gautų rezultatų ribotumas, nes siekiant labiau įsigilinti į integruoto ugdymo organizavimą ir kokybės vertinimą būtų tikslingas šio darbo tęstinumas, atliekant papildomą tyrimą, pasitelkus kokybinio tyrimo metodą – tikslinės (*focus*) grupės diskusiją į ją įtraukiant pedagogus, vadovą ir administracijos narius. Atlikus tyrimą nustatyta, kad mokyklos bendruomenės nariams būtina tobulinti kompetencijas nuolat, labiausiai: pedagogines, psichologines žinias, domėtis technologijų naujovėmis, kurios paįvairintų integruotą ugdymą. Todėl būtų tikslinga palyginti esamus tyrimo rezultatus su planuojamos tikslinės *focus* grupės diskusijos duomenimis, Magistro baigiamojo darbo tyrimas turi aiškia perspektyvą ir teikia pagrindą tolimesniems tyrimams integruoto ugdymo organizavimo ir veiklos kokybės vertinimo tema.

IŠVADOS

1. Remiantis mokslinės literatūros, metodinių šaltinių ir dokumentų analize nustatyta, kad integruotas ugdymas yra paremtas tokiomis nuostatomis: ugdymo proceso centre yra vaikas, kuris yra unikalus, o pedagogas yra padėjėjas ir partneris. Šios nuostatos padeda visapusiškai atsiskleisti asmenybei, išugdyti vertybines nuostatas, įgūdžius, įgyti prasmingų žinių, kurios būtų atskleidžiančios įvairiapusių tikrovės reiškinių ryšius ir sąveikas. Organizuojant integruotąjį ugdymą, svarbų vaidmenį atlieka visa mokyklos komanda. Mokyklos vadovų bei mokytojų požiūris gali nulemti šios strategijos taikymo sėkmingumą.
2. Išanalizavus mokytojų tyrimo duomenis paaiškėjo, kad integruojant disciplinas taikomi įvairūs integruotojo mokymo metodai, būdai ir modeliai, kurie padeda suformuoti mokinio kompetencijas, reikalingas visuomenėje, bendruosius sociokultūrinius, pažinimo, komunikacinius, darbo ir veiklos gebėjimus. Integracija įgyvendinama įvairiai – integruojant mokomuosius dalykus, vieną temą arba problemą analizuojant pasitelkus kelių mokomųjų dalykų medžiagą, integruojant ugdymo turinį tais pačiais metodais, kai mokant naujų dalykų remiamasi jau žinomomis sąvokomis, bendromis idėjomis, principais ir dėsningumais. Integraciniai ryšiai gali būti labai įvairūs, skirtis vienas nuo kito bendrumo ir išsamumo požiūriais. Tarp dviejų artimų disciplinų gali būti nustatyta daug bendrybių, kurios leistų įgyvendinti tam tikrą integracinę programą.
3. Empirinis tyrimas leidžia pagrįsti integruoto ugdymo kokybę lemiančius veiksnius. Pradinio ugdymo kokybę lemia daugybė veiksnių, tokių kaip psichologinė mokinio ir pradinio ugdymo pedagogo būklė, mokymo(si) aplinka, mokymosi priemonės, pedagogo kompetencijos, mokinio asmeninės savybės, ugdymo prieinamumas, diegiamos informacinės technologijos, pedagogų mokymai, metodinė medžiaga pedagogams. Integracijos galimybės ugdymo procese yra pakankamai didelės, tačiau reikalauja tinkamo pedagogų pasiruošimo, bendradarbiavimo, dalijimosi ir domėjimosi reikalinga metodine medžiaga.
4. Empirinio tyrimo metu apklausus pedagogus ir X pradinės mokyklos vadovę nustatyti iššūkiai taikant integruotą ugdymą: problemos kylančios bendradarbiaujant su pedagogais, klasės valdymo ir mokomojo proceso organizavimas, kruopštaus pasirengimo iš anksto planuoti, gerosios patirties sklaidos trūkumas, skirtingi požiūriai ir motyvacijos stoka.
5. Empirinio tyrimo metu pastebėtos integruoto ugdymo tobulinimo perspektyvos. Mokytojas, dalyvaudamas mokyklos ugdymo kokybės įsivertinime, pirmiausia atkreipia dėmesį į savo turimas kompetencijas – kokias norėtų ir turėtų stiprinti, todėl planuoja tobulinti labiausiai ties pedagoginėmis, psichologinėmis žiniomis, technologijų naujovėmis.

REKOMENDACIJOS

Pateikiamos rekomendacijos **X pradinės mokyklos pedagogams ir mokyklos vadovui:**

1. Organizuoti mokytojams kvalifikacijos kėlimo seminarus dalykų integracijos klausimais mokykloje ir už mokyklos ribų. Rūpintis nuolatiniu tobulėjimu, plečiant ne tik bendrą, bet ir profesinį akiratį.
2. Sukurti bendrą virtualią mokymosi aplinką, kurioje pedagogai galėtų keistis turima integruoto ugdymo informacija, medžiaga ir patirtimis siekiant tobulinti integruoto ugdymo organizavimą.
3. Reguliariai tikrinti esamą integruotą ugdymo kokybę mokykloje įtraukiant pedagogus ir mokinių tėvus prisidedant prie mokyklos pažangos vertinimo ir ugdymo kokybės tobulinimo.
4. Skatinti bendradarbiavimo su vietine ir išorine bendruomene bendravimo gūdžius laikantis tolerantiškumo principo, kuris pagrįstas abipusiu supratimu, esamų priežasčių nustatymui ir kliūčių pašalinimo būdų.
5. Sudaryti integruoto ugdymo kokybės vertinimo grupę skleisti gerą patirtį įtraukiant pedagogus, kurie turi mažai patirties skiriant mentorių, kuris padėtų įgyti patirties ir žinių, atskleidžiant kiekvieno bendruomenės nario lyderystę.

LITERATŪRA

1. Aleščikienė, J. (2011). *Bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo dalykų integracija ugdymo procese*. Magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Vilniaus Didžiojo Universitetas.
2. Ališauskas, R., Dukynaitė, R. (2005). *Švietimo vertinimo raida Lietuvoje*. Mokslo darbai: Pedagogika, 79, 28-31.
3. Aster, E. V. (1995). *Filosofijos istorija*. Vilnius: Alma littera.
4. Bagdonaitė, A. (2011). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo kokybė: kvalifikacijos paslaugų pasiūlos ir kvalifikacijos tobulinimo poreikių atitikties aspektas. Šiaulių universitetas.
5. Bakonis, E. (2018). *Integruoto ugdymo galimybės*. Prieiga per internetą: <<https://www.svietimonaujienos.lt/integruoto-ugdymo-galimybes/>>.
6. Barczyk, C. C. (1999). *Visuotinės kokybės vadyba*. Vilnius.
7. Benetė, L. (2019). UNESCO rekomendacija Vilniui – integruotas mokymas ugdyti kompetencijas darniam vystymuisi. Prieiga per internetą: <<https://www.slideshare.net/Dradkevicius/konferencijos-integruotas-ugdymas-xxi-amziaus-butinybe-apzvalga>>.
8. Bendrųjų programų atnaujinimo gairės (2019). PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. V-1317. Prieiga per internetą: <<https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/bendruju-programu-atnaujinimo-gaires-internetine-versija.pdf>>.
9. Bilbokaitė, R. (2012). *Šiaulių universiteto kokybės vadybos sistemos modelis*. Švietimas: politika, vadyba, kokybė. Nr. 1 (10). ISSN 2029-1922.
10. Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Enciklopedija. Vilnius.
11. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda.
12. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
13. Česnienė, R., Valiukevičienė, A. (2019). *Pradinio ugdymo programinių dokumentų analizė etninės kultūros ugdymo aspektu*. Etninės kultūros tęstinumo ir kaitos tyrimų 2016 – 2022 programa. Vilnius. Prieiga per internetą:

- <https://ekgt.lt/media/dokumentai/R.%C4%8C%C4%97snien%C4%97%20ir%20A.Valiukevi%C4%8Dien%C4%97.pdf>>.
14. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą: <<https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/kokyb%C4%97?paieska=kokyb%C4%97&i=1bf4cf5f-ac62-4d0b-869e-f190b096bc8f>>.
  15. Dalykų ryšiai ir integracija. Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo metodinė medžiaga. (2011). Projektas „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“. – Nr. VPI-2.2 –ŠMM-02-V-01-006. Prieiga per internetą: <http://www.narbuto.salcininkai.lm.lt/wp-content/uploads/2013/01/Dalyku_ryšiai_ir_integracija_mokomoji_medžiaga-full.pdf>.
  16. Dėl sveikatos ir lytiškumo ugdymo, bei rengimo šeimai bendrosios programos patvirtinimo (2017). Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/285853b09aee11e68adcda1bb2f432d1>>.
  17. Dėl žmogaus saugos bendrosios programos patvirtinimo (2012). Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.430826/asr>>.
  18. Drake, S. M., Burns, R. C. (2004). *Meeting Standards through Integrated Curriculum*. Alexandria: ASCD.
  19. Europos Komisija: Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001). Tarptautiniai ES dokumentai. Prieiga per internetą: <<http://www.euroguidance.lt/karjeros-planavimas/dirbu-karjeros-konsultavimo-srityje/teisine-informacija/teisiniai-dokumentai>>.
  20. Fogarty, R. (2009). *How to integrate the curricula*. Thousand Oaks: Corwin Press.
  21. Galkienė, A. (2005). *Heterogeninių grupių didaktika: specialieji poreikiai bendrojo lavinimo mokykloje*. Šiauliai: ŠU leidykla.
  22. Galkienė, A. (2021). *Kokybinė įtraukiojo ugdymo slinktis visuomenės raidos kontekste: dialektinis modeliavimas*. Vytauto Didžiojo universitetas, t. 141, Nr. 1, p. 190–213 / Vol. 141, No. 1.
  23. Gedminienė D., Gumuliauskienė A. (2008). *Ugdymo kokybės vertinimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokytojų ir mokinių požiūris*. Acta Pedagogica Vilnensia: mokslo darbai. Nr. 21, 75 – 87.
  24. *Gyvenimo įgūdžių programa Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerija* (2004). Vilnius. Prieiga per internetą: <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/gyvenimo-igudziu-programa/Gyvenimo_igudziu_ugdymo_programa.pdf>.
  25. Grigaitienė, J. (2007). *Draminė raiška per kitų dalykų pamokas*. Žvirblių takas. 4, 21.
  26. Gudynas, P. (2003). *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

27. Gudžinskienė, V., Railienė, A. (2012). *Gyvenimo įgūdžių ugdymo ir ugdymo karjerai sąsaja*. Acta Paedagogica Vilnensia,
28. Gumuliauskienė, A., Smilgienė, J. (2010). *Ugdymo kokybės kaip švietimo politikos prioriteto raiška bendrojo lavinimo mokyklų strateginiuose planuose mokytojų ugdymas*. Šiaulių Universitetas. Nr. 15 (2).
29. Harden, R. M., (2000). *The integration ladder: a tool for curriculum planning and evaluation*. Medical education.
30. Hokušienė, I., Narvilas, M., Ronkus, A., Vaivadienė, E., Žygaitienė, B. (2021). Pagrindinio ugdymo technologijų bendrosios programos Įgyvendinimo rekomendacijos. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001 „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“.
31. *Ilgalaikio švietimo strateginio planavimo rezultatai: Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos įgyvendinimas per XVII Vyriausybės programą* (2020). Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
32. Integralaus ugdymo principais ir naujaisiais žinių perdavimo metodais paremto, matematikos ugdymo proceso organizavimo modelis (2018). Prieiga per internetą: <http://www.zidikai.lt/siuntiniai/projekto-veiklos.pdf>.
33. Jacob, H. H. (1989). *The Interdisciplinary Model: A Step-by-Step Approach for Developing Integrated Units of Study*. In: *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*. USA.
34. Jackūnas, Ž. (1996). *Universaliosios ugdymo problemos*. Vilnius.
35. Jackūnas, Ž. (2006). *Lietuvos švietimo kaitos linkmės*. Vilnius.
36. Jakavičius, V., Juška, A. (1996). *Mokyklos pedagogika: vadovėlis pedagogikos specialybių studentams*. Kaunas: Šviesa.
37. Jakavičius, V. (1998). *Žmogaus ugdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
38. Junevičienė, O. (2011). *Kaip spręsti integruotas užduotis*. Kaunas.
39. Jovaiša, L. (1996). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: technologija.
40. Kairaitis, Z. (1992). *Integravimo prielaidos*. Mokykla, Nr. 7, 8.
41. Kantas, I. (1990). *Apie pedagogiką*. Kaunas: Šviesa.
42. Karčiauskienė, M. (1989). *Pradinio švietimo raida Lietuvoje XIX a. antrojoje pusėje ir XX a. pradžioje*. Kaunas.
43. Kiliuvienė, D. (2002). *Integruotojo mokymo didaktiniai aspektai*. Pedagogika 57.
44. Kiliuvienė, D. (2006). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėdos universitetas.
45. Kompetencijų ugdymas. Metodinė knyga. (2012). *Projektas „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas*. Ugdymo plėtotės centras.

46. Kvieskienė, G., Vyšniauskaitė, M. (2017). Integruoto turinio plėtra: socialinio ugdymo(si) diskursas. *Socialinis ugdymas/Holistinės edukacijos ir aktyvios socialinės įtraukties sinergija*,
47. Kvieskienė, G. (2021). Integruotas ugdymosi turinys – socialinio sąmoningumo didinimui. Prieiga per internetą: <<https://www.svietimonaujienos.lt/integruotas-ugdymosi-turinys-socialinio-samoningumo-didinimui/>>.
48. Lamanuskas, V. (1996). Mokyklos siekis: integrali asmenybė. *Mokykla*, Nr.2, 30 – 32.
49. Lamanuskas, V. (1998). *Integruotas gamtos mokslų dalykų mokymas taikant didaktinį diferencijavimą (socialinis aspektas): daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07S)*. Vilniaus pedagoginis universitetas.
50. Lamanuskas, V. (2000). Šalies švietimo kokybė kaitos kontekste. *Lietuvos aidas*, 2004, sausio 15.
51. Lamanuskas, V. (2001). *Gamtamokslinis ugdymas pradinėje mokykloje*. Šiauliai.
52. Lamanuskas, V. (2004). *Švietimo monitoringo įvadas. Mokomoji knyga*. Šiauliai. Liucijus.
53. Leonienė, B., Mačiulienė, V., Variakojienė, Z. (2012). *Integruotų darbų rengimas: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Kaunas: Kauno kolegija.
54. Lipskytė, T., Matkevičienė, R., Barkauskaitė, O., Vaičeliūnaitė, G., Norvaišienė, B., (2018). *Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas*. Vilnius : Lietuvos komunikacijos asociacija, Prieiga per internetą: <<https://www.ltka.eu/wp-content/uploads/2020/01/LTKA-termin%C5%B3-%C5%BEodynas.pdf>>.
55. Lietuvių kalbos ugdymo kokybės gerinimas pradinėse mokyklose taikant integralaus ugdymo principus, bei įtraukiant mokyklų bendruomenes (2018). *Gerosios praktikos vadovas*.
56. Lietuvos pažangos strategija „2030“. Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAP/TAIS.423800/45a6c4cce8a3835f3c3f3b4625587aff/format/ISO_PDF/>.
57. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras įsakymas „Dėl alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos patvirtinimo (2006). ISAK-494 Nr. 33-1197.
58. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas (2008). *Dėl formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos patvirtinimo*. Vilnius. Nr. ISAK – 3219.
59. Lietuvos švietimo koncepcija (1992). Prieiga per internetą: <<https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/kiti/koncepcija1.htm>>.
60. Lukšienė, M. (1990). *Sena ir nauja*. Mokslas ir gyvenimas, Nr. 9.
61. Maceina, A. (1991). *Kultūros sintezė ir lietuviškoji kultūra. Raštai*. Vilnius: Mintis.

62. Martišauskienė, D. (2008). *Tėvų ir pedagogų požiūris į ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybę Kretingos lopšelyje-darželyje „Ąžuoliukas“*. Jaunųjų mokslininkų darbai. 1(17).
63. Marzano, R. J. (2005). *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija*. Vilnius: Žara.
64. Masiliauskienė, E., Bagdonaitė, A. (2012). *Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kvalifikacijos tobulinimas(is) institucijos veiklos strateginio planavimo kontekste*. Mokytojų ugdymas, 19 (2), 93 – 112.
65. Matonytė, I. (2011). *Ne Europos Sąjungos šalių mokslininkų integracija Lietuvos universitetuose*. Vilnius: ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas.
66. Metodinė veikla mokytojo ir mokinio kompetencijoms ugdyti (2008). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. Prieiga per internetą: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/9_Metodine_veikla_mokytojo-ir-mokinio-kompetencijoms-ugdyti.pdf>.
67. McLaughlin, T. H. (1997). *Šiuolaikinė ugdymo filosofija, vertybės, įvairovė*. Kaunas.
68. Miller, T., Birch, M., Mauthner, M., & Jessop, J. (2012). *Ethics in Qualitative Research*. London: SAGE Publications Ltd.
69. Molis, S. (1991). *Biologijos mokymo turinio integracijos problema. Mokymo ir auklėjimo klausimai*.
70. Monkevičienė, O., Stankevičienė, K. (2010). *Kokio vaikų darželio tikimės? Koks jis yra dabar?// Tarptautinė konferencija. Prieiga per internetą: <<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Konferencija/I.3.%20Ona%20Monkeviciene.pdf>>*.
71. Mončienė, R., Skiotienė, A. E. (2021). *Erasmus+“ projekto partnerių susitikimas Graikijoje*. Prieiga per internetą: <<https://www.svietimonaujienos.lt/erasmus-projekto-partneriu-susitikimas-graikijoje/>>.
72. Miškinienė, M., Česnavičienė, J. (2003). *Integruotas ugdymas švietimoreformos ir J. Laužiko idėjų kontekste*. Pedagogika. Mokslo darbai, T. 68, Vilnius, 97 – 102.
73. Neifachas, S. (2004). *Šiuolaikinės mokyklos ugdymo kokybės valdymo problema: teorinė, prakseologinė eksplikacija*: Jaunųjų mokslininkų darbai. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, Nr. 3.
74. Neifachas, S. (2008a). *Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas*. Vilnius. UAB Ciklonas.
75. Ozmon, H. A., Craver, S. M. (1996). *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius: Margi raštai, 10 – 16.
76. Ozolas, R. (1988). *Pasakojimai apie filosofus ir filosofiją*. Vilnius: Vyturys.

77. Pačėsa, N. (2022). *Apie ugdymo kokybę: užtenka paklausti trijų paprastų klausimų*. Prieiga per internetą: <<https://www.vz.lt/verslo-valdymas/2022/03/07/n-pacesa-apie-ugdymo-kokybe-uztenka-paklausti-triju-paprastu-klausimu>>.
78. Padarauskienė, A. (2008). *Pradedančiam mokytojui – mentoriaus pagalba*. Metodinė veikla mokytojo ir mokinio kompetencijoms ugdyti. Vilnius: ŠMM švietimo aprūpinimo centras. 14 – 17
79. Pancerovienė, A., Stonienė, A., Žvinienė, V. (2021). *Verslumo ugdymo imitacinėse bendrovėse efektyvumo didinimas, taikant dalykų integraciją*. Klaipėdos valstybinė kolegija.
80. Paulauskaitė, V. (1993). *Ar integruotas ugdymas visagalis?* Vilnius: Leidybos centras.
81. Paulauskaitė, V. (1994). *Kai kurios humanitarinių dalykų integravimo problemos*. Mokykla, Nr. 1.
82. Pečiuliauskienė, P. (2009). *Mokyklinių fizikos užduočių turinio integralumo ir kontekstualumo kaita reformuojamuose fizikos vadovėliuose*. Prieiga per internetą: <<https://www.yumpu.com/lt/document/read/18815827/pedagogika-95-vpu-biblioteka-vilniaus-pedagoginis-universitetas>>.
83. Pečiuliauskienė, P., Valantinaitė, I., Malonaitienė, V. (2013). *Z karta: kūrybingumas ir integracija*. Lietuvos edukologijos universitetas.
84. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, (2015). Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/481fb7d0a82611e59010bea026bdb259/ejTyNDsnvQ>>.
85. *Pradinio ugdymo bendroji programa* (2016). [žiūrėta 2021-12-20]. Prieiga per internetą: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/ugdpr_1priedas_pradinio-ugdymo-bendroji-programa.pdf>.
86. Pranaitytė, R., Malinauskienė, D. (2011). Pedagogų nuomonė apie kokybišką vaikų ugdymą sąlygojančius veiksnius ikimokyklinėse įstaigose. Jaunųjų mokslininkų darbai, 3 (32). Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2011~ISSN_1648-8776.N_3_32.PG_54-61/DS.002.0.01.ARTI>.
87. Purvaneckienė, G. (1993). Švietimo politika ir vadyba. Švietimo politika ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo plėtra. *Acta Paedagogica Vilnensia*. Nr. 15.
88. Rabizaitė, E. (2021). *Metodinis renginys „Integruoto ugdymo modeliai ir nauda mokiniams“*. Prieiga per internetą: <<https://www.svietimonaujienos.lt/metodinis-renginys-integruoto-ugdymo-modeliai-ir-nauda-mokiniams/>>.
89. Rajeckas, V. (1999). *Mokymo organizavimas*. Kaunas: Šviesa.

90. Rimkienė, L., Lavrentjeva, M. (2008). *Integracija ir tarpdalykiniai ryšiai*. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
91. Rimkutė, J., Motiejūnienė, E. (1993). *Gamtamokslinių dalykų integracija*. In: *Švietimo reformos gairės*. Vilnius: Valstybinės leidybos centras.
92. Rogers, H. A., Craver, S. M. (1996). *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius: Margi raštai.
93. Salienė, V. (2004). *Gimtosios kalbos ugdymo didaktika: integruoto mokymo galimybės*. *Pedagogika*, 70, 181 – 186.
94. Segalovičienė, I. (2011). *Vertinimas viešajame valdyje: samprata ir modeliai // Viešoji politika ir administravimas*. T. 10, Nr. 3 [žiūrėta 2012-02-02]. Prieiga per internetą: http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/vpa/archyvas/?l=113210.
95. Siminkevičienė, J., Galkienė, A. (2008). *Švietimo išteklių įtaka mokinių, turinčių specialiųjų poreikių, ugdymui bendrojo lavinimo mokyklose*. Jaunųjų mokslininkų darbai.
96. Stankūnienė, R., Žižys, D. (2010). *Integruotų atsiskaitymo užduočių taikymas*. Kaunas: Kauno kolegija.
97. Statauskienė, L. (2020). Metodinės rekomendacijos su ugdymo turinio integravimo schemomis ir pavyzdžiais. NŠA. Prieiga per internetą: <https://sodas.ugdome.lt/metodiniai-dokumentai/atsisiusti/12408/cbc3a036-46e8-4719-a08e-495a551fc631>.
98. Stufflebeam, D. L. (2008). Egon Guba's Conceptual Journey to Constructivist Evaluation: A Tribute. *Qualitative Inquiry*, 14(8), 1386–1400. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/1077800408325308>.
99. Stone, J. R., Alfeld, C. & Pearson, D. (2008). *Rigor and relevance: Testing a model of enhanced math learning in career and technical education*. *American Education Research Journal*, 45(3), 767 – 795.
100. Stulpinas, T. (1993). *Ugdymo tikslai*. Šiauliai: ŠU leidykla.
101. Šalkauskis, S. (1990). *Raštai. T. I*. Vilnius: Mintis.
102. Šalkauskis, S. (1992). *Rinktiniai raštai. Pedagoginės studijos. I-II kn.* Vilnius: Leidybos centras.
103. *Švietimas, mokymas ir strategija „Europa 2020“* (2012). Europos Sąjungos oficialusis leidinys. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012IP0323&from=FR>.
104. Terminų žodynas (2018). Prieiga per internetą: <https://www.ltka.eu/wp-content/uploads/2020/01/LTKA-termin%C5%B3-%C5%BEodynas.pdf>.
105. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.

106. *Ugdymas(is) paradigimų kaitoje* (2017). Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
107. Vaitkevičius, J. (1997). *Integracijos samprata J. Laužiko pedagogikoje. Acta pedagogica Vilnensia.*
108. Vilkelienė, A. (2005). *Integruotas ugdymas: disciplinų integralumas panaudojant gamtamokslinės informacijos šaltinius.* Gamtamokslinis ugdymas. Nr. 1(15) 43 – 49.
109. Vilkelienė, A. (2006). *Integruotas ugdymas: disciplinų integralumas nūdienos kontekste.* Vilnius.
110. Vilkelienė, A. (2018). Bendrieji integruoto ugdymo modeliai: užsienio ir Lietuvos mokslininkų įžvalgos. Prieiga per internetą: <https://ekgt.lt/media/dokumentai/2018-05-28_D.Vilkeliene.pdf>.
111. Vilkonienė, M. (2007). *Bendrojo išsilavinimo kokybė: samprata, problematika, praktika.* Vilnius.
112. Vinokur, I., Sandler, T., Uljanov, A., Kasimov, M., Sysoev, P. (2013). *Laiminga vaikystė: ugdyk kitaip.* Mintis.
113. Wilson, T.D. (2007). *Evolution in information behavior modeling: Wilson's model.*
114. Zaparucha, A. (2011). *A Case for Geography and English Integrated Studies.* Association of Polish Adult Educators, Toruń Branch, Poland.
115. Želvys, R. (2001). *Švietimo vadyba ir kaita.* Vilnius: Garnelis.
116. Želvys, R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba.* Vilnius. VU leidykla.
117. Žibėnienė, G., Indrašiėnė, V. (2017). *Šiuolaikinė didaktika. Vadovėlis.* Vytauto Riomerio universitetas. Vilnius: Registrų centras.
118. Žydžiūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos.* Kaunas: Technologija.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Sveiki, esu Beatričė Ivaškevičiūtė, Vilniaus Universiteto Šiaulių akademijos 2 kurso magistrantė. Studijuju Edukologiją (specializacija – Švietimo vadyba). Aktyviai domiuosi integruoto ugdymosi strategija ir jos kokybės vertinimu, bei rašau baigiamąjį magistro darbą tema "Integruoto ugdymo organizavimas ir kokybės vertinimas pradinėse klasėse". Baigiamojo magistro darbo tikslas – ištirti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis. Galiu užtikrinti Jūsų konfidencialumą, magistro baigiamajame darbe nebus minima Jūsų vardas ir pavardė. Prašyčiau kuo išsamiau atsakyti į pateiktus klausimus. Jūsų objektyvūs ir nuoširdūs atsakymai labai svarbūs. **Dėkoju už bendradarbiavimą ir Jūsų nuomonę!**

VADOVO INTERVIU KLAUSIMAI

1. Kodėl Jūsų mokykloje pasirinkta svarbų dėmesį skirti integruotam ugdymui? Kokio tikslo tuo siekiama?
2. Kuo Jūsų integruoto ugdymo programa yra savita?
3. Kaip planuojamas integruoto ugdymo organizavimas mokyklos mastu? Į kokius esminius elementus yra atkreipiamas dėmesys?
4. Kokį poveikį ugdymo kokybei, Jūsų nuomone, teikia integruotas ugdymas?
5. Kokį mokytojų požiūrį į integruotą ugdymą pastebite? Kas įkvepia juos organizuoti integruotą ugdymą?
6. Kokį vaidmenį Jūs ir kiti mokyklos bendruomenės nariai atlieka vertinant integruoto ugdymo kokybę?
7. Kaip integruotas ugdymas praturtina mokinių patirtis mokykloje?
8. Kaip vyksta integruoto ugdymo proceso tobulinimas? Kaip jame dalyvauja mokyklos bendruomenės nariai? Kokios pagrindinės tobulinimo tendencijos?
9. Kaip Jūsų mokykloje kuriama aplinka, palanki integruoto ugdymo organizavimui?
10. Kokios mokytojo savybės ir kompetencijos, Jūsų nuomone, svarbios organizuojant kokybišką integruotą ugdymą?
11. Kaip užtikrinamas nuolatinis pedagogų tobulėjimas?

12. Kaip vyksta bendradarbiavimas mokykloje ir už jos ribų dalijantis gerą patirtimi apie integruoto ugdymo organizavimą ir jo tobulinimą?
13. Kaip Jūsų mokyklos bendruomenė veikia siekdama mokinių mokymosi pažangos, pasiekimų ir asmenybės brandos (ūgties)? Kiek šiame procese svarbus integruotas ugdymas?
14. Kokie integruoto ugdymo modeliai taikomi Jūsų įstaigoje? (Dalykinis – integracinių ryšių nustatymas vieno mokymo dalyko turinyje; Paralelinis – ta pati tema per skirtingų dalykų pamokas mokoma panašiu metu; Daugiadalykinis – kelių mokomųjų dalykų turinys siejamas tarpusavyje; Tarpdalykinis – kelių temų, dalykų žinios naudojamos nagrinėjant konkretų reiškinį, objektą; Integruota diena – paremta temomis, ar problemomis, kurios iškyla realiame mokinių gyvenime; Visiškas integravimas – sukuriama atsižvelgus į mokinių kasdienį realų gyvenimą ir jungianti mokyklos gyvenimą į vieną visumą ar kt.) Kokių pranašumų turi Jūsų įstaigoje taikomas modelis / modeliai?
15. Kokiais aspektais vyksta integruotas ugdymas? (Integralios asmenybės ugdymas – į kiekvieną problemą, faktą, reiškinį žvelgiama iš vaiko pozicijų, jo akimis, aiškinamasi, remiantis jo patirtimi; Sociokultūrinė integracija – mokomasi to, kas mokiniui yra svarbu, reikšminga, prasminga; Tarpdalykinė integracija – nagrinėjant bet kurią temą ar problemą, stengiamasi ugdyti įvairius dalykinius gebėjimus ir kt.) Kodėl šie aspektai svarbūs?
16. Galbūt turėtumėte papildomų pastebėjimų apie integruoto ugdymo organizavimą Jūsų mokykloje, apie kuriuos nebuvo paklausta?

2 PRIEDAS

Sveiki, esu Beatričė Ivaškevičiūtė, Vilniaus Universiteto Šiaulių akademijos 2 kurso magistrantė. Studijuojau Edukologiją (specializacija – Švietimo vadyba). Aktyviai domiuosi integruoto ugdymosi strategija ir jos kokybės vertinimu, bei rašau baigiamąjį magistro darbą tema "Integruoto ugdymo organizavimas ir kokybės vertinimas pradinėse klasėse". Baigiamojo magistro darbo tikslas – ištirti integruoto ugdymo organizavimo ir kokybės vertinimo pradinėse klasėse patirtis. Galiu užtikrinti Jūsų konfidencialumą, magistro baigiamajame darbe nebus minima Jūsų vardas ir pavardė. Prašyčiau kuo išsamiau atsakyti į pateiktus klausimus. Jūsų objektyvūs ir nuoširdūs atsakymai labai svarbūs. **Dėkoju už bendradarbiavimą ir Jūsų nuomonę!**

PRADINIO UGDYMO PEDAGOGŲ INTERVIU KLAUSIMAI

1. Kaip manote, kuo integruotas ugdymas svarbus pradinių klasių mokiniams?
2. Kaip planuojate integruotą ugdymą?
3. Kokių tikslų siekiate integruotu ugdymu?
4. Kuo Jūsų integruoto ugdymo programa yra savita?
5. Su kokiais iššūkiais susiduriate organizuodama(s) integruotą ugdymą? Kokias iš to kylančias integruoto ugdymo tobulinimo perspektyvas įžvelgiate?
6. Kaip yra užtikrinama orientacija į vaiką ir jo poreikius organizuojant integruotą ugdymą?
7. Kokius metodus taikote organizuodama(s) integruotą ugdymą? Kaip tai pasiteisina skatinant mokinių motyvaciją, aktyvų ir savarankišką mokymąsi?
8. Kaip integruotas ugdymas pajvairina mokinių patirtis? (Pateikite konkrečių pavyzdžių.)
9. Kaip vyksta integruoto ugdymo (įsi)vertinimo procesas?
10. Kaip integruotas ugdymas prisideda prie mokinių brandos, pasiekimų ir pažangos ugdymo?
11. Kaip integruoto ugdymo procese vyksta Jūsų mokymo ir mokinių mokymosi veiklos?
12. Kokie yra svarbiausi Jūsų organizuojamo integruoto ugdymo turinio bruožai?
13. Kokiose aplinkose vykdate integruotą ugdymą?
14. Kaip yra kuriamos integruotam ugdymui palankios aplinkos? Ar į jų kūrimą įsitraukia mokiniai? Jei taip, tai kaip?
15. Kokios Jūsų savybės ir kompetencijos yra svarbios organizuojant integruotą ugdymą? Kodėl?

16. Ar pastebite poreikį tobulinti tam tikras savo kompetencijas, svarbias organizuojant integruotą ugdymą? Jei taip, kokios tai kompetencijos?
17. Kaip bendradarbiaujate su kitais mokytojais organizuodama(s) integruotą ugdymą? Kaip primate bendrus sprendimus?
18. Kokius integruoto ugdymo modelius taikote Jūsų įstaigoje? (Dalykinis – integracinių ryšių nustatymas vieno mokymo dalyko turinyje; Paralelinis – ta pati tema per skirtingų dalykų pamokas mokoma panašiu metu; Daugiadalykinis – kelių mokomųjų dalykų turinys siejamas tarpusavyje; Tarpdalykinis – kelių temų, dalykų žinios naudojamos nagrinėjant konkretų reiškinį, objektą; Integruota diena – paremta temomis, ar problemomis, kurios iškyla realiame mokinių gyvenime; Visiškas integravimas – sukuriama atsižvelgus į mokinių kasdienį realų gyvenimą ir jungianti mokyklos gyvenimą į vieną visumą, ar kt.) Kokių pranašumų turi Jūsų įstaigoje taikomas modelis / modeliai?
19. Kokiais aspektais vyksta integruotas ugdymas? (Integralios asmenybės ugdymas – į kiekvieną problemą, faktą, reiškinį žvelgiama iš vaiko pozicijų, jo akimis, aiškinamasi, remiantis jo patirtimi; Sociokultūrinė integracija – mokomasi to, kas mokiniui yra svarbu, reikšminga, prasminga; Tarpdalykinė integracija – nagrinėjant bet kurią temą ar problemą, stengiamasi ugdyti įvairius dalykinius gebėjimus ir kt.) Kodėl šie aspektai svarbūs?
20. Kaip dalijatės savo gerąja integruoto ugdymo patirtimi mokykloje ar už jos ribų?
21. Galbūt turėtumėte papildomų pastebėjimų apie integruoto ugdymo organizavimą ar to tobulinimą?

Jūsų lytis

Amžius

Jūsų kvalifikacinė kategorija

Kiek laiko dirbate šioje mokykloje?